

Riksdagens protokoll

1993/94:113

Måndagen den 30 maj

Kl. 10.00 – 18.08

Protokoll
1993/94:113

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Olle Schmidt* (fp) denna dag återtagit sin plats i riksdagen, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Kjell-Arne Welin.

*Bygder och
regioner i
utveckling*

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 24 maj.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1993/94:KU41 och KU42
Finansutskottets betänkande 1993/94:FiU22
Skatteutskottets betänkande 1993/94:SkU42
Justitieutskottets betänkande 1993/94:JuU32
Utrikesutskottets betänkande 1993/94:UU19
Försvarsutskottets betänkanden 1993/94:FöU12–FöU14
Trafikutskottets betänkanden 1993/94:TU32, TU33 och TU37
Bostadsutskottets betänkanden 1993/94:BoU18–BoU22

4 § Bygder och regioner i utveckling

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1993/94:AU13 Bygder och regioner i utveckling (prop. 1993/94:100 delvis och 1993/94:140).

Anf. 1 GEORG ANDERSSON (s):

Fru talman! Vi skall under några timmar inför denna för tillfället relativt glest befolkade kammare diskutera viktiga frågor om regionalpolitiken.

Jag skall göra en inledning av mer principiell karaktär. Betänkandet inne-

håller många sidor, yrkanden och reservationer, och propositionen är mycket mångordig. Jag skall dock inte gå in särskilt mycket på detaljerna.

Regionalpolitiken är en starkt ideologiskt betonad fråga. Den handlar om jämlikhet, en rättvis fördelning och solidaritet. Den måste bygga på principen att den som behöver mest skall få mest. Den måste också bygga på principen att man ställer upp för de svaga och drabbade regionerna och vågar prioritera.

Marknadskrafterna erbjuder ingen riktig regionalpolitik. Ändå väljer den borgerliga regeringen marknadskrafternas väg, och det är det allvarliga i sammanhanget. Detta tar sig många uttryck.

Näringspolitiken avvecklas. Statliga verk avregleras, bolagiseras och privatiseras. Den gemensamma sektorn avlövas. Detta utgör allvarliga, dödliga hot mot regionalpolitiken, och mot detta riktar socialdemokratin sin kritik.

Vi menar att den regionalpolitiska propositionen borde ha handlat om just dessa saker, men det gör den inte. Propositionen utgör närmast kosmetika för att dölja de växande klyftorna. Det är den stora bristen.

Arbetsmarknadsministern ökar bidragsfloran och ger intryck av handlingskraft. Glesbygdsstöd utvecklas till att förutom glesbygdsstöd bli även landbygdsstöd och mikrostöd. Arbetsmarknadsministern flyttar pengar från länsarbetsnämnderna till länsstyrelserna, men de blir inte mer värda för det. Arbetsmarknadsministern brer ut de knappa stödmiljonerna över hela landet. Men en uttunnad regionalpolitik drabbar de sämst ställda regionerna. En jämförelse med skolpengssystemet ligger nära till hands.

Börje Hörnlund försöker bedriva litet näringspolitik. Det är som att måla på ruttnande virke. Näringspolitiken är underminerad och urgröpt. Att då som en engångsinsats låta länsstyrelserna i hela landet få dela på 800 miljoner kronor – pengar som tas ifrån länsarbetsnämnderna – får karaktären av kosmetika över en avvecklad näringspolitik.

Vi socialdemokrater föreslår omfattande insatser för att återupprätta näringspolitiken och därmed skapa sysselsättning och bekämpa arbetslösheten. Vissa av åtgärderna har stor regionalpolitisk betydelse, t.ex. förbättrad riskkapitalförsörjning. Till detta hör vårt förslag om att ge Norrlandsfonden 500 miljoner kronor. Hit hör vidare viktiga miljöinvesteringar, branschprogram för bl.a. skogsindustrin och gruvbranschen om 600 miljoner kronor, infrastruktursatsningar, som bl.a. innehåller förstärkt vägunderhåll om 4 miljarder och utbyggnad av telenätets AXE-system. Detta har stor regionalpolitisk betydelse.

Vi föreslår också näringspolitiska insatser av allmän karaktär, t.ex. direktavskrivning av maskininvesteringar och ROT-program för bostäder och offentliga lokaler. Detta gäller generellt över hela landet och skall ställas mot regeringens förslag om 800 miljoner kronor till småföretag över hela landet.

Angående det förslaget, tycker vi att det är oklokt att plåstra på en avvecklad näringspolitik genom att gröpa ur arbetsmarknadspolitik. Vi menar att AMS kommer att behöva sina pengar nästa år, om vi skall kunna bedriva en aktiv kamp för att få ned arbetslösheten. Den är i sig det kanske allvarligaste hotet mot en effektiv regionalpolitik.

Ett allmänt stöd till företag i hela landet med mindre än 50 anställda hör

knappast hemma inom ramen för regionalpolitiken, hur vällovligt det än är. Regionalpolitiken har sin roll att spela.

De flesta inser att avregleringen, bolagiseringen och privatiseringen av den statliga verksamheten ökar den regionala obalansen. Kommersialismen satsar på lönsamma områden. Det handlar om privatiserande, konkurrerande och vinstgivande verksamhet. Vem tar då ansvar för de från företags-ekonomisk synpunkt olönsamma delarna? Det är en viktig fråga.

Det finns nu en stor oro ute i bygderna över denna utveckling. Starka reaktioner kommer till uttryck från byagrupper av olika slag. Men regeringen drivs på detta område av dogmatism. Privatiseringens ayatollar har tagit befälet i regeringen. Deras budord är: Avreglera, bolagisera, privatisera och avpolitisera till varje pris – så fort som möjligt, så mycket som möjligt. Kosta vad det kosta vill!

Vem i regeringen frågar då efter de regionalpolitiska konsekvenserna? Det borde arbetsmarknadsministern med sitt regionalpolitiska ansvar göra. Men ingen tycks ge sig tid till det. Eller är det kanske så att ingen på allvar är intresserad?

Skadeverkningarna nonchaleras. Överslätande säger Börje Hörnlund och andra i regeringen: Vi får undersöka det senare. Vi skall följa frågan. Man beslutar först och utreder senare. Med den tågordningen kommer regionalpolitiken allvarligt i kläm. Så var det med beslutet om Posten och beslutet om avregleringen av järnvägstrafiken häromveckan. I tur står nu delar av Vägverket.

Förra veckan drev regeringen igenom beslutet att avreglera elmarknaden. Statsministern har gett vallöftet att privatisera Vattenfall, och Assidomän är redan sålt. Inga hänsyn tas till de negativa effekter som kan uppstå i befolkningsglesa områden, som höjda elpriser i glesbygd, glesare postturer och försämrad råvarutillgång för sågverk i inlandet. Sådana risker tycks regeringen strunta i.

Att moderaterna driver en sådan politik förvånar inte. Men hur i all världens kan Centern vilja åka med på den vagnen? Det skulle vara intressant att veta. Det är inte att undra på att väljarna flyr Centerpartiet enligt opinionsmätningar. Vi har ju alla märkt den vända som centerpartister här i kammaren känner inför en del av de beslut som de har tvingats delta i i den heliga fyrklövers namn.

Inte ens på områden där Börje Hörnlund själv är ansvarig tar man hänsyn till de regionalpolitiska konsekvenserna. Jag tänker på det aktuella förslaget om arbetslöshetsförsäkring. De stora socialbidragskostnader som det kan förorsaka i glesbygdskommuner oroar nu väldigt många, men regeringen säger: Den dagen, den sorgen.

Vi socialdemokrater anser att de regionalpolitiska effekterna skall analyseras i förväg innan man vidtar sådana här förändringar. Det är ett krav som vi ställer i det här sammanhanget också.

En annan fråga av stor regionalpolitisk betydelse är den offentliga sektorns utveckling. Som bekant betyder den offentliga sektorn mycket mer för glesbefolkade regioner än för storstäderna. Därför drabbas glesbygden hårdare när den offentliga sektorn avrustas. Det är en central regionalpolitisk

fråga, men regeringen förbiser den. Vi socialdemokrater vill värna om den offentliga sektorn, bl.a. av detta regionalpolitiska skäl.

NUTEK, som är ett av regeringens verk, har nyligen presenterat en mycket viktig rapport om statsbudgetens regionala fördelning. Jag tycker att regeringen skulle ha läst den innan man presenterade den regionalpolitiska propositionen. Rapporten visar nämligen att den inkomstutjämning mellan regionerna som skedde under 80-talet har upphört under 90-talet. Det har skett ett allvarligt trendbrott i detta hänseende. Det säger sig självt att de skattelättnader som regeringen har bjudit kapitalägarna på inte har gynnat Sorsele och Sälen. De har gett mer till Djursholm och Danderyd.

Rapporten ger en viktig information för våra fortsatta överväganden. Den analyserar de regionala effekterna av en budgetsanering genom å ena sidan besparingar och å andra sidan inkomstförstärkningar. Det visar sig då att om budgetsaneringen skall ske genom inkomstförstärkningar, dvs. skattehöjningar, får man ett ur regionalpolitisk synpunkt jämnare utfall. Det är viktigt att bära med sig den kunskapen i det fortsatta politiska agerandet.

Att den här viktiga rapporten kom tre veckor efter det att regeringen presenterat sin regionalpolitiska proposition är ganska symptomatiskt för beredningen av propositionen. Handläggningen av den regionalpolitiska propositionen har från regeringens sida präglats av maktfullkomlighet och nonchalans mot riksdagen och remissorganen.

Trots ett enhälligt uttalande från riksdagen för ett år sedan om behovet av sedvanlig parlamentarisk medverkan i utredningsarbetet gav arbetsmarknadsministern inte partierna någon hederlig chans. Detta är klandervärt. Lika anmärkningsvärt var det att remissorganen bara fick två–fyra veckor på sig att svara på de disparata rapporter som under senhösten skickades ut från Glesbygdsmyndigheten, NUTEK och regeringskansliet.

Det resultat som regeringen nu presterat utgör ingen höjdare. Denna proposition går knappast till historien som något viktigt inslag i den regionalpolitiska utvecklingen. Vår invändning är framför allt att den är så bristfällig i analysen och åtgärder beträffande den stora regionalpolitiken, dvs. sektorsanslagen, som jag nu har berört översiktligt. Regeringen erkänner ju också att de frågor som behandlas i propositionen bara har marginell betydelse för regionalpolitiken.

Varför då inte ägna större tankemöda åt de områden som har mera avgörande betydelse för en balanserad regionalutveckling? Jag kan inte se någon annan förklaring än att regeringen är ideologiskt bunden i marknadskrafternas våld. Centern försöker förgäves att skyla sin fångdräkt. Propositionens välvilliga ordflöde kan inte dölja att regeringens politik kommer att leda till ökade klyftor och även ökade regionala klyftor.

Uppenbarligen känner sig arbetsmarknadsministern osäker på sina egna förslag. Man kan inte tolka det förhållandet att han redan nu aviserar en utredning om samordningen av olika typer av statliga stöd på annat sätt. Hade det inte varit klokt att göra en sådan utredning – en utredning värd namnet – innan man utökade bidragsfloran ytterligare? Hade det inte varit klokt att försöka samordna förändringar i regionalpolitiken med det regelverk som kan bli följden av ett eventuellt medlemskap i EU?

Nu rör vi oss på en mycket osäker mark. De besked som regeringskansliet

haft att ge när det gäller effekterna av samordning med EU har långt ifrån varit tillfredsställande. Jag kan bara beklaga detta.

Vi socialdemokrater anser att vi nu, i stället för att utöka regionalpolitiken med ytterligare detaljregler, borde eftersträva en ökad decentralisering av de regionalpolitiska stöden. Vi föreslår att länsstyrelserna skall få ett ökat ansvar och en ökad frihet att disponera resurserna utifrån den länsstrategi och det utvecklingsprogram som man presenterar. Här knyter vi an till de idéer som har presenterats av NUTEK i remissmaterialet i fjol höstas. Tyvärr har regeringen inte velat ta till sig de idéerna.

Fru talman! Jag vill avsluta med att framställa några yrkanden. Av tidsskäl vid voteringarna skall jag inte yrka bifall till alla våra reservationer. Först yrkar jag bifall till utskottets hemställan under mom. 82. Sedan yrkar jag bifall till res. 1 angående målen för regionalpolitiken och res. 3 angående en ny modell för fördelning av företagsstöden. När det gäller de olika sektorsfrågorna yrkar jag bifall till res. 8 som gäller kommunikationerna och bl.a. innefattar ökat vägunderhåll med drygt 4 miljarder, res. 9 beträffande de viktiga frågorna om avreglering, res. 11 om ökad riskkapitalförsörjning, res. 14 angående vinstmedel i vattenkraften och res. 25 om 500 miljoner kronor till Norrlandsfonden. Vidare yrkar jag bifall till res. 31, 35 och 36 som rör anslagsfrågor, bl.a. ökat anslag till Glesbygdsmyndigheten med 3 miljoner kronor och ERU med 1,6 miljoner kronor.

Anf. 2 LAILA STRID-JANSSON (nyd):

Fru talman! Först av allt vill jag framhålla att jag givetvis ställer mig bakom samtliga mina reservationer. Men för att spara tid åt kammaren yrkar jag endast bifall till res. 2, 4, 13 och 23.

Sverige är i dag ett land i djup ekonomisk kris. Även om nu exportföretagen går bra och arbetslösheten minskar marginellt anser jag att regeringen inte med kraft tagit itu med vårt lands största problem, nämligen landets ekonomi.

Vi lånar i dag 190 000 kronor per minut, timme efter timme, dag ut och dag in, vecka efter vecka. Jag har svårt att se det s.k. ljuset i tunneln. Men jag har kanske missuppfattat det hela. Det kanske skulle vara ljudet i tunneln av Sveriges ekonomi som rasar ihop.

Vi är mycket tveksamma till regeringens målformuleringar för regionalpolitiken. Det kan på goda grunder ifrågasättas om det överordnade målet att öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort är realistiskt. I varje fall kan denna målsättning inte uppnås med den regionalpolitik som förordas.

Det är inte i första hand genom att öka de regionalpolitiska insatserna som man kan ge förutsättningar för människor att bo och verka i alla delar av landet. Insatserna bör ske på andra politikområden.

Statens insatser i regionalpolitiken måste främst inriktas på att skapa förutsättningar för att tillvarata och stimulera de goda idéer som får näringslivet att blomstra och som skapar arbeten och småföretagsamhet. Stor betydelse måste naturligtvis tillmätas goda kommunikationer, utbildning och forskning.

Regeringen föreslår att regionalpolitiken skall utformas utifrån ett köns-

perspektiv. Jag, som själv är företagare, anser det vara en skymf mot kvinnor att man skall behandlas efter sitt kön och inte efter kompetens.

Jag anser vidare att jämställdhetsfrågor bör vara en angelägenhet för hela landet, exempelvis frågor om kvinnligt företagande.

Inrätta ett rejält tilltaget riskkapitalbolag för kvinnor! Det skulle snabbt sprida sig vart man kan vända sig för att få låna hur litet pengar man vill till en låg ränta samt även i vissa fall kunna få ett bidrag. I stället smetar man ut det litet här och var och krånglar till det hela. Man har inte tid som enskild företagare att tillbringa dagar med att leta upp alla olika administratörer.

Jag är kritisk till att de regionalpolitiska medlen skall öka i omfattning. Snarare bör dessa minska. Staten bör nämligen vara restriktiv när det gäller generella stödssystem, och i synnerhet gäller det att avstå från att införa nya generella stödssystem.

Härigenom uppmuntras enskilda företag att fortsätta verksamheter som eljest inte skulle kunna stå sig i konkurrensen med andra företag. Konkurrensen snedvrids mellan företag som får stöd och sådana som inte får stöd. Resurser binds i företag och branscher utan framtidsutsikter. Nödvändig strukturomvandling försenas.

Näringspolitiken måste ha en sådan utformning att den skapar allmänt gynnsamma villkor i hela landet för industriell verksamhet och annat företagande. Stor restriktivitet måste iakttas med företagsstöd.

Jag vet inte hur många gånger jag sagt i denna kammare: Sluta hålla pengar över lönsamma företag! Företag behöver i princip inga bidrag. Företag behöver en god jordmån att växa i, som möjlighet att låna pengar till en låg ränta, uppluckrade arbetsrättsliga regler m.m. Klarar man sig inte då, skall man omedelbart byta bransch.

Det är i och för sig bra att regeringen inser att stödformerna bör ses över, men en sådan åtgärd borde ha skett innan regeringen föreslagit nya stödformer. Regeringen borde därför ha avstått från att lägga fram dessa förslag.

Vidare kommer Sverige att få problem vid ett eventuellt medlemskap i EU. Inget annat land har en sådan kraftigt utbredd bidragsflora som Sverige.

Arbetsmarknadsministern hade chansen redan hösten 1991 att tillsätta parlamentariska utredningar både vad beträffar alla stöd- och bidragsformer som florerar i "Bidragssverige" och även naturligtvis beträffande arbetslöshetsförsäkringen. Det är mycket förvånande att Börje Hörnlund, med den stora erfarenhet av arbetsmarknadspolitik som han besitter, inte tog chansen.

I stället för att förenkla för den enskilde, som man tyvärr alltför ofta glömmar, har man återigen infört nya system och nya stödformer med en mängd olika administratörer. Resultatet kommer givetvis att bli att det kommer att bli dubbelarbete, ingen samverkan mellan de olika administratörerna och ökade möjligheter till fusk, och för den enskilde blir det ännu mera förvirrat.

Fru talman! Vi har under en längre tid argumenterat och kämpat för en samordning av bidrag och stöd på alla fronter. Med erfarenheter från verkligheten har vi speciellt kritiserat AMS och delvis NUTEK. Denna kritik har vi nu konstruktivt framfört under nästan tre år utan gehör från riksdag och regering.

Baserat på verklighetsfakta som uppenbarligen endast Ny demokrati har

tillgång till har vi t.o.m. försökt övertala utskottet att ta ett eget initiativ att utreda bidragsfusk. Naturligtvis gick inte utskottet med på detta, då det indirekt skulle ha varit en kritik mot både den sittande och den gamla regeringen.

Egentligen är det bara att beklaga att vi åter, som så många gånger tidigare, får rätt, då Expressen i sin artikelserie den 20–22 maj redovisar det bidragsfusk och den inkompetens som i många fall råder inom AMS, arbetsförmedlingar och NUTEK. Åtskilliga skattemiljoner har här runnit ut i sanden till ingen nytta. I höstas var det Aftonbladet som hade en lång artikelserie om svartjobben.

Politiker! När skall ni reagera?

Expressen skriver:

”Statliga Nutek har satsat minst 370 miljoner kronor av skattebetalarnas pengar på 591 företag.

Syftet var att företagen skulle bli livskraftiga och skapa nya jobb. Men samtliga företag har gått i konkurs under de tre senaste åren.”

Nutek förklarar: ”Problemet är att vi inte har någon intern revision av verksamheten.”

NUTEK:s ledning – som dessutom uppenbarligen känner till problemen – vill enligt Expressen inte ha någon kontrollverksamhet. Den litar enbart på mottagarna. Man tar sig för pannan.

Nu kommer NUTEK att få mera pengar, mera ansvar. En självklar fråga från mig blir: Har man över huvud taget personer anställda på NUTEK som har någon som helst kunskap om företagsamhet?

Samma fråga kan man ställa om AMS. Där säger en arbetsförmedlingschef kritiskt: ”Våra stödformer är sällan långsiktiga och vettiga. Vi stoppar mest undan folk i så kallad sysselsättning för att dämpa statistiken över den öppna arbetslösheten.”

Jag kan inte låta bli att kommentera vad Georg Andersson sade om AMS, nämligen att AMS behöver mera pengar. Eftersom man per den 31 mars i år endast hade gjort av med 13,5 miljarder av 28 miljarder undrar jag: Varför behöver man mera pengar, när man inte ens kan göra av med sitt redan mycket stora anslag?

Vid en rundringning till arbetsförmedlingar har jag fått reda på att man känner att man inte har kompetensen att bedöma kvaliteten på de starta-eget-kurser som man köper in. Därför anser man att det vore bättre att en anordnare som är insatt i företagsamhet hade hand om det hela, inte arbetsförmedlingen. Det är alltså arbetsförmedlingens egen personal som säger detta. Därmed är inget ont sagt om starta-eget-bidraget, vilket är bra, men det skall skötas av kompetent folk.

Företagsstöden måste bli mer restriktiva och snarare trappas ner till sin omfattning än utvidgas. Särskilt viktigt är detta när det gäller bidrag till löne-kostnader, vilka kan få konkurrenssnedvridande effekter. Sysselsättningsstödet bör därför inte utökas vad gäller beloppen till enskilda företag på det sätt som föreslås i propositionen.

Jag måste säga att kontentan av mina tre år är att jag är oerhört besviken på regeringen, som trots att man känner till problemen inte gjort något för

att förenkla och strama upp arbetsmarknads- och regionalpolitiken. Jag hade faktiskt väntat mig mera av en borgerlig regering.

När t.o.m. länsstyrelser skriver till departementet och klagar på bristen på samordning och enkelhet i systemen, borde man väl ha reagerat.

Nu till Norrlandsfrågor.

Jag är mycket glad över att regeringspartierna till slut insåg att Gävleborgs län skall in i Norrlandsfondens verksamhetsområde. Länet är en självklar del av Norrland i alla andra hänseenden, och därför är jag nöjd med detta beslut. Norrlandsfonden är, anser jag, ett välskött företag med endast 7–8 % förlust per år, och det är med förvåning som man kan konstatera att övriga regionalpolitiska administratörer inte har samma seriösa framtoning och ansvar.

De stora avstånden i Norrlandslänen innebär avsevärda nackdelar, såväl för de boende som för företagen. Bristen på effektiva, gemensamma transportmedel innebär en förstärkning av dessa olägenheter.

Mot denna bakgrund är det angeläget att peka på den betydelse som bilen har i dessa län. Skatten för bensen och andra drivmedel bör sänkas i Norrlandslänen. Kan man införa andra generella stöd, av typen GAS och liknande, borde man även kunna bistå med detta.

Sysselsättningsläget såväl i mitt hemlän, Gävleborgs län, som i stora delar av landet är oroväckande. Tydliga ansträngningar krävs för att komma till rätta med de problem som gör sig gällande. Bl.a. borde det arbetsmarknadspolitiska regelsystemet göras mer flexibelt och onödiga detaljkrav mönstras ut. Införande av en enda bidragsform – ett övergripande anställningsstöd – borde vara ett steg i rätt riktning. Även om jag nu upprepar mig, kan det inte nog sägas att systemet för regionalpolitiska insatser måste förenklas.

Tar man inte med kraft itu med dessa problem, kvarstår både arbetslösheten och budgetunderskottet.

Anf. 3 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag skall börja med mitt yrkande. Jag står naturligtvis bakom min meningsyttring. När jag har lusläst betänkandet, har det visat sig att jag kan stå bakom en serie av socialdemokratiska reservationer, vilket inte framgår av min meningsyttring. Jag vill nu nöja mig med att yrka bifall till res. 9, 25, 29, 35 och 36. Dessutom yrkar jag bifall till min meningsyttring avseende mom. 2, 9, 13, 16, 18, 19, 20, 23, 50, 81, 87 och 100. Det kan tyckas vara många yrkanden, men jag har strukit ännu många fler för att spara kammarens tid. Det är viktiga förslag som vi lägger fram, och det är viktigt att få dem prövade.

Fru talman! Regionalpolitiken är ett slags specialitet i politiken. Den går tvärs över många andra politikområden. Om vi hade en bra transportpolitik, utbildningspolitik, näringspolitik, energipolitik, miljöpolitik osv., och på ett bra sätt finansierade den offentliga välfärden, skulle man kanske inte behöva ha så mycket regionalpolitik. Då skulle problemen lösas av sig själva. Men utan det får vi en obalanserad utveckling i olika delar av landet, och vi måste kompensera för nackdelar. Vi måste starta en utveckling som bryter traditionella mönster.

Låt mig säga att det alltid finns möjlighet att kritisera stödformer. Detta

blir ett slags bidragssystem. Det påminner ibland om internationellt bistånd, som är nödvändigt och ofta bra, men som alltid har en del nackdelar med sig. Det är lätt att i efterhand visa på problem. Om jag förstod Laila Strid-Jansson rätt är regionalpolitiken egentligen förkastlig, förutom i Hälsingland. Yrkandena från Ny demokrati är påfallande lokalpatriotiska. Det är ett utslag av den mest extrema populism som jag har mött i politiken, som nydemokraterna här exemplifierar.

Problembilden är betydande. Sammanfattningen i Kommunförbundets rapport Levnadsförhållanden i Sveriges kommuner illustrerar något av vad jag menar. Genomsnittsåldern i glesbygdskommunerna är fyra år högre än i förortskommunerna i storstäderna. Arbetslösheten är störst i glesbygdskommunerna. Andelen offentliganställda är störst i glesbygdskommunerna. Mer än en femtedel av hushållens disponibla inkomster i glesbygdskommunerna kommer från sociala transfereringar. Det är störst andel förtidspensionerade i glesbygdskommunerna. Ohälsotalet är högst i norra Sverige och Bergslagen, osv.

Å andra sidan har storstadskommuner också problem. De har störst tryck när det gäller invandrarinflyttning. De har störst tryck när det gäller socialbidrag. Kriminaliteten är störst i storstäderna, hur vi än mäter den.

Det finns alltså regionalt avvikande mönster som spelar mycket stor roll för människors liv och välfärd.

Georg Andersson berörde rapporten från NUTEK om statsbudgetens regionala fördelning. Det är, tycker jag, det mest ambitiösa anslag jag har sett, som går utöver det vi har talat om i vår motion, som vi kallar den stora regionalpolitiken. Vi har där framför allt tittat på sektorspolitiken – transportpolitik, utbildningspolitik, näringspolitik osv. Vi har lagt till som ytterligare ett område den offentliga välfärden, skatteförändringar som rör den offentliga sektorn osv. I NUTEK-rapporten sammanfattas allt detta i begreppet den stora regionalpolitiken. Man noterar där att ett trendbrott har inträffat. Man ser att glesbygdskommuner och de kommuner som uppvisar problem i dag inte favoriseras i den totala politiken. I första hand favoriseras storstadskommunerna. Det hänger främst ihop med skattepolitikens utveckling. I rapporten finns också intressanta analyser av vilka olika effekter detta kommer att få när det gäller att klara av underskottet i statsfinanserna.

Regionalpolitiken är viktig, både den stora och den lilla. Därför tycker jag att man skulle ha tagit ett samlat grepp och haft en bred beredning. Jag har varit mycket kritisk mot beredningen. Det har vi framfört i vår motion. I betänkandet från arbetsmarknadsutskottet noteras litet ironiskt att jag, som representant för Vänsterpartiet, avträdde från referensgruppen för förberedelser för den regionalpolitiska propositionen. Det gjorde jag i slutfasen, efter att ha suttit på kafferepssammanträden, ostrukturerade, osammanhängande, där det lästes upp disparata rapporter och disparata remissvar utan någon helhetstäckning, utan någon diskussion om avregleringen av offentlig sektor, utan någon diskussion om energipolitik och miljöpolitik, som betyder så mycket, utan någon diskussion om offentlig sektor. Det var en utomordentligt oambitiös, nästan förnedrande behandling, som jag tycker att jag var med om. Men det är möjligt att det är praxis i Arbetsmarknadsdeparte-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

mentet, Börje Hörnlund. Det skulle förklara något av den kvalitet som propositionerna som kommer från Arbetsmarknadsdepartementet brukar ha.

Den stora regionalpolitiken handlar om statens ekonomiska politik. Den handlar om skatter och avgifter, om transfereringar till kommunerna. Självfallet är den offentliga sektorn, kommuner och landsting, och dess förmåga att biträda medborgarna när de är sjuka, arbetslösa osv. av yttersta betydelse. Det gäller också att upprätthålla en god skolgång. Det är väl känt att Vänsterpartiet är utomordentligt kritiskt till den politik som har bedrivits inom denna sektor av den borgerliga regeringen.

Det är också viktigt att se på sektorspolitiken, såsom järnvägspolitik, trafikpolitik och utbildningspolitik. Även där har vi ofta haft alternativa förslag och riktat stark kritik mot regeringen. Allra mest vill jag nog föra fram kritiska synpunkter när det gäller den praktiskt taget uteblivna näringspolitiken i Sverige av i dag under den moderate ministern Per Westerberg. Man lade ner VT-delegationen. Det finns inga initiativ på träindustrins område kring förädling osv. På punkt efter punkt saknas initiativ, där samhällets resurser kunde hjälpa näringslivet att lyfta till ett mer modernt och marknadsinriktat produktsortiment, med intresse för energi- och miljöomställning.

Energi- och miljöpolitiken har gått i stå, menar jag. Vi tar inte vara på biobränslet som vi skulle kunna. I många utredningar talas om att vi här skulle kunna hämta både 50 och 60, kanske uppemot 80 TWh. Men det kräver skattepolitiska insatser och särskilda investeringsbidrag till fabriker som framställer bränsle på olika sätt.

Det är ständiga klagomål på riskkapitalförsörjningen ute i regionerna, ofta välmotiverade. Men vi har ju Atle och Bure, säger man. Ja, det har vi. Men vi saknar riskkapital som kan gå in på lokal bas och utveckla näringslivet, där man verkligen känner företag, produktmöjligheter och marknad. I några fall tror jag att vi är överens om detta. Norrlandsfonden har fått ett slags lösning, men inte alls den vi ville ha. Vi menar att det var riktigt att utveckla den och att få med Gävleborg, men det var fel att göra det med ett så litet medeltillskott som nu blir fallet. Vi och Socialdemokraterna har föreslagit väsentligt större satsningar.

När det gäller stödformerna i regionalpolitiken, om vi nu går in på den mindre regionalpolitiken, finns det i Socialdemokraternas motion en serie förslag som jag tror att många hade varit intresserade av. De rimmar ganska väl med inte fullt så utvecklade förslag som finns hos oss. Det är förslag om att dra ner på generella, passiva, traditionella bidrag såsom nedsättning av sociala avgifter och att få fram mera lokalt präglade utvecklingsinsatser, där länsstyrelser och kommuner i samspel spelar en mycket stor roll. Det kräver också flexibilitet. Man måste kunna anpassa åtgärderna efter varje företag och varje insats. Men tack vare att vi inte fick sitta i någon riktig beredning och ha någon riktig diskussion, kom vi aldrig till skott och vi kom aldrig fram till någon samsyn på dessa områden. Jag tror att det var till skada för alla. Det hade funnits möjligheter att hitta lösningar. Det är jag övertygad om.

I några fall finns det ett samförstånd. Jag tror att alla är överens om vikten att modernisera data- och telenät, av distansundervisning, av att utveckla möjligheter för distansarbete och av att glesbygds- och landsbygdsutvecklingen skall ske med lokal mobilisering. Jag tror att man helt enkelt är klar

över att man måste ha ett underifrånperspektiv och lokal mobilisering ute i bygderna och ute i landet. Man kan inte sitta och vänta på att gåvorna skall komma från Bryssel eller från Stockholm.

Jag tror att vi är helt överens om att det krävs samlade grepp. Man måste kräva strategier, länsprogram och kommunprogram som rimmar med varandra och drar åt samma håll. Jag tror att decentralisering är avgörande. Det finns många andra sådana områden. Vi har i många år motionerat om kvinnornas roll, och jag tycker att vi till stor del har fått ett genomslag för vårt synsätt den här gången. Det skall jag uppmärksamma. Det är något som inte minst Glesbygdsmyndigheten har fört fram med stor kraft.

Är regeringens politik en förnyelsepolitik på det här området eller inte? Det är litet blandat. Jag tycker att det är positivt med en serie av kvinnosatsningar. Jag tycker att det är positivt att man betonar ett underifrånperspektiv och satsar på byutvecklingsgrupper. Vi har velat gå litet längre och ge ytterligare litet stimulanspengar till byutvecklingsgrupperna, men det förslaget har avslagits i betänkandet.

Vi tycker att det ligger någonting bra i att man inriktar sig på att *utveckla* näringsliv och företag snarare än att passivt ge bidrag, men regeringen kommer inte så långt på den vägen. De nedsatta socialavgifterna i stödområdena ligger på den nivå de ligger. Vi motionerade om att börja en nedtrappning, men vi har inte fått något stöd.

Det regeringen gör är att tillfälligt ta pengar från arbetsmarknadspolitiken, där pengar så väl behövs, och satsa dem på småföretagarstöd runt om i landet. Man kan säga att det försvagar den regionalpolitiska profilen i politiken.

Jag är inte helt negativ till förslagen. Vi har också sagt att vi kan vara med på delar av dessa åtgärder om de får en vettig finansiering. Men vi kan inte vara med om att dra ned den arbetsmarknadspolitiska budgeten. Vi kräver mer pengar för att göra mer ambitiösa insatser för de arbetslösa. Det hade funnits pengar på andra konton. Vi har anvisat några exempel på var man hade kunnat ta en del av dessa pengar. En annan del av pengarna hade man inte behövt flytta. Inom arbetsmarknadspolitik och inom NUTEK:s område finns det goda möjligheter att satsa på kompetenslyft för de mindre företagen. Men jag tycker att en del av förslagen kan vara rimliga.

Jag skall nämna några av våra förslag. Vi har föreslagit att 70 miljoner kronor satsas på forskningstjänster och på forskningskapacitet vid de mindre och medelstora högskolorna. Detta skulle vara av yttersta betydelse för utsatta regioner. Det vet Börje Hörnlund, men han hänger inte med särskilt långt i det resonemanget. Han för ett resonemang, men det slutar med att några tycker att det är viktigt att ha forskningsresurser och andra att det kan vara farligt, och så blir det ingenting. Där har Vänsterpartiet ett konkret förslag som jag yrkar bifall till.

Vi menar att vi måste få stopp på den sanslösa avreglering som pågår och som drabbar glesbygden. Det gäller Posten, vägar och Vattenfall. Det gäller på många olika områden. Man måste ta det mycket försiktigare. Man måste se upp med de regionala effekterna. Vi har redan sett väldigt starka negativa effekter av avregleringen.

Om man nu skulle satsa på småföretagarutveckling i stort skulle man

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

också rikta in sig på särskilt utsatta områden. Det var för oss en kombination. Vi har en lång argumentation som gäller Bergslagen. Bergslagen faller under sex län, är svårt att administrera, har en gammal industristruktur, högt ohälsotal, hög arbetslöshet osv. Där skulle det göras en gemensam satsning av den typ som Norrlandsfonden har utvecklat, eller varianter av den. Man skulle satsa 200 miljoner kronor för att förnya näringslivet och infrastrukturen. Bergslagen borde inte vara ett krisområde med tanke på den goda kompetens, den goda historia och den goda kultur som finns i området.

På samma sätt har vi föreslagit en riktad satsning på Fyrstadsområdet kring Uddevalla och Trollhättan, där det har varit en mycket kraftig industriomställning. Det handlar framför allt om bilindustri nu på slutet. Vänsterpartiet hade också ett mer offensivt och ambitiöst förslag när det gäller Norrlandsfonden.

Vi har föreslagit en differentiering av bensinskatten. Vi förutsätter inte att man sänker skatten i Norrlandslänen och håller kvar den på den gamla nivån i övrigt, utan vi menar att man under en process där man av miljö- och trafikskäl höjer bensinskatten ser till att göra en differentiering så att man inte belastar glesbygden mer än man måste göra. Glesbygden skall kunna gå fri från den höjningen. Bilen spelar så stor roll där än så länge eftersom det finns problem med kollektivtrafiken.

Vi har föreslagit en serie åtgärder som handlar om energibesiktning. Det är av yttersta vikt för skogslänen och glesbygden att vi får snurr på biobränslepolitiken. Det kräver en rejäl skatteväxling, och för en sådan har vi inte vunnit något gehör. Vi har menat att det är en av de viktigaste politiska åtgärderna. Den skulle både gynna uppkomsten av jobb och miljön i glesbygden.

Vi har föreslagit att en vattenkraftsavgift skall tas ut. Vi har tagit upp den frågan många gånger. Förslaget avslås. I en reservation från socialdemokraterna skrivs det att frågan är viktig, men vi vänsterpartister har faktiskt ett yrkande om att regeringen skall återkomma med ett förslag om vattenkraftsavgift. Detta skall ske för att vinsterna från tillgångarna i skogslänen – framför allt Norrland – skall återföras dit för näringslivsutveckling och utveckling av infrastruktur, utbildning, osv.

När det gäller landsbygdsåtgärderna har vi lagt fram en serie förslag. Vi har hämtat en del av förslagen från Glesbygdsmyndighetens idéskrifter om olika lokala initiativ. Det gäller ungdom, kvinnor, fritid, barn och att man skall kunna få tillgång till byutvecklingspengar för sin organisation. Det gäller kanske inga stora belopp – 30–40 miljoner kronor – men vi tror att det hade varit ett mycket bra stöd för lokala mobiliserande åtgärder.

Vi har föreslagit 100 miljoner kronor i särskilt avräknat länsanslag till storstäderna. Det skulle riktas mot de invandrartäta områdena, där det finns mycket stora problem både med jobb och av social natur. Som regionalpolitiken nu är definierad faller kanske inte storstäderna under denna, men där finns verkliga värfärdsproblem som är regionalt definierade och som borde gå att komma åt.

Vi står mycket frågande inför det som står skrivet i propositionen om forskningsverksamheten och om att man vill inrätta en professur i Umeå. Vi vill lägga pengarna på ERU. Vi menar att man skall kraftsamla. När ERU

finns i Östersund och har fått förtroende skall också ERU kunna lägga ut forskningsresurserna. Om det är någon högskola som skall få merparterna av resurserna borde det vara Mitthögskolan med säte i Östersund.

På samma sätt vill vi favorisera Glesbygdsmyndigheten. Om vi nu skall ha en myndighet med det hemska namnet – en statlig verksamhet som håller ihop och stimulerar glesbygdspolitiken – får vi se till att satsa på den.

Det för mig in på frågan om de olika aktörerna. När det finns pengar poppar det upp många som vill ha pengarna – många tiggarskålar. Det gör det alltid när det gäller bistånd. Jag har sett det i biståndssvängen i Latinamerika. Det gäller inte minst svenska organisationer, och kanske universitet och forskare – vad vet jag? Den rivalitet som finns mellan folkrörelserådet Hela Sverige skall leva och en del andra aktörer är inte av nytta för den svenska politiken. Den kan måhända däremot vara nyttig för vissa glesbygdsbetonade partier.

När det gäller de 800 miljoner kronorna har vi sagt att vi är beredda att ge ungefär hälften till småföretagsutveckling rent generellt. Det skulle finansieras över B 2-anslaget innevarande budgetår, där det finns pengar över. Över det anslaget har vi finansierat ROT-anslag och annat. Vi menar att 100–150 miljoner kronor redan hade kunnat utnyttjas för samma ändamål över de anslag som finns inom AMS och NUTEK när det gäller kompetenshöjande åtgärder. Vi menar att ytterligare 200–250 miljoner hade kunnat satsas direkt in i stödområdet för att utveckla näringslivet och inte bara passivt ge stöd. Det skulle helst ske i kombination med våra insatser i Fyrstadsområdet och Bergslagen och just för att skapa en ny anda och en ny utveckling i dessa områden.

Slutligen, fru talman, vill jag säga att man med stor våldsamhet överdriver EU:s betydelse för regionalpolitiken. EU ger oss i själva verket problem genom de komplicerade reglerna vad beträffar målområde 6 och andra områden. De gör att vi för att förverkliga additionalitetsprincipen måste binda pengar där vi kanske inte vill binda dem. Det är åtminstone mycket oklart i dag. Jag förutser att vi får mycket stora problem med att bevara den regionalpolitiska profilen i Sverige i samband med en EU-anslutning.

Jag menar dessutom att de kostnader som åsamkas statsbudgeten kommer att ytterligare försämra läget för den offentliga sektorn, vilket mångfaldigar problemen i de områden som verkligen har problem.

Även här vill jag återropa den NUTEK-rapport som kom häromdagen. Den är väldigt tydlig när man skriver att dessa EU-pengar, som motsvarar ungefär 900 kr per invånare i stödområde, är småpotatis i jämförelse med de pengar som ges i form av statsbudgetens regionala effekter. Jag vill skriva under på detta väldigt starkt. Jag beklagar att det inte fanns utrymme för en diskussion av dessa utomordentligt viktiga strukturella frågor i en beredning eller utredning.

Jag har redan läst upp mina yrkanden. Jag vill avslutningsvis säga att regionalpolitiken behöver en rejäl förnyelse. Det finns inslag i propositionen som leder till viss förnyelse. Men hittills är det allra mesta ogjort. Det är en stor nackdel att den politik som ligger utanför den lilla regionalpolitiken under den borgerliga regeringen till sin verkan starkt försämrar läget för utsatta regioner.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 4 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera vad Hans Andersson sade om mitt anförande. Han sade: Regionalpolitik är förkastlig överallt utom i Gävleborgs län.

Jag beklagar att Hans Andersson inte lyssnade, men han kanske var fullt upptagen med att se över alla sina yrkanden, som inte direkt sparar kammarens tid, snarare tvärtom. Vänstern stöder förslaget om att Gävleborgs län skall ingå i Norrlandsfondens verksamhetsområde, men för ännu mer ofinansierade medel, nämligen ytterligare 200 miljoner. Snacka om populism!

Jag vill påtala för Hans Andersson att hela utskottet inklusive Vänstern ville ha in Gävleborgs län i Norrlandsfondens verksamhetsområde. Den enda skillnaden var 200 miljoner, dvs. 500 miljoner eller 300 miljoner.

Eftersom vi hela tiden talar om att vi måste spara pengar därför att Sveriges ekonomi är i total kris, anser Ny demokrati naturligtvis att det skall anslås 300 miljoner.

Anf. 5 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag syftade inte alls på Norrlandsfonden, Laila Strid-Jansson. Vi i Vänsterpartiet hade litet mer ambitiösa förslag för Norrland och för Gävleborgs län. Vi har också finansierat dem, i det här fallet med reserverade medel i enlighet med den socialdemokratiska motionen. En finansieringskälla som föreslås, men som inte går igenom, är vattenkraftsavgift.

Det jag syftade på var Hälsingland, vilket jag också sade. Jag menar att det inte finns en kommun eller en församlingssnutt i Hälsingland, där Laila Strid-Jansson har sin hemvist, som inte åker in i ett eller annat av de särskilda stödområden som finns. Det är nästan löjligt. Vi har ett femtiotal sådana propåer, och det finns ingen annan som sysslat med sitt hemlän på detta sätt.

Det finns inte någon anledning att lyfta in i stort sett varenda hemkommun i stödområde 1, stödområde 2 eller i tillfälligt stödområde om man inte har en samlad bedömning om kommunerna i stort. Det är detta jag kallar för urartad populism, om det nu finns någon annan.

Anf. 6 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det är märkligt att Hans Andersson anklagar mig för att vara populistisk. Jag talar om att vi måste ta vårt ansvar och spara pengar över hela fältet. Han försöker vinkla det och talar enbart om Gävleborgs län.

Vad är det enligt Hans Andersson för skillnad mellan mitt sätt att vara populist och hans? Är skillnaden bara graden, dvs. pengar, är vi i så fall bägge lika goda populisterna.

Anf. 7 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur det är med graden och pengarna. Det jag talar om är att regionalpolitiken kan bedrivas som en politik för utsatta regioner och ge dem möjligheter att utvecklas. Vi i Vänsterpartiet har lagt fram en serie förslag av den typen.

Regionalpolitik kan också vara hembygdens dag, där jag yrkar på allting som gäller min kommun. Jag skulle i så fall yrkat på allting som gäller mitt

län och Dalarna, kanske Gagnef, Mockfjärd eller Avesta. Det finns många förslag från Dalarna. Det har inte jag gjort.

Jag kallar det för populism när man utan reservationer slänger fram vartenda förslag som gynnar hemlandet. Det kan säkert gå ut i lokalpressen, men det är inte god regionalpolitik. Det var detta jag syftade på.

Anf. 8 ISA HALVARSSON (fp):

Fru talman! Den här propositionen är ingen höjdare, sade Georg Andersson. Jag säger som en av debattörerna i Aktuellt Special i TV i går, när man debatterade Kjell-Olof Feldts bok: Har vi läst samma bok? Utanför detta hus har denna proposition mötts med både intresse och glädje.

Det överordnade målet för regionalpolitiken skall vara att öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort. Det uppnår man genom att regionalpolitiken bidrar till att utveckla livskraftiga regioner i alla delar av landet.

Regionalpolitiken skall också medverka till en mer likvärdig ekonomisk, social och kulturell standard för landets olika delar. För att få en önskvärd regional utveckling, en ökad ekonomisk tillväxt i hela landet och en jämn fördelning av välfärden, måste en rad politikområden utformas och inriktas på så sätt att de är förenliga med målet för regionalpolitiken. Regeringen har därför utfärdat direktiv till samtliga kommittéer och utredningar att redovisa regionala konsekvenser av sina förslag.

Glädjande nog finns i denna proposition kvinnofrågor som aldrig någonsin tidigare i en regionalpolitisk proposition. Nu betonas att regionalpolitiken måste utformas utifrån ett könsperspektiv och utifrån kunskapen att kvinnor och män är olika och därmed har olika behov och förutsättningar. Det är därför viktigt att antalet kvinnor i beslutande och handläggande funktioner ökar.

Tora Friberg har på ett intresseväckande sätt beskrivit vad ett kvinnoperspektiv är i sin skrift, utgiven av Glesbygdsmyndigheten, Den andra sidan av myntet – om regionalpolitikens enögdhet. Hon undrar varför männen måste utgöra norm. Är det inte möjligt att låta kvinnorna själva formulera vad de eftersträvar?

Varför inte respektera kvinnornas sätt att se på livet, värdera deras arbetsinsats lika högt som männens och acceptera olikheterna mellan könen? Tora Friberg menar att det måste till radikala förändringar om kvinnorna skall vilja bo i de små orterna och i glesbygden, förändringar som har sina rötter i kvinnors egen kultur.

I denna proposition finns verktygen för en regionalpolitik ur ett kvinnoperspektiv. Kvinnan har blivit ett subjekt i regionalpolitiken. Det var på tiden, 75 år efter det att hon fick rösträtt.

Det föreslås att länsstyrelserna i sitt utvecklingsarbete särskilt skall prioritera insatser för kvinnor. Bl.a. skall de avsätta resurser för att medverka till att regionala resurscentrum bildas. NUTEK skall i samarbete med Glesbygdsmyndigheten ta ansvar för att ett nationellt resurscentrum för kvinnor bildas. Erfarenheterna från Kvinnokraft skall ligga till grund för det arbetet.

Kvinnor från hela Sveriges landsbygd och glesbygd får chansen till ett riksomfattande erfarenhetsutbyte och en gemensam kunskapsupbyggnad.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Centrumet skall initiera ny forskning ur ett kvinnoperspektiv och bevaka kvinnors rättigheter och möjligheter. Detta nationella centrum är inte betjänt av att det byggs upp en byråkrati runt det. Det skall mera vara som ett nav i ett nätverk av alla regionala utvecklingscentrum.

Det är nu viktigt att alla kvinnor i nätverk och kvinnogrupper runt om i landet träffas och länsvis formar strategier för sina regionala resurscentrum. Länsstyrelserna måste också medverka aktivt och avsätta de resurser som behövs för kvinnoverksamheten. Dessa centrum måste växa fram utan detaljreglering och i former som överensstämmer med kvinnors sätt att arbeta. Man måste lyssna på synpunkter som kommer nerifrån.

Propositionen andas också en stor uppskattning av kvinnorna, som många gånger gått i spetsen för det lokala utvecklingsarbetet. Det är många gånger tufft att gå i spetsen för utvecklingsarbete. Men kvinnor kan, det har visats bl.a. på den i går avslutade mässan i Östersund.

I propositionen poängteras att vid analyser och programarbeten skall särskilt beaktas kvinnors behov av t.ex. kompetenshöjande insatser. Vid utformning av den lokala livsmiljön krävs analys och kunskap om såväl kvinnors som mäns behov. För landsbygdsutvecklingen måste särskild uppmärksamhet ägnas åt ungdomars och kvinnors situation. Det är viktigt med åtgärder för att främja kvinnligt företagande. Existerande företagsstöd skall förändras så att de passar kvinnor. Ett särskilt mikrostöd föreslås – 50 % av stöndunderlaget, högst 20 000 kr, ett mindre krångligt förfaringssätt. Det är särskilt avsett för kvinnor med motiveringen att kvinnor ofta börjar i liten skala. Det här går Socialdemokraterna emot. Georg Andersson nämnde över huvud taget inte kvinnorna i sitt anförande. Jag yrkar bifall till hemställan i AU:s betänkande 13, förutom i mom. 82 där jag yrkar bifall till reservation 30.

Reservation 30 behandlar det andra nytänkandet i propositionen. För en extraordinär kraftsamling på regional utveckling och tillväxt föreslås att länsstyrelserna nästa budgetår får disponera 800 miljoner kronor av tidigare föreslagna arbetsmarknadspolitiska medel.

Regeringens förslag om regionala åtgärder för utveckling och tillväxt finansierade med arbetsmarknadspolitiska medel är enligt min uppfattning resultatet av en nyorientering som tar sikte på kombinationen av regionalpolitiska, arbetsmarknadspolitiska och näringspolitiska aspekter. Det är därför logiskt att finansiera dessa insatser med arbetsmarknadspolitiska medel.

Det måste vara mycket positivt att det blir möjligt att under en begränsad period stödja näringslivsutveckling och företagsförnyelse även utanför stödområdena, i syfte att lösa inomregionala balansproblem. De 800 miljonerna bör fördelas med utgångspunkt från både arbetslöshetssituationen och den regionala problembilden. Just nu pågår ett omfattande och engagerat förberedelsearbete vid länsstyrelserna med att tillsammans med olika lokala och regionala aktörer ta fram en rad projekt. Dessa projekt kännetecknas av att det kan påbörjas snabbt efter halvårsskiftet och skapa flera tusen arbetstillfällen på den ordinarie arbetsmarknaden.

Flera av projekten tar sikte på att höja kompetensen inom småföretagen runt om i landet. Satsningarna gäller bl.a. export, marknadsföring, produktutveckling och produktionsteknik.

För regioner som under senare år fått vidkännas omfattande omstruktureringar av äldre industri, t.ex. Bergslagen och Fyrstad, bör det också på detta sätt vara möjligt att genom kompetenshöjande insatser stimulera och stärka en växande nyföretagsamhet. Det är viktigt att man vid fördelningen av föreslagna medel drar nytta av den utvecklingspotential som olika regioners många småföretag gör för att skapa flera riktiga arbeten och därmed minska arbetslösheten. Ett sätt att nyttja kvalificerad arbetskraft kan vara att låta företag engagera arbetslösa ingenjörer och tekniker för att identifiera ännu ej fullt utvecklade produkter och om möjligt arbeta fram produkterna och använda dem i det egna företaget eller lotsa dem vidare till produktutvecklare.

Regeringen räknar med att de sammantagna insatserna bör medverka till att skapa över 4 000 nya arbetstillfällen. Det säger Socialdemokraterna nej till och gör många människor ute i landet besvikna.

Laila Strid-Jansson säger att hon inte tror på regionala stödsystem och skopar ut NUTEK. Som Expressen har visat med sin artikelserie misslyckas satsningarna ibland – konstigt vore det väl annars. I allt företagande förekommer det att satsningar inte lyckas. Om statens stöd bara skulle gå till garanterat lyckade projekt kan man starkt ifrågasätta behovet av stödet. Stödet är till för att man skall få till stånd utveckling som annars inte skulle komma till stånd. Därigenom blir den affärsmässiga risken något större än för andra kreditgivare. Alla projekt som får stöd finansieras också av ägare och banker. Statens finansieringsandel uppgår i genomsnitt till cirka en tredjedel. NUTEK följer självfallet upp vad som händer med de företag som får stöd. NUTEK:s förluster är något större än bankernas kreditförluster. Det tycker jag är rimligt. Det bör naturligtvis vara så att staten går in med stöd där riskerna är större och det reguljära finansieringssystemet inte ställer upp.

Av de 53 konkursföretag som Expressen redovisade i artikeln och som framställts som misslyckanden från NUTEK hade NUTEK beviljat stöd i endast ett ärende. Laila Strid-Jansson skopade ut hela NUTEK på grund av det. NUTEK fattar i huvudsak beslut i ärenden där investeringarna är större än 20 miljoner kronor. När man läser artiklarna får man närmast intrycket att nästan alla projekt som fått statligt stöd har misslyckats. Men sanningen är dess bättre tvärtom – huvuddelen av projekten är lyckade och har motsvarat de förväntningar som ställts när stöden utgätt.

Arbetsmarknadsutskottet har föreslagit en del smärre justeringar i den nuvarande stödområdesindelningen för att nå en så mjuk övergång som möjligt mellan stödområde 1 och 2 samt områden som är utanför stödområdet. Vi föreslår därför att Näs och Häggenås församlingar i Östersunds kommun liksom Näskotts församling i Krokoms kommun bör inplaceras i stödområde 2. Utskottet har också bedömt att Gävleborgs län bör ingå i Norrlandsfonden och vidare att fonden tillförs ytterligare 80 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Fru talman! Jag yrkar, som sagt, bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 13 förutom mom. 82 där jag yrkar bifall till reservation nr 30.

Anf. 9 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! I Vänsterpartiets motion står följande: För första gången finns det inte bara pliktskyldigast med ett kort avsnitt om kvinnor och kvinnligt företagande. En fördjupning har skett, och vi hälsar det med tillfredsställelse.

Jag menar vad jag säger. Man har faktiskt förbisett kvinnors potential under en lång tid. Kvinnor har lånat för litet pengar och haft för små projekt. Däremot finner vi när vi tittar i backspegeln att konkurserna inte heller har blivit tillräckligt stora. Det är således något positivt med det.

De resurscentra som nu drivs fram på länsplanet och nationellt är mycket bra. De ligger i linje med vad som har förekommit i motioner från Vänsterpartiets och Socialdemokraternas sida under flera år. Vi vill dock säga att glesbygdsmyndigheter borde få extra resurser och uppföljningsansvaret i första hand när det gäller dessa kvinnocentra. Det är därifrån initiativet har kommit, och det är dit kvinnokraften är förbunden med ett underifrånperspektiv. Det är sant att NUTEK har uppföljningsansvaret beträffande företagsstöd, men det är en annan sak.

Jag tycker att det är utomordentligt bra med mikrostöd och en del andra stödformer i liten skala. Jag beklagar att socialdemokratin är litet för mycket kvar i cementen för att nappa på det förslaget. Förslaget är i överensstämmelse med vad vi har föreslagit.

När det gäller företagsutvecklingen och de 800 miljonerna är huvudinvändningen att man helt enkelt bara stjälar pengarna från arbetsmarknadspolitiken. Vår uppfattning är att det finns för litet pengar för att man skall ha en högkvalitativ arbetsmarknadspolitik med kompetenshöjande insatser. Gång på gång när vi har föreslagit företagaprojekt, småföretagsutveckling, verkstadsdelegation inom näringspolitikens ram, blir det nedröstat. Det gäller rubb och stubb, således även förslag som gäller kvinnors företagande. Sedan säger det pang, och förslagen dyker upp i regionalpolitiken. Det beror förmodligen på att Börje Hörnlund kan låna av sig själv, dvs. låna inom ramen för Arbetsmarknadsdepartementets anslag. Det tycker jag är en politik utan strategi.

Beträffande företagsutveckling, i anslutning till vad som här har föreslagits, har vi sagt att vi kan gå med på över hälften. Däremot kräver vi en annan finansiering. Det gäller 400 miljoner för kompetenshöjning, marknadsstöd osv. för småföretag och 100–150 miljoner för direkt kunskapsuppgöring i företagen. Sådana förslag har redan lagts fram inom politiken. Dem skulle man inte behöva låna av regionalpolitiken, Isa Halvarsson.

Anf. 10 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Först sade Hans Andersson att man stal pengar från arbetsmarknadspolitiken, sedan sade han att man lånade pengar från arbetsmarknadspolitiken till dessa 800 miljoner.

Jag menar att man samutnyttjar dessa medel för att verkligen minska arbetslösheten. Om man kan skapa så mycket som 4 000 nya jobb, då menar jag att det är väl värt att samutnyttja pengarna inom regionalpolitiken.

När det gäller satsningen på kvinnor och det nationella resurscentret så är det meningen att NUTEK och Glesbygdsmyndigheten tillsammans skall

diskutera hur det här skall fungera. Jag menar att det är viktigt att organet blir så självständigt som möjligt.

Jag anser att NUTEK har mycket pengar. Även NUTEK måste bidra med pengar till det nationella resurscentret.

Om vi menar allvar med att kvinnor och män har lika del i de olika medlen så finns det pengar. Man behöver inte anslå ytterligare medel just för kvinnor. Det finns pengar, och dem skall kvinnorna ha del av.

Anf. 11 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! När det gäller att låna eller stjäla från arbetsmarknadspolitiken höll jag på att säga att den som inte vill säga att han stjal brukar säga att han lånar, men så lämnas pengarna inte tillbaka. Jag förutsätter att inga pengar återbetalas till A2-anslaget för nästa budgetår.

Att plocka bort pengar flera månader innan budgetåret startar därför att man säger att det blir pengar kvar, det tyder bara på att man räknade helt fel för några månader sedan och/eller att man har sänkt ambitionerna.

Vi står för en mycket högre arbetsmarknadspolitisk ambition, och då är det omöjligt att ta de pengarna. Å andra sidan har vi redan i viss mån utnyttjat årets medel till ROT-insatser osv. och från det kontot hade jag varit beredd att satsa en del.

Det finns inte någon välgrundad uppfattning om att detta kan ge 4 000 jobb. Det är bara en siffra som står i propositionen. Över huvud taget finns ganska litet riktlinjer kring den här åtgärdsformen.

NUTEK har mycket pengar, men NUTEK jobbar med väldigt viktiga frågor: näringslivsutveckling, energisektorn – det är fråga på fråga som handlar om den hårda varan. Glesbygdsmyndigheten skall ta hand glesbygden, de enskilda individerna, byutvecklingsfrågorna och kvinnokraften. Det hade varit mycket lämpligt att lyfta upp Glesbygdsmyndigheten, som har mycket dåliga resurser, litet pengar och liten personal. Som jag sade i talarstolen: Skall vi ha en myndighet med detta egendomliga namn, låt den då också få resurser så att den kan spela en samordnande roll. Är det någonting man har visat att man är duktig på att stödja, så är det just att lyfta fram underifrån-perspektivet, där kvinnorna har kommit fram i spetsen.

Jag vidhåller att Glesbygdsmyndigheten borde få mer resurser och borde få tyngdpunkten i uppföljningen. Men jag håller med Isa Halvarsson att resurscentret så långt som det någonsin är möjligt skall vara självständigt, som vi har föreslagit i vår motion.

Anf. 12 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara poängtera att de 800 miljonerna är avsedda för arbetslösa människor, och att man också skall ta regionalpolitiska hänsyn när man använder dem. De blir alltså utnyttjade på ett mycket bra sätt, också ur arbetsmarknadssynpunkt.

Problemet i Sverige är att vi har så mycket vattentäta skott att man inte kan använda pengarna där de gör bäst nytta. Jag tror att man i det här fallet gör bäst nytta genom att ta de 800 miljonerna till det här.

Anf. 13 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Anser verkligen Isa Halvarsson att kvinnliga företagare skall behandlas efter kön och inte efter kompetens? Är det fler indelningar Isa Halvarsson kan tänka sig av företagare, förutom kön?

Vidare: Tycker Isa Halvarsson att det är bra att man inför ytterligare ett stöd, mikrostödet, eftersom man anser att kvinnor vill låna mindre pengar och inte behöver så mycket? Det kan ligga något i det, men låt mig säga så här. Givetvis tror jag på regionala stödsystem om de sköts rätt, men varför skall man smeta ut dem litet här och var? Varför inte försöka göra det enkelt för dem som skall administrera och speciellt för den enskilde?

Den enskilde kommer i dag inte att ha en aning om vart han skall vända sig. Det finns så många administratörer, det blir dubbelarbete, de har ingen aning om vad de andra sysslar med för de har ingen kollation, och det blir krångligare över huvud taget.

Jag har kritiserat att man inom NUTEK själv säger att problemet är att man inte har någon intern revision av verksamheten. Det är ett häpnadsväckande uttalande! De vill inte ha någon kontrollverksamhet.

Har man ingen kontrollverksamhet, då blir det som det blir. Man måste se över det här. Det var därför jag sade att Norrlandsfonden är bra i jämförelse med hur NUTEK sköter sin internverksamhet.

Det börjar bli för många exempel på fusk med bidrag och felsatsningar. I Timrå kommun, t.ex., har man fått utbildningsbidrag för att lära sig spela golf, laga lyxmat och spela bowling. Det anser inte jag vara arbetsmarknadsutbildning.

Anf. 14 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Att Laila Strid-Jansson och Ny demokrati inte har någon som helst känsla för jämställdhetsarbete, eller att kvinnor och män sedan urminnes tider behandlas olika, eller att mannen är en osynlig norm i vårt samhälle, det har vi redan konstaterat många gånger.

Kvinnliga företagare har och har haft väldigt svårt att göra sig förstådda. Kvinnor har ett annat språk än män, och män som suttit i dessa myndigheter har ofta inte förstått. Kvinnor har uttryckt sig litet vagt på grund av att kvinnans normala sätt att uttrycka sig är sådant. Hon är fast besluten och vet precis vad hon vill, men hon kanske ändå säger "jag vill nog kanske". Då tror myndighetspersonen att det sannerligen inte verkar genomtänkt.

Det är också så att kvinnor i allmänhet börjar sin verksamhet mycket försiktigt. Helst vill man inte låna pengar alls, särskilt i dessa regionalpolitiska hänseenden. Därför är det bra att man får till mikrostöden.

När det gäller NUTEK är det självklart att man har kontroll! Man har massor med kontroller. Man kan faktiskt inte alltid lita på vad som står i sådana artikelserier. Även länsstyrelserna har massor av kontrollsystem. Det är man skyldig att ha, och det vore ju konstigt om man inte hade det. Jag menar att Laila Strid-Jansson får lov att tro litet mindre på vad som står i tidningarna när det gäller myndigheter.

Anf. 15 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! När det gäller kvinnligt företagande kan man verkligen snacka om bagarbarn och bullar. Jag vet vad jag talar om.

Jag tycker att när Isa Halvarsson talar om kvinnor som företagare menar hon att de är mycket tveksamma och försiktiga och inte törs. Kvinnor som blir företagare är oerhört duktiga! De är duktiga innovatörer, de är kompetenta, de är samtidigt dubbelarbetande. De saknar en sak i det här landet, och det är möjligheten att på ett enkelt sätt ta telefonen, ringa ett nummer och säga: Jag behöver litet kapital nu, kan jag få låna till billig ränta? I stället skall man nu vända sig till ett oändligt antal administratörer för att försöka få tag i detta.

Skall en kvinnlig företagare utsättas för skymfen att betraktas först och främst på grund av sitt kön och inte på grund av att hon är kompetent? Det tycker jag är upprörande! Det är väl kvaliteten som skall räknas i första hand, kompetensen, och inte vilket kön man är. Jag hävdar att kvinnor är minst lika duktiga företagare som män, förmodligen bättre.

Jag vill på nytt påminna om Timrå. Tycker Isa Halvarsson att det är rätt att man får sådana signaler över hela landet och outhärligen? Någon substans ligger det väl i alla fall i medias bevakning av olika felaktigheter. Då måste man väl som politiker ta till sig det här, ta emot kritiken och säga: Det ligger säkert något i detta. Man skall inte få utbildningsbidrag för att lära sig att spela golf. Det är fullständigt sanslöst!

Förmodligen ligger det någonting i det, och eftersom politikerna har makten har vi möjlighet att göra någonting åt det. Varför inte göra det? Det är bara det jag frågar efter.

Anf. 16 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Laila Strid-Jansson fullständigt skopade ut NUTEK i sitt anförande. Hon ifrågasatte om det över huvud taget fanns någon enda människa på NUTEK som förstod sig på företagande. Om man lyssnar på Laila Strid-Jansson kan man tro att hon är den enda kvinnan i landet som över huvud taget förstår sig på företagande. Jag har själv litet erfarenhet av företagande. Men jag slår mig inte för bröstet och tycker att jag är bättre än alla andra kvinnor som har haft svårigheter.

Låt oss se på de projektbidrag på en halv miljard kronor som länsstyrelserna har att ge ut. Av de pengarna har 13 miljoner kronor gått till kvinnligt företagande. Det måste vara något fel i själva processen. Naturligtvis är kvinnor kompetenta. Jag har aldrig i livet ifrågasatt det. Men kvinnor har haft svårigheter att ta sig fram. Men nu finns redskapen i propositionen, och kvinnan har möjlighet att kontakta dessa regionala utvecklingscentra och det nationella utvecklingscentrat och skaffa sig erfarenheter och kunskaper.

Anf. 17 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag komplettera mina yrkanden med att yrka bifall till reservationerna 17, 32, 38 och 39. Det torde inte föranleda flera voter, men att så måste ske är en följd av mina tidigare yrkanden.

Jag vill säga följande till Isa Halvarsson. Jag tog inte upp kvinnofrågorna. Inom den socialdemokratiska gruppen i arbetsmarknadsutskottet har vi den arbetsfördelningen att Berit Andnor kommer att tala om de frågorna. Det blir tillfälle för Isa Halvarsson att diskutera de frågorna med oss socialdemokrater.

När det gäller mikrostödet vill jag påpeka att det faktiskt inte finns någon nedre gräns för hur små bidrag som man kan få inom ramen för glesbygdssstödet. Det är något slags ordets makt över tanken att inrätta ett mikrostödet för att tydliggöra att det också går att få små bidrag. Regeringen föreslår detaljbestämmelser kring mikrostödet som innebär att det går att få en högre bidragsprocent om man inte investerar så mycket. Om man nöjer sig med att investera för 40 000 kronor kan man få 50 % bidrag. Ökar man investeringen till 60 000 kronor kan man inte längre få 50 % bidrag. Då krymper bidragsprocenten. Det är en litet konstig ordning.

Vi tycker att frågan om mikrostödet skall inordnas i det mera decentraliserade bidrags- och stödsystem som vi föreslår att länsstyrelsen skall kunna administrera. Det hela skall svara mot de faktiska behoven som finns i företagen. På det sättet blir det mera flexibilitet. Detta är inte ett nej eller en cementering av stödformerna, utan precis tvärtom. Det är fråga om att öka flexibiliteten, och det är därför vi föreslår denna nya ordning.

Det finns ett drag av förakt för kvinnliga företagare. Man utgår från att de inte behöver så mycket pengar som karlarna behöver för sina företag. Jag har litet svårt att förstå att det skall vara den sortens könsskillnader på behovet av pengar för att driva företag.

Vidare var det frågan om de 800 miljonerna. Vi tycker att man skall bedriva en aktiv näringspolitik. Men vi har väldigt svårt att förstå varför det skall göras genom att gröpa ut anslagen till arbetsmarknadspolitiken med en tillfällig satsning på ett år. Jag tycker att man skall uthålligt bedriva en aktiv näringspolitik med hjälp av de förslag som jag redovisade i mitt huvudanförande.

Nu diskuterar vi regionalpolitiken. Då gäller det att koncentrera satsningarna till de områden där de behövs bäst. Men det förslag som regeringen lägger fram på området innebär en allmän utsmetning över hela landet. Vi får återkomma till de näringspolitiska satsningarna. Vi står för våra förslag. De betyder minst lika mycket mera än de 800 miljonerna för näringspolitiken.

Anf. 18 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Att det skall vara så svårt att förstå att det inte är fråga om något förakt för kvinnorna när man belyser deras speciella situation. Karlarna får också söka mikrostödet. Där finns inte någon könsdiskriminering. Men det har visat sig erfarenhetsmässigt att kvinnor i glesbygden söker så små summor, under 40 000 kr. De har då haft svårt att få stöd, eftersom det har ansetts vara så litet i förhållande till de summor som det är brukligt att män söker.

Kvinnor som arbetar med dessa frågor på läns- och glesbygdsmyndigheter och de som är forskare är mycket glada över detta stöd. Det visar att det finns en möjlighet för kvinnorna. Det är bra att det finns utpekade att det går att söka dessa stöd. Jag tycker att det är viktigt.

Jag tycker att det är litet sorgligt att när jämställdhetsfrågor och kvinnors möjligheter inom regionalpolitiken förs fram, skall det tas som ett slags förakt för kvinnorna. Det är naturligtvis precis tvärtom. Det är fråga om att myndigförklara kvinnan och se kvinnan.

Men det finns två sidor av myntet. Titta bara på hur stödområdesindelningen ser ut. Skulle stödsystemet utformas bara för kvinnor, skulle det se annorlunda ut än det nuvarande systemet. Jag tycker att det är viktigt att få ögonen på hur kvinnor vill leva kvar i glesbygden och dessa regioner. Kvinnan skall inte bara vara något slags objekt som skall finnas där för att mannen skall stå ut att bo där och slippa behöva importera kvinnor från andra länder. Det är viktigt att kvinnan själv har rätt att leva på dessa orter.

Anf. 19 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall inte ytterligare föregripa den debatt som Berit Andnor kommer att föra om kvinnoperspektivet inom regionalpolitiken. Jag vill bara än en gång konstatera att det inte finns något i regelsystemet som hindrar länsstyrelserna att ge ut små bidrag inom ramen för glesbygdssstödet. Genast när jag hade läst propositionen gick jag till utskottskansliet och frågade. Jag hade blivit förvånad, och jag fick bekräftat vad jag redan visste. Det finns inte några sådana begränsningar. Det är bara att tala om detta och se till att bestämmelserna tillämpas. Det är inte nödvändigt att centralt inrätta ett nytt bidragsnamn och en bidragsprocent, dvs. reglera på central nivå.

Jag skulle vilja fråga Isa Halvarsson vilka slutsatser hon drar av NUTEK-rapporten. Jag vill vidga diskussionen till ett litet bredare perspektiv. Precis som också Hans Andersson underströk, har det skett ett trendbrott när det gäller fördelningen inom ramen för den totala statsbudgeten till nackdel för de svaga regionerna. Vilka slutsatser drar Isa Halvarsson? Har hon inga som helst synpunkter på denna viktiga rapport? Rapporten kom tyvärr några veckor efter det att propositionen hade lagts fram.

Vidare har vi frågan om uttunningen i regionalpolitiken som jag berörde i mitt huvudanförande. Det finns flera inslag i regeringens proposition som innebär att de begränsade stödmiljonerna ges ut över hela landet. Det skapar ett intryck av handlingskraft. Men vilka konsekvenser får detta för den egentliga regionalpolitiken? Vad innebär det diffusa som har skrivits om landsbygdssstödet? Hur mycket pengar skall gå till landsbygdssstödet över hela landet? Vad betyder det för resursanvändningen av det totala anslaget? Jag tycker att dessa frågor är viktiga att belysa. Jag har ställt dessa frågor under utskottsbehandlingen. Men det har varit förgäves. Jag har inte fått några svar.

På samma sätt är det med de 800 miljonerna som tas från de arbetsmarknadspolitiska medlen. De manövrar som regeringen har gjort beträffande nästa års anslag för arbetsmarknadspolitiken innebär ju att den preliminära fördelningen av medlen till länsarbetsnämnderna leder till att vissa län kommer att få väsentligt mindre pengar. I den preliminära fördelningen av AMS-medel får Norrbottens län 278 miljoner kronor mindre nästa år än under innevarande år. Det säger väl också någonting som är alarmerande när det gäller den regionalpolitiska effekten av de totala manövrer som regeringen och utskottsmajoriteten vill genomdriva.

Anf. 20 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är helt klart att den s.k. lilla regionalpolitiken, som har ökat i omfattning och nu får 3 miljarder, på intet sätt själv kan ge all den

tillväxt och utveckling som vi vill ha i hela landet. Där har regeringen i stället gått in för att öka den privata sektorn. Vi har inte för mycket välfärd här i Sverige, men vi har på tok för litet privat näringsliv. Det skrämmande är ju att den privata sektorn inte har ökat sin sysselsättning sedan 1950. Det är då nödvändigt att åstadkomma ett trendbrott. Man kan inte bara leva på offentlig sektor i Sverige.

Regering och riksdag har ändrat en rad villkor. Man har sänkt och lagt om skatter, förbättrat stödet till innovationer, förenklat eller avskaffat lagregler, moderniserat arbetsrätten, osv. Det är åtgärder som har lett till en kraftigt ökad optimism bland småföretagare. Det gjordes nyligen en enkät bland europeiska småföretagare, och den visade att de svenska småföretagarna hade den mest optimistiska framtidssynen av alla i hela Västeuropa. Det är naturligtvis mycket viktigt, och det är ett resultat av att man har skapat goda förutsättningar för dem. Jag är övertygad om att det är på så vis vi kan få en tillväxt, en bra miljö och en bra ekonomi i hela landet.

Anf. 21 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Alla med öppna sinnen kan dagligen höra starkt positiva rapporter från vårt näringsliv, om ökad orderingång och växande produktion. Vårt land har påbörjat en exportledd uppgång i ekonomin. Redan i år blir industriproduktionen högre än någonsin tidigare. Det förra rekordåret var 1989. Skillnaden är att rekordet nu slås med 250 000 färre anställda. Så starka har produktivetsförbättringarna varit i industrin, främst under 1992 och 1993. Detta är i och för sig ett problem för arbetsmarknaden, men en nödvändighet.

Om vi ser på hela samhällsekonomin finner vi att det händer samma sak, men med en viss tidsförskjutning. Värdet kommer inom kort att vara större än någonsin, men med 500 000 färre i arbete.

Den här snabba produktivetsförbättringen är nödvändig för att vårt land skall klara en hårdnande öppen internationell konkurrens här hemma och utomlands. Den är nödvändig för att vårt land definitivt skall ta sig ur sviterna efter 80-talets spekulationsekonomi och inflationsekonomi.

Det är sorgligt att det finns de som framställer det här som en följd bara av kronans fall. En större del av det som händer nu är faktiskt resultat av produktivetsförbättringar, sänkta arbetsgivaravgifter, osv.

Det som har hänt är att vårt folk under starkt förändringstryck har kavlat upp skjortärmarna och gnuggat geniknölarna, för att i alla led öka effektiviteten. Det har skett med minskad frånvaro, ny teknik, förändrad arbetsorganisation, förbättrad kvalitet och en stärkt marknadsföring.

Det här är en process som måste fortgå för att vi skall klara en fullgod arbetsmarknad i hela vårt vackra land. Någon väg tillbaka finns ej, utan till framtiden hör att vi ligger på frontlinjen när det gäller att kombinera ny teknik och förändrade marknader med goda lokala förutsättningar. Vårt land behöver nu tillväxt; en stark tillväxt under många år och en miljöriktig tillväxt.

Den viktigaste, allt övergripande uppgiften är den fullgoda, moderna arbetsmarknaden. Då räcker det inte med att ett par regioner utvecklas väl. Det är när alla regioner växer, när alla lokala arbetsmarknader utvecklas,

inte minst de små områden som våra lokala utvecklingsgrupper arbetar för, och när vi summerar vad som görs över hela vårt land, som vi har möjligheter att få den höga, långsiktiga och miljöriktiga tillväxten.

Vårt land har varit extremt uppbyggt för stora företag, stora organisationer och storskaliga, offentliga lösningar. Och visst betyder våra storföretag väldigt mycket. Det kommer de att fortsätta att göra. Men när vi nu skall tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad och god tillväxt, måste speciellt små och medelstora företag och nya entreprenörer ges goda betingelser.

Det arbete som regeringen och en majoritet i riksdagen har gjort för att ge rimliga villkor för små och medelstora företag är av allra största vikt. Det är inte minst av stor vikt för den regionala utvecklingen.

Fru talman! För vårt land har nu lagts en stark grund för utveckling och tillväxt. Den regionalpolitiska proposition som riksdagen skall besluta om är en del av den grunden. Resurserna till regional utveckling byggs ut i ett kärvt ekonomiskt läge, dels genom att det varje år framöver anslås ca 300 miljoner kronor på årsbasis, dels genom att det för nästa år föreslås att 800 miljoner kronor skall gå till länsstyrelserna.

Jag vill då vända mig till Hans Andersson. Det är faktiskt så att det förslag som senare i vår kommer att antas när det gäller Arbetsmarknadsverket är av större omfattning än vad Arbetsmarknadsverket självt begär. Med andra ord tror man att det blir svårt att göra av med den volym som man erhåller. Arbetsmarknadsverket ligger just nu på 6,5 % av arbetskraften. Till det här skall dessutom läggas att regeringen har 4 miljarder kronor i sin finansfullmakt för att komplettera om så behövs.

Låt mig när det gäller de 800 miljonerna säga, att var jag än är i landet och träffar landshövdingar, oavsett färg, och partirepresentanter från Socialdemokraterna, Vänstern, Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Ny demokrati, är frågan: Går det här förslaget igenom? Jag brukar säga: Jag tror att den klokheten finns i Sveriges riksdag som gör att dessa pengar kommer att anslås. De säger: Det skulle betyda väldigt mycket för våra läns utveckling, framför allt för den inomregionala balansen och småföretagsutvecklingen. Det är ju något som vi alla egentligen vill; åtminstone vill alla det när jag hör på. Men jag tycker att en del partier ställer förslag som är dåliga om man vill få i gång denna utveckling.

Till dessa pengar skall också läggas de reservationer som finns inom Arbetsmarknadsdepartementet. När det är dåliga tider efterfrågas inte mer pengar i nämnvärd utsträckning, och det gör att det finns reservationer. Jag kan summera detta med att säga att det nu i en uppåtgående konjunktur – på olika ställen i vårt land, dvs. på länsstyrelsen, i NUTEK och i departementet – finns i det närmaste 5 miljarder kronor till regional utveckling.

Summerar jag det socialdemokratiska motförslaget finner jag att socialdemokraterna ligger närmare 1 miljard under; på ett par punkter lägger de på, men de tar de pengarna ur reservationerna. I klartext betyder det att socialdemokratin vill utveckla våra regioner inom den lilla regionalpolitikens ram för i det närmaste 1 miljard mindre.

Fru talman! Tillsammans med moderater, folkpartister och vänsterpartister har jag ett antal gånger i denna kammare varit med och bildat majoritet

för en klart bättre regionalpolitik än vad olika socialdemokratiska regeringar har föreslagit. Det har tre fyra gånger gällt ordentliga ökningar av länsanslagen. Låt mig säga att jag hoppas och tror att propositionens förslag i alla delar skall vinna riksdagens gillande och att socialdemokraterna blir ensamma kvar i sin negativa syn på landsbygdsstöd, mikrostöd och en del andra saker. Då känner jag igen mig från tidigare år; så har vi tidigare resonerat i denna kammare.

Sedan till beredningen av ärendet. Aldrig någonsin tidigare har det tagits in ett så stort underlag – det är ett tiotal skrifter. NUTEK har jobbat ambitiöst med sina utvärderingar och sett både framåt och bakåt. Glesbygdsmyndigheten har utvärderat glesbygdsstödet och framställt ett antal skrifter. Det regionalpolitiska rådet har sammanställt en framtidsinriktad skrift om tillväxt i alla regioner. ERU har bidragit med sin sakkunskap. Dessutom har vi haft sju regionala konferenser med ca 2 000 deltagare. Det är egentligen alla som jobbar med bygdutveckling, regionalpolitik på länsplanet och i kommunerna, de som dagligen har att leva med det som riksdagen beslutar.

Det allra starkaste gensvar vi mötte gällde mikrostödet. Kvinnorna sade: Männen vill börja stort. Kommer man till olika ställen och vill ha hjälp med små summor bryr de sig inte om att ställa upp. – Nu blir det en klar order till länsstyrelserna. Det kommer också att anslås 50 miljoner kronor för lån till kvinnliga företagare där det skall gå att låna klart lägre belopp än vad som hittills varit möjligt. Det kommer upp här i kammaren sista dagen i vår eller någonting sådant.

På Kvinnor kan-mässan, som jag besökte, var det ett massivt stöd för detta. Det var synd att inte Georg Andersson var där. Det förslaget fick ett kompakt positivt mottagande. Jag förstår därför att Georg Andersson inte sade något om kvinnor i sitt anförande.

Landsbygdsstödet har vi egentligen tagit från EU:s regler. De har regeln att 450 000 kan användas till antingen mjuka eller hårda investeringar två gånger under en treårsperiod. Denna regel har man infört för att få i gång sin småföretagsamhet, och EU har ändå många små och medelstora företag. Vi har ännu större anledning att försöka få i gång vår småföretagsamhet. Vi har många stora företag men få små och medelstora, och det är ju i dem vi skall klara de nya jobben.

Därför blir jag uppriktigt sagt mer än besviken över att socialdemokratin så har förlorat kontakten med verkligheten att man inte vill stödja detta. Det här är ett stöd som vi inte får svårigheter att samordna, eftersom det finns inom EU; EES undersöker ju nu att våra stöd på ett ungefär stämmer med vad gemenskapen har.

Jag kan bara notera vad Hans Andersson sade: Socialdemokraterna är kvar i cementen. Tyvärr har också Hans Andersson fått ned en fot i den. Jag har förstått att han väldigt gärna vill få fram de här pengarna till länsstyrelserna men att han vill finansiera förslaget på ett annat sätt. Men se upp så att inte foten fastnar! Det vore synd, med tanke på Vänsterns förflutna i de här frågorna i denna kammare.

Jag upplever alltså att förslaget om ett stöd på 800 miljoner har ett starkt stöd överallt utom i socialdemokraternas grupp i arbetsmarknadsutskottet.

Jag vill också beröra den nya tekniken. Den ger utomordentliga framtids-

möjligheter. Den ger egentligen alla möjligheter att komplettera våra mindre arbetsmarknader bara viljan finns. Jag vill också kommentera Expressens uppräknings av konkursföretag. Alla var ju ärenden hos NUTEK på 80-talet, och sedan kom en mycket besvärlig lågkonjunktur. Men ser man på de ca 75 tjänsteföretag som har beviljats stöd finner man att alla utom ett par har klarat sig trots mycket svåra tider. Det beror på att de på sina nya platser har haft en väldigt stark produktivitetsutveckling.

Så till ordet stödområde! Som jag ser det har stödområdena varit och är till folkhushållet starkt givande områden med stora naturtillgångar. Med litet uppbyggnadshjälp kan dessa områden än starkare bidra till vårt lands utveckling. Det är det vi behöver nu och inte mer prutningar! Det är med en miljömässigt riktig tillväxt som vi skall täta igen hålen efter våra skulder, vårt arv från 80-talet.

Till den stora regionalpolitiken! Det är utomordentligt viktigt med farbara vägar över hela vårt land. Det är utomordentligt viktigt att den nya tekniken kommer hela vårt land till del, t.ex. att man får riktiga uppfarter på de elektroniska motorvägarna.

Det är viktigt att vi kan utveckla våra små och medelstora företag och få nya entreprenörer. Den omläggning som har skett innebär att småföretag får hyggliga regler. Det tror jag egentligen blir det riktigt stora i den regionala utvecklingen framöver. Det är med små och medelstora företag som vi kan bygga upp livskraftiga orter över hela vårt land. Det gör vi inte med storföretagsamheten. Därför har det varit en ren skandal att våra småföretag många gånger har beskattats dubbelt så hårt som de stora företagen. Nu har regeringen och riksdagen rättat till detta. Det är en viktig grund för den regionala utvecklingen.

Jag vill också säga att tillväxt inte kommer uppifrån. Vi i denna kammare skall skapa bra spelregler, men tillväxten kommer underifrån på tusentals olika sätt. Det gäller att skapa spelregler så att det blir en tillväxt. Detta förslag skall ses som ett av många förslag för att åstadkomma tillväxt. Det är ingen tillfällighet att det i dag finns en större framtidstro i de svenska hushållen än vad som har funnits någon gång sedan man började göra mätningar 1973. Det är ingen tillfällighet att framtidstron i våra små och medelstora företag blir starkare för varje halvår.

När framtidstron är sådan att många, både privatpersoner och företag, börjar investera klarar vi jobben och tillväxten. Vi slipper dessutom de prutningar som är ofrånkomliga om man inte får in pengar via en positiv utveckling och tillväxt.

Jag vill göra några korta kommentarer. Offentliga sektorn avlövas, sades det här. Under 80-talet gick kommuner och landsting back med flera miljarder varje år. De gick med många miljarder plus 1992 och 1993. De går ihop 1994, och de går ännu bättre 1995. Även i detta avseende är resurserna bättre än någonsin.

Jag skall också ta upp NUTEK-rapporten. Georg Andersson har inte läst den. Jag hörde det tydligt. I rapporten bedöms nämligen vad som har hänt fram till 1991. Det handlar om skattereformens verkningar. Skattereformen genomförde Socialdemokraterna. Den innebar att den här regionen fick

10 000 kr mer per invånare än t.ex. Norrlands inland, som Georg Andersson är ifrån. Det skulle Georg Andersson ha tänkt på när han satt i regeringen.

Det finns två framtidsscenarier. Det finns ingenting som säger att det skall ske en prutning på 100 miljarder framöver. Det finns heller inga beslut om hur prutningen i så fall skall göras. Det handlar om scenarier. Men det är jättebra att NUTEK har gjort den här kartläggningen. Man måste veta hur olika regioner påverkas.

Jag vill också beröra riskkapitalet till Norrlandsfonden. Socialdemokraterna lade fram ett förslag om att man skulle ta bort 200 miljoner från Norrlandsfonden. Har Georg Andersson glömt det? Man har inte behövt betala in detta belopp. Dessutom erhåller Norrland, inklusive Gävleborgs län, nu 300 miljoner. Vi är ett antal ledamöter här i kammaren som har pratat om detta.

Detta innebär att Norrlandsfonden har en utlåningskapacitet på uppemot en miljard; det behövs i den här regionen. Fonden tar den största risken. Det här kommer att betyda mycket för utvecklingen. Om fonden behöver mer pengar om några år får riksdagen då ta ställning till det. Det finns nu kapital, och i Norrland är man lycklig över att man slapp det som Socialdemokraterna föreskrev och i stället fick det som den här regeringen och riksdagsmajoriteten nu ger.

Jag ser att tiden går. Därför får jag återkomma. Tack!

Anf. 22 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller stödformerna konstaterar jag bara att också utskottsmajoriteten har skrivit att den socialdemokratiska motionen betonar decentraliseringen mer än vad propositionen gör. Det är alltså inte en cementering. Det är inte en detaljreglering. Det är fritt att ge stöd inom ramen för det totala belopp som vi är överens om när det gäller den lilla regionalpolitiken. Vi vill därutöver flytta 100 miljoner kronor från den centrala nivån, regeringkansliet, direkt ut till länen.

Jag vill sedan ta upp de övergripande stora och väsentliga frågorna för regionalpolitiken. Jag berörde dem i mitt inledningsanförande: näringspolitiken, avregleringen, privatiseringen och den offentliga sektorn.

Det är ett faktum att regeringen har avvecklat näringspolitiken. Vi har en näringsminister som arbetar för detta. Han arbetar för att avveckla sig själv. Det har Börje Hörnlund fått bekymmer med. Han försöker reparera en del av skadorna. Det är som att måla på ruttet virke, som jag sade tidigare.

Vi vill öka investeringarna på en rad områden på olika sätt. Vi vill förstärka riskkapitalförsörjningen. Det är viktigt att betona det.

När det gäller avregleringsfrågorna skulle jag vilja fråga Börje Hörnlund om han inte känner någon oro för den nuvarande utvecklingen. Har han inte avlyssnat reaktionerna ute hos byagrupperna? Jag har varit med på en del sammankomster, även om jag inte var på Kvinnor kan-mässan i Östersund under veckoslutet. Det finns en stigande oro för vad avregleringen betyder. Men regeringen har inte tagit något intryck av det. Man säger att man skall följa frågan. Man skall alltså följa men inte styra. Man skall inte påverka utan bara iakttä. Varför inte utreda först och besluta sedan? Det handlar om

Postens och SJ:s verksamhet och om a-kasseförslaget. Allt detta har starka regionalpolitiska influenser.

Jag konstaterar att man i NUTEK-rapportens sammanfattning säger att inkomstutjämnningen under perioden mellan 1985/86 och 1991/92 hela tiden har fortsatt men att det har skett ett trenderbrott i denna utveckling under perioden 1989/90 fram till 1993/94.

Det har huvudsakligen skett genom skattepolitikens utformning. Den regering som Börje Hörnlund sitter med i har förändrat den i riktning mot en kraftig sänkning av kapitalbeskattningen och en skattehöjning för enskilda inkomsttagare.

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Förslaget om dessa 800 miljoner kronor är ett decentraliseringsförslag. Det innebär att länsstyrelserna verkligen får möjlighet att under stor frihet jobba för en regional balans och en småföretagsutveckling inom länen.

Jag tror att det är viktigt att noga utvärdera vad länsstyrelserna gör under de år som ligger framför oss. Jag hoppas att det finns en sådan klokhet i denna kammare.

Sedan skall jag ta upp detta med stödformer. Man får tycka vad man vill om EES/EU. Men där vill man ha ganska fasta regler. Där vill man inte ha så mycket av godtycke i systemet. Det som nu föreslås skall EES godkänna. Så är det redan nu. Det är ingen skillnad om Sverige blir medlem i EU eller inte.

Georg Andersson! Hur man än räknar vill ni sammantaget – om man kan uttrycka sig på det sättet – ha närmare en miljard mindre till de regionala utvecklingsfrågorna inom den lilla regionalpolitiken. Det noterar jag.

Till avregleringen. I Umeå halverades nästan flygpriset. I byn Hörnsjö, där jag känner alla, blev ingen riktigt ledsen för att flyget blev tillgängligt till i det närmaste halva priset.

Skellefteå, som inte har haft någon konkurrens, men som jag känner väl, fick också kraftigt sänkt flygpris genom detta. Men inte lika mycket som Umeå.

Sedan måste vi se upp med hur det går med Lycksele eller Vilhelmina. Det skall vi göra. Det är därför det i propositionen står att de här verken varje år mycket noga skall analysera det regionala skeendet inom vart och ett ansvarsområde för att regering och riksdag skall kunna ingripa. Jag ser ingens instans att det står att man passivt skall iaktta, snarare tvärtom.

Anf. 24 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Börje Hörnlund säger att de 800 miljonerna handlar om decentralisering. Det avgörande är att regeringen flyttar pengar från AMS och från länsarbetsnämnderna till länsstyrelserna. Detta trollerinummer – pengarna dyker upp på ett annat ställe i länet – skall ge en väldig kraft. Dessutom har han mage att påstå att vi minskar insatserna mot arbetslösheten och regionala insatser med det här beloppet. Minskar resurserna i Västerbottens län genom att länsstyrelsen får litet mer pengar och att länsarbetsnämnden får mindre pengar?

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Effekterna av Börje Hörnlunds trolleri med pengar är preliminärt att Norrbotten förlorar 278 miljoner som skulle gått till länsarbetsnämnderna. Gävleborgs län – hör här, Laila Strid-Jansson – förlorar preliminärt 191 miljoner kronor när det gäller fördelningen till länsarbetsnämnderna. Så är det med de 800 miljonerna.

Vi har ingenting emot att satsa på näringspolitik, tvärtom. Vi har föreslagit en lång rad sådana åtgärder. Men vi vill inte vara med om att man urgröper arbetsmarknadspolitiken i ett läge där arbetslösheten är hög och bedöms komma att fortsätta att vara mycket hög under nästa år. Då behöver AMS de här pengarna. Det är faktiskt på det sättet.

Är det EU som hindrar en decentralisering enligt den modell som vi föreslår, att länen skall få större frihet? Börje Hörnlund antydde det i sitt senaste inlägg. Har man inte i anslutning till EU talat om regionernas Europa? Regionerna skulle få en större roll att spela.

Får jag återkomma till frågan om avregleringen. Jag tycker att Börje Hörnlund på sedvanligt sätt tar lätt på den här frågan. Det är klart att man kan visa på enskilda exempel där konkurrensen har haft en stimulerande effekt. Börje Hörnlund nämnde exempel på flygets område. Men det är den totala effekten det handlar om, den totala avsaknaden av utredning och analys när det gäller den brådstörtade avreglering och privatisering som nu bedrivs.

Kommer Centern att motsätta sig en försäljning av Vattenfall? Carl Bildt har avgett det vallöftet. Vad har Centern för garantier för att avregleringen av elmarknaden inte kommer att leda till kraftigt höjda elpriser ute i glesbygderna? De här frågorna borde ha analyserats och beaktats i den regionalpolitiska propositionen.

Anf. 25 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Den begränsning som länsstyrelserna har när det gäller de här 800 miljonerna är att jobben på årsbasis icke får stödjas med mer än 194 000 kr. Om det är investeringar i småföretag som på detta sätt tidigare läggas får man för den summan en investering på en bra bit över miljonen. Det ger på kort sikt mer arbete än skall vi säga en AMS-insats. Men dessutom ger det klara långsiktiga effekter genom att det efter investeringarna kommer arbetstillfällen. Jag förstår inte varför socialdemokraterna så har lämnat verkligheten och bara ansträngt sig att försätta sig i denna situation.

Sedan förstår jag inte Georg Anderssons uträkningar. När han lägger ihop Norrbotten och Gävleborg kommer han på två län upp i 500 miljoner kronor i runda tal. Vi talar för hela landet om 800 miljoner som skall delas ut. Förstår inte Georg Andersson att han inte alls kan räkna? Vi har tittat på motionen, men hur man än tittade på den var det ingen som över huvud taget begrep varifrån saker och ting hade kommit. Jag trodde inte att det här skulle upprepas, eftersom det, såvitt jag förstår, inte upprepas i reservationen.

Bolagisering och privatisering tas upp. I Assi äger staten 51 %. Det innebär att staten kan bestämma allt, precis varenda del kan staten bestämma. Så fungerar det. Våra svenska storföretag behärskar ägarandelar på 15–20 %. Men här har staten mycket medvetet valt 51 %. Om det går ut någon liten del av Vattenfall på marknaden har staten kvar hela beslutanderätten.

Men när Georg Andersson är ute och talar – jag har sett i tidningarna hur han talar – uppträder han som om han ingenting förstår, tyvärr. Jag tycker att det är fel att vilseleda folk med den typen av argumentering. Så skall det inte vara.

Sedan har vi beskattningen. Det socialdemokratiskt styrda Norge och många andra länder har avskaffat dubbelbeskattningen, för det är väl den Georg Andersson menar när han talar om Danderyd. Hur skulle det se ut om vi skattade dubbelt, sade man i det socialdemokratiskt styrda Norge.

Anf. 26 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! När Börje Hörnlund pratar om foten bör han komma ihåg att han själv har foten på alldeles fel sida om blockgränsen. Det kommer att visa sig inom några månader vem som har anledning att se ljus på framtiden eller inte.

NUTEK-rapporten är viktig. Politisera inte den. Jag tycker att den diskussion som flammor upp direkt mellan Börje Hörnlund och Georg Andersson är trist, att mäta årtal, att se vems fel det var och när eländet började. Ni är ganska skyldiga bägge två. Det var en orimlig skattepolitik. Den var orättfärdig mot individer, den var orättfärdig mot regioner. Men det jag vill lyfta fram är den analys som finns i NUTEK-rapporten, liksom den analys som finns i Kommunförbundets rapport, som jag återopade.

Låt mig bara ta upp några frågor. Bergslagsfonden – 200 miljoner kronor till en radikal nysatsning för att lyfta infrastruktur, utbildning och näringslivskultur. Varför får inte det förslaget stöd?

Fyrstadsfonden – avsikten är, när inga näringspolitiska åtgärder vidtas, att gå in i den regionen och kompensera för de mycket svåra näringspolitiska bakslagen, framför allt inom bilindustrin.

Forskningsresurser till små och medelstora högskolor skulle betyda oändligt mycket i glesbygden och i skogslänen.

Differentiering av bensinskatten skulle på ett rimligt sätt kompensera glesbygden för de höjningar av bensinskatten som måste komma av miljöskäl.

Annan skatteväxling på energiområdet har vi föreslagit när det gäller koldioxid och på flera andra områden för att gynna biobränslen. Biobränsleproduktion, utvinning och användning skulle verkligen ge jobb med regional spridning.

Vattenkraftsavgiften – att äntligen återge skogslänen och vattenkraftslänen något av de vinster som uppkommit med hjälp av vattenkraftsproduktionen.

Storstadssatsningen på invandrartäta områden. Vi ger dem 100 miljoner i öronmärkta länsbidrag. Det är mycket svåra förhållanden i områden som också Börje Hörnlund känner väl till.

Överdrifterna kring EU är beklämmande. Problematiken kring EU måste tas på allvar. Vi har i motionen pekat på ett flertal problem. Ett av de allvarligaste är naturligtvis de restriktioner som finns på medel som avser olika målområden och som gör att den svenska profilen i regionalpolitiken kan gå förlopad.

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Ja, Hans Andersson, NUTEK-rapporten är mycket viktig. Jag noterar att den analyserar bakåt och ger scenarier framåt. Det är viktigt att veta vad skatteomläggningarna ledde till, men framför allt att veta om man sparar på det ena eller det andra sättet. Där är vi eniga.

När det gäller Fyrstad och Bergslagen kan Hans Andersson hjälpa till. Jag vet att det finns många företag som skulle sätta i gång och investera om de fick det här 15-procentiga småföretagsstödet. Men det innebär att en riksdagsmajoritet skall besluta om de 800 miljoner kronorna.

Sedan till forskningen. I propositionen står det att NUTEK inom de här litet utsatta områdena fram till den 1 juli skall ta fram forsknings- och utvecklingsprogram tillsammans med näringslivet, högskolor och universitet. Statens insats blir 150 miljoner kronor. Detsamma krävs från de olika bransch-sammanslutningarna. Om varje objekt är på t.ex. 15 miljoner kronor blir det många objekt för viktiga näringar. Där kan de små högskolorna utan tvivel spela en stor roll och komma i gång med forsknings- och utvecklingsarbetet.

En sak har inte uppmärksamats i den här propositionen. Det står faktiskt att man skall tillsätta en utredningsman för att ur rättvisesynpunkt titta på våra glesa områden, där man inte har tillgång till kollektivtrafik utan får stå för egen skjuts hela tiden. Hans Andersson är med detta tillgodosedd när det gäller vad Hans Andersson vill på detta område.

Vattenkraftsfrågan var det bred politisk uppslutning kring. Remisserna var mycket vänliga. Men den dåtida socialdemokratiska regeringen lade inte fram något förslag. Inte heller denna gång kunde enighet nås inom regeringen.

Anf. 28 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Arbetsmarknadsministern försökte bemöta ett fåtal av de frågor jag tog upp. Jag får väl återigen stryka under de frågor jag tidigare ställde. Men låt mig också kommentera det som rör arbetsmarknadspolitiska medel.

Vi har sagt, och det är tydligt utsagt i motionen, att vi var för att göra utvecklingsinsatser kring näringslivet. Vi kunde tänka oss en mindre summa än de 800 miljoner kronorna för småföretagarutveckling. Vi tror inte att 15-procentiga investeringsbidrag i första hand är vad som behövs, utan det krävs en utvidgning av näringslivets infrastruktur i olika områden: utbildningsinsatser, forskningsinsatser, marknadsföringsinsatser. Därför har vi talat om utvecklingsinriktad regionalpolitik i stället. Speciellt har vi gjort det när det gäller de riktigt stora problemområdena, exemplifierade med Bergslagsområdet och Fyrstad. Men vi får ingen respons. Vi har tidigare, inom ramen för näringspolitiken, föreslagit 100 miljoner kronor till företagsutveckling, särskilt för kvinnor. Nu återoppar Börje Hörnlund att det förslaget kommer upp om några veckor. Ja, i justeringsögonblickets sista skrikande sekund kom det i utskottet fram 50 miljoner till. Vad är det här för sätt att driva politik?

Det är detta som gör mig litet orolig: inga långsiktiga program, inga strategier i länen, ingen näringspolitisk konsekvens, utan Börje Hörnlund som hoppar mellan sina anslagsposter och försöker att se om han inte inför valet

kan fixa några röster med hjälp av att lova pengar. Det draget finns med. Jag såg en hel del av det i Latinamerika där borgmästare brukade göra så före valet. Men det skapar inget förtroende.

Låt mig säga att de inviter till förhandlingsuppgörelse som vi från Vänsterpartiet kommit med och som framgår mycket tydligt av vår motion inte har lett någonstans. Det råkade nämligen finnas ett litet hopp om att få ett annat partis röster, nydemokraters, och så kunde man segla i hamn. På det sättet blir det inga bra lösningar, ingen konsekvens. Det är ganska frustrerande för oss i oppositionen som lägger fram konsekventa förslag, är beredda att rätta till dem tillsammans med regeringspartierna så att de blir bättre, till nytta för olika regioner. Men man tar ingen hänsyn till det, det blir ingen diskussion. Man hoppas bara att förslagen på ett eller annat sätt trummas igenom i kammaren. Det blir ingen förnyelse i den regionala politiken.

Slutligen skulle jag vilja ha en kommentar om EU.

Anf. 29 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vi har nyss hört Hans Andersson redogöra för allt vad man kan göra med de 800 miljoner kronorna. Det 50-procentiga småföretagsstödet tillämpas inom EU. Där är det också större småföretagsamhet än vad vi har.

Det går bra att av dessa pengar satsa på infrastruktur för näringslivet i stort. Det går bra att ha det som ett medel i marknadsföringsinsatser.

Nu har Hans Andersson talat för hela innehållet i förslaget om de 800 miljoner kronorna. Skall Hans Andersson sedan rösta nej till dem? Det verkar inte riktigt väl genomtänkt.

Nedsatta socialavgifter har Hans Andersson också tagit upp. Det har med stabila spelregler att göra. Riksdagen har utfäst sig att låta spelreglerna gälla till år 2000. Det riksdagen har sagt skall man försöka hålla.

Jag vill också beröra frågan om biobränslen som Hans Andersson hade uppe. Visst måste det till vissa skatteförändringar för att biobränslen skall kunna introduceras på bred front. Jag är övertygad om att de förändringarna kommer.

Jag har hört på debatten. Det hör till att man måste tala mot en vara om man inte vill rösta för varan. Men min tröst är att det ute i landet, utanför denna kammare, är en fantastiskt god uppslutning.

Anf. 30 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Herr talman! En rikspolitikers första uppgift är givetvis att se till hela landets bästa. Ändå finns det all anledning att ha respekt för det engagemang som ligger bakom alla de inlägg som brukar göras på den s.k. hembygdens dag. De uttrycker politikernas vilja att förbättra livsbetingelserna för dem som finns i den närmaste omgivningen – de förhållanden man bäst känner till. Det är i sig inget lågt stående mål, även om perspektivet ibland utifrån kan synas snävt.

Ingen vinner något på att utveckla en konflikt mellan storstäder och landsbygd. Båda behövs, båda måste få utvecklas. Problemen är många gånger ganska olikartade. Konkurrensen är egentligen inte särskilt hård, eftersom en storstadslokalisering mer sällan konkurreras ut av en landsbygdslokalise-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

ring. Snarare konkurrerar storstad med storstad, oftast i andra regioner och i andra länder, och landsbygd med landsbygd. Det handlar inte om ett nollsummespel. Tvärtom kan två och två ofta bli mer än fyra, om det utvecklas rätt samarbete mellan olika typer av regioner. Här kommer EU att öppna stora möjligheter.

Det bör vara utskottets uppgift att i möjligaste mån överbrygga den konflikt och de spänningar som ibland kan skönjas här i huset när det gäller storstad och landsbygd och stimulera till att blicken lyfts över regionala gränser så att chanserna kan gripas.

Det viktigaste, oavsett om man ser på regionalpolitiken ur ett storstads- eller ett landsbyggsperspektiv, är att se möjligheterna, utvecklingen, inte enbart koncentrera sig på problem och bekymmer – ett tyvärr litet väl utvecklat nordiskt drag.

Alla fel kan inte alltid rättas till omedelbart. Däremot kan satsningar på nya idéer leda till att gamla problem blir mindre utrerade. Det gäller att satsa på skaparkraften och se till att den utvecklas, både på landsbygd och i storstäder. Levande storstäder behöver levande landsbygd. Stockholm har ett utvecklat samarbete med Bergslagsområdet, det s.k. Regnbågsprojektet, som tycks utfalla väl till bådas fördel och som har bidragit till en hel del nya internationella lokaliseringar.

Den här debatten borde inte i första hand handla om fördelningen av bidrag utan fastmer om hur Sverige skall finna sina olika roller i den nya internationaliserade värld som vi lever i. Det blir en överlevnadsfråga. Det kan handla om samarbete över stora avstånd.

Trots att betänkandet innehåller en hel del reservationer finns det ändå ett ganska ansevärt samförstånd i svensk regionalpolitik. Det är en tillgång från europeisk synpunkt att vårt land är jämförelsevis homogent.

Var tredje svensk bor i en storstad. Det är en grupp som inte kan negligeras. Utskottet har också vid ett antal tillfällen markerat betydelsen av storstäderna som motorer för utvecklingen, inte minst ur ett internationellt perspektiv, i Sverige. Det finns ett klart samband mellan en balanserad utveckling i särskilt Stockholmsregionen och utvecklingen i hela landet, i varje ännu så länge. Ju längre EU-samarbetet går, desto svårare är det att förutse huruvida utvecklingen kommer att bestå. Sannolikt kommer vissa regioner att få ett försvagat samband med storstadsregionerna, medan andra kommer att mera utveckla samarbetet med storstadsområdena.

Medvetenheten om storstadsproblemens specifika särdrag och svårigheter har ökat på senare år. Det är bra. Det handlar om brottslighet, droger, sociala problem, kostnader för missbrukarvård, polis, kollektivtrafik, högre miljö- och boendekostnader. Allt detta belastar storstädernas ekonomi i stor utsträckning.

Samtidigt skall man komma ihåg att många av de regionalpolitiska satsningarna behandlas i andra utskott – investeringar i infrastruktur av olika slag, telekommunikationer, vägar, järnvägar, flyg, utbildning, sociala insatser, brottsförebyggande åtgärder och kulturliv. Många av de faktorer som påverkar den regionalpolitiska utvecklingen ligger utanför politikernas händer, som idéer, lönekostnader, produktivitet. Det gäller att nå balans men

också att åstadkomma så högproduktiva enheter som möjligt. Det möjliggör ju högre lönenivåer. Därför är utbildningsinvesteringar A och O.

Det näringslivsvänliga klimat som åstadkommits under denna regerings tid är också en viktig grogrund till att få människor intresserade av att starta nya företag. Utan morötter är det svårt att få bra resultat. Då måste avkastningen på insatsen vara tillräckligt attraktiv. Det är en faktor som negligerats i många år tidigare i vårt land. Det måste helt enkelt löna sig att satsa, investera, utbilda sig, starta nytt, jobba hårt och våga att ta risker. Gör det inte det, står vi oss inte i konkurrensen.

Det måste löna sig för både kvinnor och män, både i industriproduktion och inom servicesektor, i storstad och på landsbygd. Att varna för tillväxt, något som förekommit vid tidigare tillfällen på hembygdens dag, innebär i själva verket en grymhet mot dem som drabbas av arbetslöshet. Här gäller det i stället att satsa på tillväxt, att satsa där någonting positivt kan spira, så att det blir en spridning i stället för en jämn utsmetning av varje krona.

Det gäller att ha gehör för tillväxten av det osäkra välståndet i stället för att tro på att det för evigt går att fördela ett givet välstånd.

Inte minst måste kvinnors situation uppmärksammas. Mycket av det nya företagandet kan komma att ske bland kvinnor. Det är numera alla partier medvetna om – bara det är en politisk framgång och framför allt en framgång för kvinnors ställning på arbetsmarknaden. På området görs det också många satsningar. NUTEK har inte bara fått 20 miljoner till kvinnligt företagande, utan man har också i uppdrag att utreda hur kvinnor skall få ytterligare bättre finansieringsmöjligheter för egna företag samt att på olika sätt främja nyföretagande. Här finns också uppdrag till Norrlandsfonderna att bevaka kvinnors intressen och detta gäller också inte minst för de regionala utvecklingsbolagen. Också jämställdhetskonsulterna kan mycket väl bidra till ökat kvinnligt företagande. Nya finansieringsmodeller inom vård och sjukvård bidrar också till att öka det kvinnliga företagandet.

Hur ofta hör man inte talas om livgivande exempel, och kanske särskilt ute i landet, på hur kvinnor har startat det ena eller det andra företaget som går ganska bra? Mycket talar för att kvinnorna blir de nya banerförarna i tillväxtutvecklingen. Vårdhem som tar emot människor från storstadsområden kommer i praktiken att fördela resurser från storstadsområden till landsbygd, och det utifrån kriterier som är ganska viktiga, nämligen att inte vara bäst på att mygla till sig bidrag utan att vara bäst på att producera den vård som människor efterfrågar. Sådana exempel gör samhället både trevligare och effektivare.

Ingen ifrågasätter regionalpolitikens honnörssord valfrihet, tillväxt och rättvisa. Det är då också rimligt att de nya resurser som tillförs regionalpolitiken även kommer storstäderna och kvinnorna till del. Därför bör en rimlig andel av de i propositionen föreslagna nya regionalpolitiska resurserna tillfalla storstadsregionerna, så att man även där får råd att satsa på idéer som ger nya spin-off-effekter.

Det gäller att få fram de rätta projekten, vilket gäller både i EU-sammanhang och vad avser de nationella regionalpolitiska resurserna. Alla projekt uppfins inte över en natt. Det måste varje region arbeta med. Det är just därför som Socialdemokraternas kritik mot EG är något ensidig. Visst beror

utvecklingen av regionalpolitiken i ett EU-perspektiv på vilka projekt som vi får fram! Ingen förnekar det. Osäkerheten ligger i vilka projekt som vi får fram, och det avgör vi här hemma. Det gäller för regionerna att få fram bra projekt som passar in i reglerna, så att regeringen har bra projekt att sedan föra vidare, och det är en process som tar en viss tid. Vi svenskar måste lära oss reglerna och få i gång projekten. Det gäller även det kvinnliga företaget och våra nationella regionalpolitiska program. Jag tvivlar inte en sekund på svenskarnas möjligheter i det här avseendet. Vana som vi är vid regionalpolitik finns det en mental anpassning till att finna vägar att på lämpligt sätt kunna tillgodogöra sig befintliga resurser.

Det finns kanske för svenskar en anledning att tillägna sig något av det latinska synsättet. I stället för att nedvärdera och kritisera våra möjligheter borde vi pressa på, spränga litet gränser och försöka tolka reglerna till vår fördel, som man gjort på så många andra håll. Sydligare länder hade knappast varit betjänta av att pessimistiskt fixera problemen. Genom att se möjligheterna öppnar man också ögonen på sin omgivning så att den kan se varför just Sverige bör ha rätt att tillgodogöra sig regionala bidrag och tolka reglerna så att de passar våra behov. Ett positivt synsätt som stärker Sveriges utgångsläge är det som har givit våra förhandlare, och inte minst Ulf Dinkelspiel, framgång i EU-förhandlingarna. Vi skall inte marknadsföra Sveriges utgångsläge med svansen mellan benen utan med det frimod som kan leda till bästa resultat.

Till sist finns det en punkt i detta betänkande som jag finner särskilt angelägen att understryka. Det är utskottets skrivning under rubriken Utländska investeringar. Här har utskottet i full enighet kompletterat propositionens skrivning genom att särskilt understryka vikten av att de statliga insatser som görs för att öka de utländska investeringarna skall samordnas. Här finns befintliga organisationer som professionellt handlägger denna typ av ärenden. Det är naturligt att dessa också får verkställa och se till att resurserna ges den effektiva och professionella handläggning som utskottet kräver skall garanteras.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till den borgerliga reservationen nr 30 och i övrigt till utskottets hemställan i betänkande AU13.

Anf. 31 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har inte så mycket att kommentera, men jag vill ändå ta upp några saker.

Charlotte Cederschiöld sade att man lätt koncentrerar sig på problemen. Det är litet av regionalpolitikens uppgift. Inom fixerade geografiska regioner finner man hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå, högt ohälsotal osv., vilket ofta är baserat på strukturella orsaker och det kan också hänga samman med näringslivshistoria. Det är av yttersta vikt att vi bevarar det perspektivet. Både NUTEK-rapporter och rapporten från Kommunförbundet ger verkligen en serie fakta som skall tas på stort allvar.

Däremot håller jag med om att man inte bara skall konstatera att det finns problem och att det behövs bidrag. När Charlotte Cederschiöld talar om EU slår det mig att det är i rollen som tiggare. Hon säger precis det till oss svenskar som jag minns att jag sade till nicaraguanerna: Bli inte bidragsmot-

tagare. Ni skall inte bara lära er att passa in i de regelsystem som biståndsgörorganisationerna har.

Enligt Charlotte Cederschiölds syn verkar det vara den strategi som vi skall ha. Jag tror att det är livsfarligt. Helst skall vi utvecklas av egen kraft. I själva verket ställer EU:s regionalpolitik till med en hel del problem för Sverige, i den mån olyckan skulle vara framme och vi blir medlemmar i EU. Dessutom är det fråga om mycket små pengar till just de områden som har allra störst behov av tillskott.

Jag skulle vilja höra vad Charlotte Cederschiöld har för syn på NUTEK-rapporten. Den säger mycket klart att om vi i framtiden sanerar statsfinanserna utan att höja skatterna, kommer detta att få en mycket kraftig regional snedfördelande effekt som drabbar just de regioner som har det svårt.

Slutligen: Varför fick inte jag stöd från storstadsbanerföraren Charlotte Cederschiöld när det gällde de öronmärkta 100 miljonerna för invandrarområden, där det finns mycket stora sociala problem, arbetslöshetsproblem och andra problem? Jag ser detta nästan som en regional svårighet, inte minst eftersom det av naturliga skäl strömmar till många invandrare som först har varit placerade i andra kommuner. Som jag ser det hade det behövts extra insatser, inte minst i Stockholmsområdet.

Anf. 32 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Den här debatten utmärker sig verkligen inte för att vara de politiska konflikternas debatt. Snarare får man ta i som sjutton för att försöka att hitta skillnaderna. Det är inte så stora politiska skillnader mellan Hans Andersson och mig i det här sammanhanget.

När det gäller EU har jag skrivit på mitt lilla block: EU är inte någon mjölkossa. Det var ju precis det som Hans Andersson framförde. Jag delar helt den uppfattningen. Om vårt arbete gentemot EU skulle gå ut på att se EU enbart som en mjölkossa, då har man inte fattat vad EU-samarbetet handlar om. Det handlar just om att satsa på utveckling och att inte bara se bekymren. Men man måste givetvis utjämna – och det håller jag med Hans Andersson om – på de områden där det finns problem, så att inte vissa regioner släpar efter. Jag har samma syn på regionalpolitiken inom EU som jag har när det gäller regionalpolitiken i Sverige. Men man måste satsa på utveckling, och det är just det som EU gör.

Jag misstänker att stora delar av det svenska folket också har börjat att fundera ganska mycket på om höjda skatter verkligen kan leda till flera riktiga jobb. Det tror inte jag, och det finns också bevis för att många av näringslivets ledare inte heller tror det. T.o.m. Bert-Olof Svanholm från ABB markerade häromdagen att han trodde att den socialdemokratiska politiken skulle kunna bli farlig för Sverige och förhindra att man tillvaratar den konjunkturuppgång som är på gång.

Det skulle förvåna mig mycket om inte också Hans Andersson tror att det här landet måste satsa på utveckling. Det går inte att bara ägna sig åt att ta hand om problemen där de uppstår. Satsar man inte på utveckling, då går det bakåt, och det begriper också Hans Andersson.

Anf. 33 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det var ett mycket egendomligt inlägg. Charlotte Cederschiöld blev kanske överrumplad av att hon fick en replik. Hon har helt rätt i att jag tycker att man skall satsa på utvecklingen. Det har jag sagt, det har jag skrivit i motionen, och det står jag för.

Jag har en serie förslag som handlar om utveckling i många delar av landet, bl.a. i Bergslagen och i Fyrstadsregionen, och om näringspolitisk, energipolitisk och miljömässig utveckling av många branscher. Charlotte Cederschiöld har helt fattat galoppen! Jag är för utveckling. Därför emotser jag ett antal extraröster för mina yrkanden.

EU är inte en mjölkkossa. Det är egendomligt att Charlotte Cederschiöld såg EU som en mjölkkossa när hon i sitt anförande presenterade vad vi skulle göra inför ett medlemskap i EU. Vi måste lära oss att anpassa våra projektförslag så att vi kan få bidrag. Det uttalandet påminde mig om det sämsta som jag har sett i u-länder.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Charlotte Cederschiöld: Är det den jordbrukspolitik med jordbruksstöd som EU bedriver, som står för utveckling och som vi skall ta efter? Den står för bidragstagaranda och subvention av dålig produktion. Den är dessutom osolidarisk i förhållande till alla andra producerande länder runt om i världen.

Slutligen vill jag säga att skattefrågan inte bara är en fråga om hur mycket man får in och vem som drabbas. Det är också en fråga om hur den slår i ett regionalt perspektiv. Jag efterlyser en litet mer avancerad kommentar från Charlotte Cederschiöld på Nutekanalysen när det gäller de regionala aspekterna på statsbudgeten och skatteeffekterna.

Vi har sett vad som hände med de 151 miljarder som försvann genom skattereformen och de borgerliga partiernas fortsatta skattepolitik. Skattereformen slog mycket hårt mot de regionalpolitiskt prioriterade områdena. Den gav ett gott utslag åt de rika kommunerna i storstadsområdena, vilket kanske är något som ligger Charlotte Cederschiöld ganska varmt om hjärtat. I så fall, Charlotte Cederschiöld, finns det mycket stora skillnader i vår regionalpolitiska uppfattning.

Anf. 34 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m) replik:

Herr talman! Det är just för att få i gång verksamheten för småföretagen som vi sänker skatterna för dem. Det borde Hans Andersson också förstå.

Mitt svar när det gällde EU gällde naturligtvis socialdemokraternas reservation. Det var den kritik som de framför i sin reservation som jag bemötte. Det är självklart att det tar en viss tid innan vi får fram vilka projekt vi har. Vi måste ha samordning och överblick innan vi kan gå till EG och tala om vilka projekt vi har. Det har Socialdemokraterna fullständigt rätt i. Men de glömmer att det tar tid att få fram projekten. Det var naturligtvis det som jag bemötte i mitt inledningsanförande.

När det gäller synpunkterna på invandrarna har jag ingen annan uppfattning än Hans Andersson. Det är självklart att regeringen kommer att ta hänsyn till invandrarnas intressen när de 800 miljonerna skall fördelas. Det är jag hundra procentigt övertygad om.

Herr talman! I kds principprogram, antaget i oktober 1993, inleds avsnittet om regionalpolitik som följer: "Målsättningen är att hela Sverige skall leva och att varje kommun skall vara ett fungerande samhälle, där människor kan få sina grundläggande behov av arbete och service tillgodosedda." Det talas vidare om att regionalpolitiken skall sträva mot ett differentierat och decentraliserat näringsliv, att ta till vara ny teknik, att arbetsgivaravgifterna bör vara lägre i stödområdena, att regionalt transportstöd bör finnas m.m.

Samma målsättning, men med något andra ord, står uttryckt i inledningen till regeringens proposition 140. Jag citerar: "Det övergripande målet för regionalpolitiken skall vara att öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort. Detta åstadkommes genom att regionalpolitiken bidrar till att utveckla livskraftiga regioner i alla delar av landet."

I sammanfattningen i det betänkande, AU13, som vi debatterar står samma mål angivna. Om dessa råder det en bred politisk enighet. Utskottet anser också att de ekonomiska medel som avsätts endast marginellt kan påverka den regionala utvecklingen. Tyvärr är det så. Det krävs insatser inom en rad politikområden utöver det arbetsmarknadspolitiska för att den utveckling vi eftersträvar skall komma till stånd. Vad som har kallats den lilla och den stora regionalpolitiken måste alltså i högsta grad samverka. Vi kristdemokrater har ingen annan uppfattning.

Man kan arbeta med de regionala frågorna utifrån olika utgångspunkter. En utgångspunkt är att se problemen. Och visst finns det problem. Underligt vore det väl annars i vårt avlånga land. Ta t.ex. avstånden i Norrland, både mellan de olika orterna och till exportmarknaderna. Där kan man, i jämförelse med hemma i Småland, i viss mån tala om ett dubbelt avståndshandikapp. Men att det finns problem innebär ju inte att det inte finns möjligheter. Låt oss därför, när vi betraktar den regionala problembilden, också se möjligheterna. I huvudsak tycker jag att det är den infallsvinkeln, den möjlighetsinriktade, som regeringen har använt i sina förslag för att stödja bygders och regioners utveckling, eller snarare fortsatta utveckling.

När man betraktar möjligheterna och de resurser som finns, kommer man snabbt fram till att det är människorna som är den största, den värdefullaste och den viktigaste resursen som vi har. Konsekvensen blir då naturligtvis att vi har att stärka människornas möjligheter på en rad olika sätt.

Det är i det perspektivet som jag ser hela stödområdesindelningen, som med de förslag som har lagts fram nu finputsas för att utjämna en del tröskel-effekter mellan församlingar och kommunalar. Det är för att stärka människornas möjligheter.

Det är också i det perspektivet som vi kds:are ser de satsningar som nu görs på att stärka eller, kanske riktigare, locka fram egenföretagandet och småföretagandet. Det föreslagna s.k. mikrostödet är ett typexempel på just inriktningen att locka fram också de riktigt små möjligheterna i ljust. Speciellt intressant är det att denna stödform tar sikte på kvinnligt företagande – nyföretagande eller småföretagande. Denna stödform ger någonting som passar för just det litet försiktigare kvinnliga kynnet. Det har funnits en ef-

terfrågan på ett sådant stöd. Med ett mindre kapitaltillskott har vi nu ett förslag till detta.

På samma sätt är det med de särskilda långsiktiga regionala näringspolitiska insatserna som länsstyrelserna i landet nu får arbeta med när det gäller det tillfälliga småföretagsstödet på tillsammans 800 miljoner kronor. De insatser och den utveckling som detta kommer att leda till ser bra ut. Jag ser verkligen fram emot de resultat som detta kommer att leda till. Länsstyrelsernas förslag och inventering av projekt som nu har redovisats ser verkligen bra ut.

Bland övriga politikområden som jag vill påminna om finns företagsbeskattningsområde och de lättnader på skattesidan som riksdagen har beslutat om. Naturligtvis gäller det då också företagen i glesbygden.

Det finns ytterligare ett område där det fortfarande fattas en del insatser när det gäller företagandet. Jag tänker då på undervisningssidan.

Vi i kds har sagt att det borde finnas en gymnasial utbildning med egna program för utbildning av blivande företagare. En provverksamhet är på gång på några håll i landet. Det verkar båda gott. Såvitt jag förstår är detta med utbildning en viktig förutsättning för att de satsningar som vi gör inom regionalpolitikens område med olika stödformer utnyttjas på ett bra sätt. I och med att detta har sagts måste jag också säga att målet naturligtvis inte är att företag skall leva på bidrag. Vad det verkligen är fråga om är att bibringa kunskaper så att vi får en sådan utveckling att företagen och företagarna blir självgående.

Herr talman! Norrlandsfonden får litet mer att röra sig med, både geografiskt och ekonomiskt, i och med det förslag som regeringen har lagt fram och som utskottet biträder. Det är bra. Den redovisning som vi har fått ger vid handen att stiftelsen sköter sin verksamhet på ett föredömligt sätt. Då bör den också visas ett ökat förtroende. Det är också vad det handlar om när nu utskottet utvidgar verksamhetsområdet.

Just genom att ställa medel till förfogande lyckas man med att locka fram initiativ och kreativitet. Så kan de utlånade pengarna – riskvilligt kapital – i de flesta fall återbetalas för att på samma sätt som tidigare än en gång fungera i ett annat företag. Genom den här fonden är det så, som det beskrivs i ett PM, "att grunden är lagd till en låneverksamhet där ett högt risktagande balanseras mot målsättningen att inte förbruka fondens eget kapital". Vad det handlade om var just att få i gång en verksamhet som sedan betalar sig själv och även lånen.

Herr talman! Jag inledde mitt anförande med att citera ur kds principprogram, och jag vill avsluta mitt korta inlägg med att minna om en av de för oss kristdemokrater så viktiga grundpelarna i fråga om vår grundsyn. Det gäller då förvaltarskapet – det ansvar vi har att förvalta och, helst i förädlad skick, till kommande generationer föra vidare det vi fått oss anförtrött. En viktig del i detta förvaltarskap är att medverka till en regional politik som tar till vara och utvecklar såväl de personella, mänskliga, resurser som de materiella resurser som finns i hela vårt land.

Med det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, med undantag av mom.nr 82, där jag yrkar bifall till reservation nr 30.

Herr talman! Harald Bergström sade att den lilla och den stora regionalpolitiken måste samverka. Det ger mig anledning att fråga: Anser Harald Bergström att så är fallet nu? Finns det en samverkan mellan den stora regionalpolitiken – alltså sektorspolitiken – och den lilla regionalpolitiken i den här propositionen? Hur tolkar i så fall Harald Bergström NUTEK-rapporten? Jag har fått snubbor av Hans Andersson för att vi använder NUTEK-rapporten i en politisk debatt. Men vad skall den annars användas till? Vilka slutsatser drar Harald Bergström av NUTEK-rapporten och av det trendbrott som har skett under senare år vad gäller inkomstfördelningen mellan rika och svaga regioner? Det är ju vad NUTEK-rapporten redovisar.

I anslutning här till vill jag säga följande. Den borgerliga politiken innebär på ett övergripande sätt att marknadskrafterna skall ges ett friare utrymme. Anser Harald Bergström att det gagnar regionalpolitiken?

I slutet av sitt huvudanförande uttalade sig Harald Bergström välvilligt om Norrlandsfonden. Men situationen är den att Harald Bergström tillsammans med regeringspartiernas övriga företrädare har lockat med Ny demokrati på den minsta gemensamma nämnaren när det gäller anslaget till Norrlandsfonden. Med tanke på Harald Bergströms välvilliga uttalande här hade det väl varit rimligare att ansluta sig till vårt, generösare, alternativ i fråga om kapitaltillskott till Norrlandsfonden.

Anf. 37 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Först till frågan om samverkan. Ja, jag anser att det finns en samverkan – men därmed inte sagt att det inte kan finnas problem eller svårigheter. Dessutom kan det som är bra bli bättre. Jag kan emellertid inte förstå att samverkan mellan den stora och den lilla regionalpolitiken var särskilt mycket bättre under de socialdemokratiska åren.

Sedan måste jag erkänna att jag inte har läst NUTEK-rapporten. Därför vill jag inte kommentera den.

När det gäller den borgerliga regeringens agerande för ett friare utrymme för marknadskrafterna vill jag framhålla att jag inte har något emot att marknadskrafterna får ett friare utrymme. Men jag är fullt medveten om – dessutom är det en kristdemokratisk tanke – att marknadskrafterna inte kan få operera precis hur som helst. Vi i kds sitter ju, Georg Andersson, med i en borgerlig regering. Där gäller koalitionsförfarandet. Det blir ett förhandlande, och jag ställer upp på det så att säga så långt som det är i dag när det gäller marknadskrafternas utrymme på marknaden. Vi får väl se hur utvecklingen går vidare.

Norrlandsfondens arbete gäller det sedan. Ja, den redovisning som vi har fått och den rapport som jag har läst visar att man kan jobbet, att man klarar av att få det att gå runt. Ett stöd från oss när det gäller Socialdemokraternas förslag om ett större kapitaltillskott liknar jag vid en kanske onödig övergödning. Låt dem i stället få vad de behöver! Jag anser att regeringen har gjort erforderlig anpassning. Om så är nödvändigt kan vi ju återkomma. Men jag tror, som sagt, att det anslag som det förhoppningsvis fattas beslut om här i kammaren är väl anpassat.

Anf. 38 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Harald Bergström säger att det när det gäller samverkan mellan den stora och den lilla regionalpolitiken kan bli bättre. Vidare påstår han att det inte var bättre förr. Men det är just det som NUTEK-rapporten redovisar. Det skedde alltså en inkomstutjämning, något som inte längre sker. Det har således skett ett trendbrott i det hänseendet. Det är ju det som är det intressanta konstaterandet i NUTEK-rapporten. Det var också detta som föranledde min fråga. Harald Bergström har emellertid inte läst NUTEK-rapporten.

Med tanke på hur den här regionalpolitiska propositionen har framställts är det symptomatiskt att nämnda rapport presenterades efter det att propositionen lades fram. I departementet har man tydligen inte heller läst NUTEK-rapporten innan man presenterade sina förslag.

Harald Bergström säger också att marknadskrafterna måste få ett friare utrymme. Han talar om att ställa upp "så långt som det är i dag". Men han anmäler tveksamhet inför fortsättningen. Det är visserligen litet motsäggande. Men jag tar fast på det sista – det som sades om tveksamheten inför fortsättningen. Det väcker exempelvis frågan hur kds ser på en privatisering av Vattenfall. Hur man använder, dimensionerar och fördelar energiresurserna och finansierar den verksamheten har, som vi bedömer saken, stor regionalpolitisk betydelse. Därför efterlyser jag Harald Bergströms synpunkter här.

När det gäller Norrlandsfonden och det som Harald Bergström sade om risk för övergödning vill jag säga att jag tror att han överdriver riskerna. Nu har vi en uppåtgående konjunktur som alla talar om. Därför hade det varit väldigt angeläget med ett rejält tillskott så att man hade kunnat möta de behov som just nu föreligger. Det hade, tror vi, varit väldigt effektivt använda pengar. Jag beklagar att Ny demokrati föll till föga för de locktoner som här utstöttes från regeringskansliet.

Anf. 39 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Det är väl inte så märkvärdigt om jag bejakar den politik som regeringen föreslår när det gäller marknadskrafterna och samtidigt anmäler att vi naturligtvis måste observera hur det går. Det är ju ett normalt förfarande att man ser efter hur saker fungerar. Jag kan inte påstå att jag – och det gäller väl också Georg Andersson – är en profet som vet hur det kommer att gå i framtiden eller vad ett visst förslag kommer att resultera i. Saker och ting kan ju hända under resans gång. Det är det jag åsyftar när jag säger att jag vill att vi skall se hur det hela utvecklas i framtiden.

Beträffande Norrlandsfonden vidhåller jag att det är ett balanserat förslag som regeringen har lagt fram, och det förslaget biträder jag.

Anf. 40 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Harald Bergström säger att han inte har läst NUTEK-rapporten. Förhoppningsvis gör han det. Jag beklagar att den här rapporten inte kunde ligga till grund för diskussioner om regionalpolitiken. Viktiga saker i det avseendet som inte minst kds bör tänka på är den offentliga sektorn och den kommunala ekonomin samt statsbudgetens regionala utfall. Det spelar

roll inte minst för välfärden, äldreomsorgen osv. – dvs. sådant som kds har sagt sig bry sig om.

Så till frågan om regionalpolitiken i Sverige. Om vi studerar svaga och starka regioner i Sverige, finner vi att skillnaden hos oss i Sverige är utomordentligt liten jämfört med hur det är ute i Europa. Om vi studerar EU på motsvarande sätt och tittar på väldefinierade områden, både svaga och starka, finner vi att det ekonomiskt och resursmässigt är mycket större skillnader där.

Sedan gäller det synen på bidragen. Harald Bergström säger att företagen inte bara skall få bidrag. Tyvärr är väldigt mycket av de förslag om regionalpolitiken som har lagts fram så att säga kvar i bidragsträsket. Inte blev det så mycket bättre när det gäller de 800 miljonerna. Att Börje Hörnlund sedan får gott betyg av alla dem som får de här pengarna och som skall hantera dem är inte särskilt konstigt.

Jag tycker att man har kommit en väldigt kort bit på vägen mot en utvecklande regionalpolitik. Ganska mycket av det passiva stödet finns kvar.

Vi har sagt att man skall börja avveckla nedsättningen av de sociala avgifterna, som faktiskt medges generellt helt utan motprestationer. Jag har dock inte fått något som helst gehör på den punkten. Det är uppenbart att EU:s regionalpolitik har många drag gemensamt med den svenska bidragspolitik. Därför efterlyser jag litet positivare synpunkter från kds på våra förslag om en differentierad bensinskatt och om en skatteväxling som kan driva fram en aktiv näringspolitik när det gäller biobränslen och energianvändning. Vidare gäller det att satsa litet mera strukturellt utvecklande på problematiska geografiska områden – t.ex. Bergslagen eller Fyrstad, som ju har drabbats mycket hårt av industrinedläggning.

Jag tycker inte riktigt att Harald Bergström har betett sig i utskottet som han antyder att han skulle vilja bete sig. Det gäller då detta med att vara ”fylld av samförstånd, att nappa tag i konstruktiva idéer och att satsa på utveckling” snarare än att passivt satsa på regering och företag alldeles oavsett utvecklingskraft.

Anf. 41 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Jag erkänner att jag inte har läst NUTEK-rapporten. Därför vill jag naturligtvis inte gärna kommentera den.

Hans Andersson har gjort en korrekt iakttagelse vad gäller svaga och starka regioner i EU; skillnaderna är väl så stora där som här. Jag blev själv förundrad när jag förstod att man inom stora delar av Tyskland och på många håll i Holland ger stöd till lantbruk. Det förvånade mig mycket.

I Sverige är vi alltför vana vid ett bidragstänkande för att man snabbt skall kunna dra undan bidragen. Det är det egentliga bekymret. Hans Andersson må tycka vad han vill om mitt agerande i utskottet, men jag ser inte varför man i en sådan här situation skulle dra undan möjligheten till ett tidsbegränsat företagsstöd i glesbygden, som länsstyrelsen har att hantera, vid en uppgång.

Jag ser en möjlighet här. Det rör sig dock om något tidsbegränsat, vilket är väldigt viktigt för mig. Jag ser fram emot vad detta kommer att ge, och jag skall verkligen studera det med intresse.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 42 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är inte så, Harald Bergström, att man i Europa finner väl så stora skillnader som i Sverige. Det handlar om en skillnad på en faktor 10–15, om man mäter de områden som brukar belysas i forskningsrapporter.

Det betyder att Sverige har lyckats förhållandevis väl. Bakom detta ligger det som Georg Andersson nyss kallade för den stora regionalpolitiken. Det är alltså de offentliga transfereringarna och den offentliga sektorns utbyggnad i Sverige som till största delen förklarar den situation som vi har jämfört med Europa. Det bör man tänka mycket noga på om man håller sig i sällskap med marknadsliberaler och EU-fanatiker.

Jag tror att vi kanske delar uppfattning när det gäller bidragsfällan. Jag sade bara att ingenting i utskottsarbetet eller hos majoriteten tyder på att man har förstått att man bör ta sig ur bidragsfilosofin kring regionalpolitiken och i stället inleda vandringen med en utvecklande filosofi – utveckla regioner med lokal kraft och bygga upp infrastrukturen, snarare än att passivt faktiskt stödja befintlig näringslivsstruktur genom den typ av system som vi har i dag.

Är inte kds fortfarande intresserat av en energiomvandling i Sverige, av satsning på biobränsle, av att differentiera bensinskatten, av att avveckla kärnkraften och få fram biobränsle som en första rangens energikälla? Det lät åtminstone så i den tidigare politiska debatten. Sådana åtgärder har en utomordentligt stor genomslagskraft om man ser till den regionala fördelningen av resurser, jobb och inkomster.

Från miljömässig synpunkt är denna proposition – till min överraskning – ett stort svart hål. Det finns ingenting i den, och det är en viktig del av den kritik som vi i Vänsterpartiet har riktat mot den.

Anf. 43 HARALD BERGSTRÖM (kds) replik:

Herr talman! Det som Hans Andersson sade om den offentliga sektorn är korrekt; den är naturligtvis viktig för glesbygden och glesbygdskommunerna. Men vi fick en offentlig sektor som blev oss för tung. Ryggsäcken blev för tung.

Senast i går kväll och i dag på morgonen diskuterade jag den offentliga sektorn i min egen hemkommun med både vänner och motståndare där. Jag har sett och lärt mig att man så länge det finns pengar att tillgå i den offentliga sektorn sätter sprätt på dem. Den enda möjligheten att "få ordning på det" är att bromsa ned, ta in litet pengar för att pressa luft ur organisationen och öka effektiviteten.

Jag tycker nog att socialdemokraterna under 80-talet var ganska duktiga på det. Man drog in 32–35 miljarder, vilket drabbade kommuner och lands-ting. Det får den borgerliga regeringen nu skulden för. Det är effekterna av den neddragningen som vi kan utläsa nu.

Vi kds-are säger i vårt valprogram att vi måste se upp, eftersom vården nu är i fara. Nu gäller det verkligen att vara vaksamma, så att vi inte skär i de verksamheterna och därmed knaprar på kvaliteten. Som kds-are går jag inte med på det. Men såvitt jag kan se är detta egentligen inte en regionalpolitisk fråga.

Hans Andersson talade om energiomvandling, som är en näringspolitisk

fråga. Kds har varit mycket aktivt för att få till stånd en kommission som skall arbeta med just dessa frågor, Energikommissionen. Syftet är att förbereda en omställning från kärnkraft till exempelvis biobränsle.

Det var när vi kom med vår rapport i höstas som ett utredningsarbete inom regeringskansliet kom i gång för att undersöka möjligheterna just till en skatteväxling som gynnar miljön. Så nog tycker jag att vi har jobbat för miljön, alltid!

Anf. 44 BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! För ett par veckor sedan hade vi en debatt här i kammaren om jämställdhetspolitiken. Då efterlyste jag analyser av regeringens förslag och riksdagens beslut ur ett kvinnoperspektiv. Det hade också utlovats av den borgerliga majoriteten, just i jämställdhetspropositionen. Ännu har vi inte sett till några sådana analyser.

I dag har vi den regionalpolitiska propositionen att ta ställning till. Då finns det anledning att ställa frågan om var analyserna ur det regionalpolitiska perspektivet finns när regeringen lägger fram sina förslag och riksdagen fattar sina beslut. För även i den regionalpolitiska propositionen står det att sådana analyser skall göras.

Jag skall ge två exempel på denna avsaknad av regionalpolitiska analyser, som visar att de vackra orden inte fullföljs av handlingar.

En del i det pågående systemskiftet är att sänka skatterna för kapital- och förmögenhetsägarna. De har sänkts med 25 miljarder samtidigt som skatterna för vanligt folk har höjts med 30. Vart tar de 25 miljarderna vägen? Inte hamnar de hos människorna i det regionalpolitiska stödområdet i alla fall!

Det handlar om en gigantisk omfördelning av resurserna från stödområden till storstadsområden. Den tidigare citerade rapporten från NUTEK visar detta mycket tydligt, och den omfördelning som vi genom statsbudgeten har haft från rika till fattiga delar av landet har minskat. Det visar med all tydlighet att regionalpolitiska analyser är nödvändiga innan besluten fattas och man vet deras regionalpolitiska konsekvenser.

Det andra exemplet som jag vill ta upp är förslaget till ny arbetslöshetsförsäkring. Även här saknas den regionalpolitiska analysen. Det kanske inte är så konstigt, eftersom förslaget saknar analyser också i alla andra avseenden.

Men helt klart är att det förändrade och skärpta arbetsvillkoret slår hårt mot människor som bor i glesbygden. I dessa områden är säsongsanställningar och tillfälliga jobb i övrigt vad som erbjuds. För dessa människor kommer det att bli svårare att kvalificera sig för a-kassan. En sådan här regionalpolitisk analys hade egentligen varit ganska lätt att göra, och man kunde ha haft med den innan man fattade beslutet.

Det kanske mest anmärkningsvärda är dock att det, när regeringen nu lägger fram en regionalpolitisk proposition, saknas åtgärder för att förhindra de regionalpolitiskt negativa effekterna av de beslutade och planerade avregleringarna, bolagiseringarna och privatiseringarna av våra infrastrukturverk.

Detsamma gäller de regionalpolitiska konsekvenserna av omstrukturen och nedskärningen av den gemensamma sektorn i övrigt. 100 000 per-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

soner mister sina jobb inom det gemensamma inom några få år. Vi vet alla att nedläggningar och försämringar av den gemensamma sektorn får stora negativa konsekvenser för den regionala balansen.

Om regionalpolitiken skall omvandlas till att endast omfatta industriell tillväxt och om de pengar som står till förfogande endast skall satsas på den hårda infrastrukturen går den mänskliga dimensionen på välfärd förlorad. Det kommer främst att drabba kvinnorna.

På landsbygden och i glesbygden är den gemensamma sektorn i stor utsträckning kvinnors enda arbetsgivare. Denna mjuka infrastruktur handlar om vård och omsorg och om hur landsting och kommuner lyckas upprätthålla sin service när staten minskar sitt ansvarstagande. Läger vi dessutom till de privatiseringar och avregleringar som nu pågår råder det inget tvivel om att välfärdssamhället håller på att luckras upp och omorganiseras efter marknadens villkor. Det drabbar ovillkorligt den regionala balansen och försämrar möjligheterna för dem som bor i glesbygd, särskilt för kvinnorna.

Det är nog bara Börje Hörnlund som kan påstå att den gemensamma sektorn aldrig har haft det bättre än nu. Det regionalpolitiska perspektivet och analyserna måste finnas innan man fattar beslut som kan bli rena dräpslaget för glesbygden.

Det positiva med regeringens proposition är att det nu äntligen kommer att ges förutsättningar för att bygga upp regionala resurscentra för kvinnor. Vi socialdemokrater har tidigare motionerat i frågan och nu får den sin lösning.

Det är viktigt att kvinnor uppmärksammas i regionalpolitiken. Alldeles för få åtgärder är inriktade på kvinnor och gynnar kvinnors verksamhet. I glesbygden råder det i dag ett kvinnounderskott. Kvinnoflykten har inte kunnat stoppas. Kvinnors engagemang, kvinnliga eldsjälar och kvinnliga insatser har inte tagits till vara.

I de län som har byggt upp någon form av regionala resurscentra för kvinnor, t.ex. Jämtlands län och Gävleborgs län, har det utvecklats en effektiv samordning och samverkan mellan kvinnor i lokal utveckling. Det är goda exempel som utan tvekan borde få efterföljare i andra delar av landet. Jag har själv deltagit i uppbyggnaden i Jämtland. Jag kan nu se att vi har över 50 kvinnliga nätverk med nästan 3 000 kvinnor som deltar i arbetet. Det är en oerhörd kraft som har släppts fri i och med detta arbete.

Genom dessa regionala resurscentra för kvinnor och det nationella resurscentrumet kommer naturligtvis kvinnoperspektivet att lyftas fram på ett helt annat sätt i regionalpolitiken.

När nu NUTEK får ett ansvar för att tillsammans med Glesbygdsmyndigheten bygga upp ett nationellt resurscentrum kräver det resurser. Glesbygdsmyndigheten har tidigare i sitt kvinnokraftprojekt haft dessa resurser. Vi socialdemokrater anser att det är nödvändigt att Glesbygdsmyndigheten får ytterligare 3 miljoner för att kunna bedriva det här arbetet på ett bra sätt.

Slutligen vill jag säga något om det fantastiska byautvecklingsarbete som pågår i hela landet. Vi socialdemokrater anser att vi måste nyttja hela landet för att ge människor livsutrymme och möjlighet att bo där de känner den största tryggheten och trivseln. På så vis kan vi också utnyttja landets alla naturtillgångar, utveckla den egna bygden och uppnå en optimal utveckling

för hela landet. Det gäller att bygga hela Sverige starkt med goda kommunikationer och bra utbildad arbetskraft. Det gäller att förnya näringslivet och skapa nya arbetstillfällen.

Om vi skall lyckas med det måste vi ha förmågan att se Sverige och dess regioner i ett helhetsperspektiv. I glesbygden är man van vid att jobben försvinner, butiken hotas, servicen försämras samt att det blir svårare att utnyttja samhällets resurser. Men samtidigt känner man en stark förankring i den egna bygden och uppskattar de fördelar som ett liv nära naturen ger. Man är beredd att slåss för sin bygd.

Under senare år har detta lett till ett enormt engagemang och arbete för den egna byns överlevnad och utveckling. Människor skapar nya jobb, räddar butiken, startar kooperativ inom vård och omsorg och på många olika områden. Hela byar går samman i ett gemensamt arbete för den egna bygden. En stor del av arbetet sker ideellt över partigränser och i den demokratiska folkrörelsens tradition.

Vi socialdemokrater vill slå vakt om, stödja och utveckla denna lokala rörelse för att utveckla den egna bygden. Vi hoppas att denna rörelse, som bygger på delaktighet, samförstånd och samarbete, får en allt större spridning i samhället.

Den politiska uppgiften är att finna en samhällsorganisation som på bästa sätt kan underlätta, uppmuntra och stödja människors möjligheter att ha sin tillvaro var helst de önskar i landet.

Men hela Sveriges överlevnad beror också till syvende och sist på människorna. Därför är det människokraften som till slut kommer att avgöra vilka orter som lever vidare och utvecklas och vilka orter som trots allt kommer att gå tillbaka. Det är just därför byarörelsen på många håll har tagit utvecklingen i sin egen hand.

Men för att detta skall kunna utvecklas krävs det också ytterligare satsningar på folkbildning, kultur, samlingslokaler, flexibla och samordnade lösningar på den kommunala servicen och att statliga verk, myndigheter och företag samordnar sin verksamhet så nära byarna som möjligt. Det krävs att avregleringen, bolagiseringen och privatiseringen stoppas. Det lokala utvecklingsarbetet kräver en helhetssyn på alla nivåer i beslutsfattandet. Det kräver regionalpolitiska analyser och konsekvensbeskrivningar. Regeringen och riksdagen får inte fatta beslut som direkt motverkar det engagerade och utvecklande arbete som byautvecklingsarbetet utgör.

Hela Sverige både vill och skall leva. Men då måste det regionalpolitiska, liksom det kvinnopolitiska, perspektivet genomsyra det politiska beslutsfattandet.

Herr talman! Jag instämmer i Georg Anderssons tidigare yrkanden.

Anf. 45 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag kan till stora delar instämma i den sista delen av Berit Andnors anförande. Det var ett engagerat tal för det byaarbete som pågår för att hela Sverige skall utvecklas och leva.

Kvinnligt företagande är ju en del i det. Men där är Berit Andnor och Socialdemokraterna emot det mikrostöd på 20 000 kr. som skulle betyda väldigt mycket. De var också emot de 50 miljoner kronor som vi från den bor-

gerliga sidan föreslog för kvinnligt företagande inom Industri- och nyföretagarfonden.

Den offentliga sektorn är mycket viktig, och har så varit. Uppbyggnaden av den har ju skett under efterkrigstiden, och det har varit mycket positivt. Det har bidragit till att vi i Sverige har fått världens kanske mest avancerade välfärdsstat. Det har också medverkat till att Sverige har nått en högre sysselsättningsgrad än andra länder, främst när det gäller kvinnlig förvärvsfrekvens.

Även fortsättningsvis kommer den offentliga sektorn att vara viktig för sysselsättningen. Men vi kan inte räkna med att det skall skapas nya jobb inom den offentliga sektorn. Vi har helt enkelt ett finansieringsproblem. Det är viktigt att man utvecklar den privata sektorn.

Apropå jämställdhet var det ganska roligt att det var Bengt Westerberg som fick ett jämställdhetspris av Kvinnor kan i Östersund.

Anf. 46 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Jag vill börja med det som Isa Halvarsson inledde med. Hon sade att hon instämmer helt med det jag sade i den sista delen av mitt anförande när det gällde byautvecklingsarbetet. Jag sade ju också mycket tydligt att för att detta skall vara möjligt och för att vi inte skall ta död på det arbete som pågår ute i landet i de olika byautvecklingsgrupperna är det också viktigt att vi centralt för en politik som understöder detta.

Jag nämnde några sådana områden där den borgerliga regeringen och den borgerliga majoriteten i riksdagen fattar beslut som direkt förhindrar det arbete som utförs lokalt. Det gäller beträffande den gemensamma sektorn, vilken, som Isa Halvarsson vet, betyder oerhört mycket för att man över huvud taget skall kunna bo och leva i den yttersta glesbygden.

De omfattande nedskärningar om 35 miljarder under åren framöver som den borgerliga majoriteten nu föreslår kommer att slå oerhört hårt mot glesbygden, landsbygden och kvinnorna. Detsamma gäller avregleringen, bolagiseringen och privatiseringen av de statliga infrastrukturverken. Den borgerliga majoriteten avhänder sig kontrollen och styrningen av sådant som skulle kunna betyda oerhört mycket för att skapa en positiv utveckling även i glesbygden.

När det gäller stödformerna föreslår vi socialdemokrater en förenkling: mer pengar till länsstyrelserna och friare former för dessa att besluta hur pengarna skall användas. Detta är bra för alla, även för kvinnor.

Beträffande mikrostödet måste jag först och främst säga att det, som Georg Andersson tidigare sagt, inte finns någonting i dagens regelsystem som förhindrar att man stödjer företag med mycket små belopp. Om så är fallet handlägger man saker och ting på ett felaktigt sätt ute i länsstyrelserna, och då skall detta rättas till.

Det stora problemet för kvinnorna när de vill ha stöd i olika former från samhällets sida är att de möter människor som över huvud taget inte förstår vad det handlar om. Eller som Isa Halvarsson tidigare var inne på: Man förstår inte ens vad de säger. Då måste man väl sätta in åtgärder i det sammanhanget, dvs. satsa på utbildning och framför allt, i enlighet med de förslag beträffande stödformerna som vi socialdemokrater har, se till att det blir en

större flexibilitet. Man bör skapa möjligheter att stödja alla olika former av kvinnligt företagande. Det skulle innebära ett långsiktigt stöd för det kvinnliga företagandet och för kvinnofrågorna framöver.

Vad gäller de 50 miljonerna vill jag bara konstatera att dessa tydligen är en eftergift för att man skall få de 800 miljonerna. De hade kunnat användas på ett mycket bättre sätt, om man hade byggt vidare på NUTEK:s satsning på kvinnliga företagare.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 47 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det inte finns någonting som förhindrar småstöd, men mikrostöden är efterfrågan, och man har uttalat sig mycket uppskattande om dem.

I de senaste av de debatter som vi har haft med Berit Andnor framställer hon det genomgående så att kvinnorna i stor utsträckning är de drabbade, framför allt på arbetsmarknaden, inom regionalpolitiken och inom den offentliga sektorn. Jag läste nyligen en studie från AMS som visar det som vi redan vet, nämligen att fler män än kvinnor är arbetslösa och att det framför allt är männens jobb som har försvunnit i lågkonjunkturen och kanske inte kommer tillbaka. Man kan kanske t.o.m. förvänta sig att i framtiden, när de traditionellt manliga jobben är borta, fler kvinnor än män kommer att förvärvsarbeta. Om de nya jobben då går till kvinnorna, vad skall då karlarna göra? Kanske skall de då ta hand om barnen.

Omstruktureringen har hittills främst avsett den tekniska sektorn, och AMS utredare har pekat på att kvinnorna i vården inte behöver frukta att de skall gå arbetslösa i framtiden. Vårdjobben kommer att finnas kvar, om inte i offentlig regi, så i någon annans regi. Man kan inte säga annat än att kvinnorna faktiskt kommer att ha det lättare än männen att få jobb i framtiden. Det är en konsekvens av den utveckling som vi har.

Anf. 48 BERIT ANDNOR (s) replik:

Herr talman! Isa Halvarsson återkommer till mikrostödet och säger att det är så efterfrågat. Också jag träffar många kvinnor som arbetar med företagande på det lokala planet. Inte minst har det diskuterats i en rad sammanhang på Kvinnor-kan-mässan. Jag får höra att kvinnorna inte blir riktigt korrekt bemötta. På länsstyrelsehåll förstår man inte de problem som de kvinnliga företagarna och alla de som står i begrepp att starta eget har. Det är det stora bekymret. Det handlar om att ge de rätta förutsättningarna för det kvinnliga företagandet och att ge möjligheter för de tjänstemän som sysslar med bidragsgivning på länsstyrelserna att fungera bättre än i dag.

Det finns inga regler som förhindrar att man stödjer kvinnors företagande med lägre belopp. Det handlar helt och hållet om att vi i stället måste försöka ändra inriktningen av stödformerna så att de blir mer flexibla och så att besluten förs ut till länsstyrelserna och kanske ända ut till kommunerna. Då kan vi verkligen använda stödformerna på bästa sätt. Det skulle vara en riktig åtgärd, men det säger ni nej till.

Ja, Isa Halvarsson, jag har i alla debatter under de gångna tre åren sagt att kvinnorna är särskilt drabbade, och det besannas också mer och mer. Den borgerliga regeringen för tillsammans med den borgerliga majoriteten i riks-

dagen en politik som ytterst har sin udd riktad mot kvinnorna, oavsett var de bor. Det gäller främst beträffande bristen på arbete.

Nu säger Isa Halvarsson att kvinnorna inte har drabbats så hårt av arbetslösheten. Nej, inte ännu lika hårt som männen, men det kommer nu. Analyserar man AMS senaste siffror över arbetslösheten, kan man konstatera att det har skett ett trendbrott. Kvinnornas arbetslöshet ökar nu och närmar sig männens arbetslöshetstal på ett helt annat sätt än tidigare.

Man måste dessutom ha hela bilden klar för sig. 139 000 kvinnor har lämnat arbetsmarknaden. Man måste när man diskuterar dessa frågor också se på förvärvsfrekvensen. Det är dessutom viktigt att satsa på folkbildning, kultur, stöd till samlingslokaler och allt sådant som är så viktigt för att få en tillväxt och en växtkraft i hela landet. Den borgerliga majoriteten går emot samtliga förslag som vi socialdemokrater har lagt fram och som skulle kunna betyda så oerhört mycket för att stötta kvinnorna och för att göra det möjligt för dem att bo kvar i glesbygden.

Att ni går emot detta, Isa Halvarsson, visar tydligt att den politik som ni för ytterst har sin udd riktad mot kvinnorna, speciellt mot kvinnorna i glesbygden.

Anf. 49 PATRIK NORINDER (m):

Herr talman! Vi har nu debatterat i snart tre och en halv timme, och oundvikligen blir det en del upprepningar av argumenten. Det kan väl även från mig bli en del upprepningar. Det har varit en del roande inslag, där Laila Strid-Jansson från Ny demokrati och Hans Andersson har tävlat om vem som är mest opportunistisk.

Något som jag hittills saknat i debatten är lantbrukets och de andra areella näringarnas roll i glesbygdsproblematiken. Det kanske inte är så förvånande att framför allt socialdemokraterna inte har fört den debatten. Jag skulle närmast vilja likna den socialdemokratiska politiken på det området vid åtminstone en smärre katastrof. I kompletteringspropositionen vill man bl.a. införa skatter på mineralgödsel och växtskyddsmedel, något som skulle drabba lantbruket med 450 miljoner.

För skogsbruket vill socialdemokraterna införa en skogsbruksavgift om 2 o/oo av det taxerade skogsbruksvärdet, motsvarande ytterligare ungefär 300 miljoner kronor.

Lägg därtill att Socialdemokraterna motsätter sig de för landsbygden så viktiga skattebesluten om avskaffande av förmögenhetsskatt på arbetande kapital, återinförande av viss kvittningsrätt samt införande av s.k. periodiseringsfonder, så att det blir möjligt att samla från goda till dåliga år utan att drabbas av negativa skatteeffekter. Dessutom för Socialdemokraterna en spannmålspolitik som omöjliggör en uthållig spannmålsodling för andra områden än de mest bördiga slättbygderna i södra Sverige. Jordbruksutskottets ordförande Margareta Winberg driver ett hårt motstånd mot EU och de fördelar som svenskt jordbruk får därigenom.

Lägger man ihop allt detta är den socialdemokratiska politiken på de areella näringarnas område ett allvarligt hot mot möjligheterna att hålla landsbygden levande.

Jordbruksutskottet har i ett yttrande till arbetsmarknadsutskottet föresla-

git att det nya lantbruksstödet för investeringar i jordbruksföretag skall gälla i glesbygdsområden i hela landet. Jordbruksutskottet pekar på att vid ett eventuellt EU-inträde är EG:s stöd till de mindre gynnade områdena, s.k. less favoured areas, som ligger utanför stödområdena, av särskilt intresse. Jag sympatiserar med tanken att stödet skall kunna gälla hela landet. Skogsbygderna och stora delar av mellanbygderna i södra Sverige har förhållanden som liknar dem inom nuvarande stödområden. Denna fråga bör, enligt min mening, aktualiseras då Sveriges ställningstagande i EU-frågan har klarnat. För närvarande anser jag att landsbygdsstödet enligt regeringens och arbetsmarknadsutskottets förslag skall gälla, dvs. stödet skall endast gå till jordbruksföretag som omfattas av det särskilda åtgärdsprogrammet för jordbruket i norra Sverige samt till kombinationsverksamhet i jordbruket i övriga delar av landet.

Ett av regeringens övergripande mål för regionalpolitiken är att öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort. Detta är en målsättning som har tagits upp av tidigare talare. Jag är övertygad om att de flesta ställer sig bakom den. För mig som moderat är det en självklarhet att för att vi skall uppnå detta mål fordras en klart marknadsekonomiskt inriktad politik som syftar till att skapa goda förutsättningar för ett rikt och allsidigt företagande.

Det förvånar mig att Socialdemokraterna för en så företagsfientlig politik som man gör. Genom förslag som innebär skattehöjningar på ungefär 80 miljarder de kommande åren hotar man nu den uppgång i sysselsättningen som är klart dokumenterad. Detta skulle drabba glesbygden.

Herr talman! Som jag flaggade för vill jag också beröra Norrlandsfonden. Den har, som påpekas i propositionen, en stor betydelse för utvecklingen av näringslivet i norra Sverige. Efter vad jag har erfarit har fonden fungerat mycket bra. Det är därför min förhoppning att den kommer att bli en viktig tillgång för näringslivet i Gävleborgs län, till vilket utskottet nu föreslår att verksamheten utvidgas. Gävleborgs län är hårt drabbat av arbetslöshet, och fondens medel kommer säkert att bidra till en ökad sysselsättning och företagsamhet inom länet. Om den förstärkning som fonden får om 300 miljoner kronor kommer att vara tillräcklig får framtiden utvisa. Utvärdering av fondens utvidgade verksamhet får ge vid handen om ytterligare kapitaltillskott är nödvändigt.

Herr talman! Jag kommer från landsbygden i södra Hälsingland. Vi har för närvarande utomordentligt stora arbetslöshetsproblem, en situation som vi för övrigt delar med många andra regioner i Sverige. Vi har bland de högsta arbetslöshetstalen i landet. Trots det märker jag en påtaglig optimism inför framtiden. Människor ser möjligheter och börjar få tillbaka sin tro på företagsamhet och arbete. Det är inte bara i mina trakter som jag möter denna optimism, utan också på andra orter i Sverige som jag besöker. Jag tror att det till stor del beror på en ändrad attityd till företagande och speciellt den privata näringsverksamheten. Det är inte längre något negativt i att skapa och driva enskilda företag. Det är inte längre suspekt att visa vinst i ett företag. Den övervinstdebatt som fack och socialdemokrati drev och som utmynnade i försöken att ta över privata företag med hjälp av löntagar-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

fonder, hoppas jag nu är förpassad till historiens skräpkammare, som ett fullständigt socialistiskt misslyckande,

Vad vi behöver är vinstgivande företag som har möjlighet att expandera och skapa nya arbetstillfällen. Många av dessa företag kommer vi att finna i glesbygden och på landsorten. Med hjälp av modern kommunikationsteknologi och högteknologi kommer de att finnas ute i bushen, där jag befinner mig.

Den 16 juli inviger bl.a. statsrådet Görel Thurdin och generaldirektör i Lantmäteriverket Sture Norberg en digitalisering av Lantmäteriets äldre kartor genom automatisk scanning i Segersta Telestuga. Segersta är en liten ort i Hälsingland. Jag tycker att det är en mycket fin illustration av vad människor kan åstadkomma i glesbygden. Vi kommer att se mycket av detta, inte bara i Norrland utan i hela Sverige, såväl i mörka Småland som i skogarna i Värmland – om nu Småland är så mörkt.

Viktiga förutsättningar för ökat företagande i glesbygden är naturligtvis även regeringens satsningar på infrastruktur, ett område som försakades under 1980-talet.

Genom ett EU-medlemskap kommer även glesbygdens möjligheter att öka. Vi kommer att befinna oss i gemenskapen tillsammans med stora delar av Europa, inte utanför. Mörka moln som tornar upp sig finns dock inom synhåll: en företagsfientlig socialdemokratisk politik och ett nej till ett medlemskap i EU. Enligt mitt sätt att se är detta två skräckscenarion, och jag hoppas att vi kommer att slippa se dem till hösten, så att den vändning i utvecklingen som nu inletts vad gäller arbetstillfällen och tillväxt kommer att fortsätta.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till res. 30 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 50 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp några saker. Patrik Norinder skall vara på det klara med att debatten om övervinster kommer. Den har redan börjat. Vi har från Vänsterpartiet lagt fram förslag om att devalveringsvinsterna inte som på 80-talet återigen skall försvinna i väg ut i finansspekulation, bostadsspekulation och fastighetsspekulation, vare sig det är i Stockholm, Göteborg, Bryssel eller London. Vi vill ha en framtidsfond för kompetensutveckling och arbetsmiljöförbättring, för att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft. Det är vi överens om, att vi skall ha en konkurrenskraftig och väl utvecklad industri.

Patrik Norinder tog upp löntagarfonderna. Om inte regeringen hade haft tillgång till löntagarfondspengarna vet jag inte om ni hade haft råd att finansiera någon positiv framtidsinriktad insats, forskning, utveckling eller vad det kan vara. I övrigt är det bara underskott och förlorade pengar ni hantlar. Löntagarfondspengarna är er räddning, så att ni kan visa upp något positivt.

Så till avregleringen av jordbruket. Jag visste inte att Moderaterna var så oerhört glada åt att man åter reglerar jordbruket med subventioner. Jag trodde faktiskt att ni hade något marknadstänkande kvar. Men det är väl

den fullständigt fanatiska EU-anpassningen som får er att kasta de bärande principerna i moderat politik.

Jag tävlar inte med Laila Strid-Jansson i opportunism. Jag anklagade henne för opportunism. Hon lyckades yrka på ökat stöd för varje hälsingekommun genom att fånga in dem i stödområdena, och inte någon annan. Patrik Norinder fullföljer denna stafett genom att säga att Norrlandsfonden är bra. Så bra! Det tycker vi också, och det tycker Socialdemokraterna också. Det är en samhällsfond för att stärka näringslivet. Men varför inte en enda tanke på någon annan landsdel? Vi försöker ha ett nationellt perspektiv – tillväxt och överlevnad i hela Sverige.

Jag kan hålla med om att optimismen ökar i Sverige i kommuner runt om i vårt land. Vet Patrik Norinder, jag tror att det beror på att vi för varje dag skönjer den 18 september allt klarare. Snart är det slut på dessa flummiga marknadsliberala drömmar. Snart skall välfärden åter börja byggas i landet. Visst, Patrik Norinder, optimismen närmar sig. Vi är ense på en punkt i alla fall.

Anf. 51 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Det är inte särskilt förvånande att Hans Andersson talar om övervinster och sjunger löntagarfondernas lov. Från det hållet hade jag inte förväntat mig något annat.

Däremot bör jag bemöta Hans Anderssons funderingar runt Moderaterna och marknadstänkandet. Självfallet har vi ett marknadstänkande. Det är också förvånande att Hans Andersson inte inser att Sverige är beroende av omvärlden vad gäller EU. Vi kan tycka precis hur illa vi vill om ett bidragsberoende ute i Europa, men kommer vi inte med i det sammanhanget har vi aldrig några möjligheter att få någon ändring till stånd. Då sitter vi här uppe och tycker att det finns en förskräcklig massa bidrag. I ett EU-sammanhang har vi möjlighet att förändra det.

Hans Andersson känner säkert också till att bidrag till jordbruket inte bara är en europeisk fråga utan en världsmarknadsfråga. Vi ser att man är beroende av bidrag i Amerika, och vi ser det i övriga länder också. Dessa frågor löses inte bara inom EU, utan de löses i GATT-sammanhang. Där har vi redan påbörjat en avreglering.

Jag stödjer helt en avreglering av jordbruket, men jag vill inte försämra Sveriges jordbruks konkurrenskraft gentemot vår närhet. Den närheten är Europa. Det är där vi skall konkurrera. Det är med de länderna vi skall ha likvärdiga konkurrensvillkor.

Om vi inte får den chansen har svenskt jordbruk ingen möjlighet att klara sig. Då blir vi beroende av bidrag inom landet. Vi blir beroende av tullar som vi inte kan klara.

Anf. 52 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det var inte mycket till svar, Patrik Norinder.

Patrik Norinder är principlös när det gäller marknadsfrågan, EU och jordbruket. Det har jag förstått. Konkurrens på jordbruksområdet åstadkoms med goda produkter, precis som inom industrin. Ekologiskt goda produkter

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

och livsmedel som inte håller den klass som vi möter i dag inom EU är framtiden. Där har Sverige mycket goda förutsättningar.

Det är sant att det inte bara gäller Europa utan också USA. Det finns ingensstans där den bristande solidariteten är så stark som på jordbrukets område. Man tränger bort alla fattigare länder som kan producera jordbruksvaror. De har inte en chans. De stängs ute. GATT har knappast påbörjat arbetet när det gäller jordbruksområdet.

Jag noterade att vi är överens när det gäller Norrlandsfonden. Det är en bra insats. Det förstärker näringslivet i Norrland. Det är en samhällsinsats. Det är precis vad som behövs. Man måste bygga upp landet. Man måste bygga upp infrastrukturen. Jag ifrågasätter bara att det enbart tycks passa på Patrik Norinders hemmaplan.

Jag är samtidigt mycket rädd för bidragsberoendet. Jag har inte sett en antydning till att man från moderat sida går emot passivt bidragstagande inom regionalpolitiken och försöker understödja de förslag jag har kommit med, som handlar om mer utvecklingsinriktade insatser.

Nej, ni är också kvar i bidragsträsket så länge det gynnar de kortsiktiga, nära intressena. Jag efterlyser en långsiktig näringspolitik och ett långsiktigt utvecklingsprogram. Då skulle det gå bra för Gävleborg, hela Norrland och dessutom hela Sverige.

Anf. 53 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Jag är inte principlös, Hans Andersson. Men anser Hans Andersson att man bara skall gå efter principer och konkurrera ut svenskt jordbruk? Skulle vi av princip ställa oss utanför ett EU-sammanhang, när vi vet att det gagnar Sverige så mycket i alla andra sammanhang, bara för att man har bidrag där? Vår nya konkurrensutsatta marknad består av hela Europa, och de länderna skall vi kunna konkurrera med. Vi får en helt ny marknad. Inom EU skall vi sedan verka för att bidragen minskar.

Jag vill inte ha bidrag. Jag är själv egen företagare, och jag tycker illa om bidrag. Men så här ser verkligheten ut, Hans Andersson, och den får vi försöka anpassa oss till. Det är inom EU vi skall försöka verka.

Vi skall självfallet värna om den kvalitet som svenska jordbruksprodukter har. Vi skall använda kvaliteten som ett av våra viktigaste konkurrensmedel inom EU. Svenskt jordbruk står starkt, och det är viktigt också för lands- och glesbygden. Det tror jag nog att Hans Andersson känner till.

Anf. 54 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte heller att Patrik Norinder är principlös, men han håller sig med motstridiga principer samtidigt. Det är marknadsliberalismens lovsång fullt ut, utom när det gäller jordbrukspolitiken. Där är det kraftigt statssubventionerad jordbruksverksamhet som gäller. Det är något halsbrytande, kan man tycka.

Vi fick lyssna till ett anförande som var skrivet med Skattebetalarnas förnings vokabulär och som väl var hämtat från underlaget för den hetskampanj man bedriver mot socialdemokratin vad gäller skattepolitiken. Det gör man i något slags förhoppning om att skrämman människor till att fortsätta

rösta för en borgerlig politik. Den kampanjen är inte sann. Därför är den desto mer beklämande att avlyssna.

Det sades ingenting om arbetslöshetens gissel, som har brett ut sig i landet och som har urholkat det mesta av våra möjligheter att bedriva en aktiv regionalpolitik under dessa år. Regeringen bedömer att arbetslösheten kommer att ligga kvar på orimligt höga nivåer, 13–14 %, även om man försöker förgylla bilden med tal om ljus i tunneln. Det har vi avnjutit från arbetsmarknadsministrarnas och andras sida i dag.

Regionalpolitiken kräver en ideologisk syn på fördelningsfrågorna och en bekännelse till jämlikhetstanken. Därför är den något främmande för moderaterna. Därför blir det också en kluven framställning när man från regeringspartierna försöker framställa sina insatser på regionalpolitikens område som kraftfulla och energiska, samtidigt som man skall hylla de privata marknadskrafternas fria spel. De tar inte någon regionalpolitisk hänsyn. Det är där brytpunkten i den regionalpolitiska debatten finns. Detta förbigår Patrik Norinder.

Jag skulle vilja fråga också Patrik Norinder hur han ser på den NUTEK-rapport som jag har frågat andra om. Vilka slutsatser drar man från Moderaternas håll av NUTEK-rapporten med hänsyn till de regionalpolitiska effekter som redovisas där?

Anf. 55 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Jag uttrycker mig tydligen inte tillräckligt tydligt vad gäller min syn på bidrag till jordbruket. Jag har sagt att jag vill att man skall avskaffa dem, men det är svårt att göra någonting åt det med tanke på den jordbrukspolitik som drivs i världen och på att världsmarknadspriserna styrs av subventioner. Så är det inte bara i vårt land utan över hela världen. Jag vill att dessa subventioner skall avskaffas. Det skall göras i rätt sammanhang – i GATT-sammanhang. Jag vill även att vi i framtiden skall medverka till att dra ned på subventionerna i Europa.

Jag hoppas att jag har uttryckt mig tillräckligt klart, så att Georg Andersson förstår mig.

Den bästa regionalpolitik jag kan tänka mig är att skapa förutsättningar för livskraftiga företag. Det går inte att subventionera fram företag. Det går inte att motverka företagsamhet genom ökade skatter och genom att tro att man kan ta bort vinsterna från företagen. Hans Andersson förde nyss debatt om det. Det måste få genereras vinster i företagen för att man skall kunna skapa förutsättningar för ökade investeringar och livskraftiga företag.

Det är den politik vi måste föra. Vi måste skapa förutsättningar för att företagen skall kunna expandera, så att vi slipper den "midja" som finns i företagsamheten i Sverige. Det finns stora företag, det finns många små, men det finns inga medelstora företag. De små företagen kan inte expandera. Många av dem börjar ute på landsbygden i glesbygd.

Sedan får jag som Harald Bergström säga att jag tyvärr inte har läst NUTEK-rapporten. Jag hoppas att jag får tid till det under den sommar som kommer. Det kan kanske vara trevlig sommarlektyr att läsa den, och jag skall också försöka att göra det. Jag beklagar att jag inte kan föra den debatten, Georg Andersson.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 56 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är litet beklämmande att den ene efter den andre uppträder här och säger: Jag har inte läst på inför det beslut som vi skall fatta. Detta är en viktig rapport från regeringens eget verk som vi haft uppe till presentation, om inte till genomgång, i arbetsmarknadsutskottet. Den finns omnämnd och refererad i betänkandet.

När man frågar efter vilka slutsatser som ni drar, urskuldar ni er med att ni inte har läst rapporten. Det är ett sätt att tillfälligt fly undan. Det är beklämmande och trist att vi skall behöva fatta viktiga regionalpolitiska beslut på dessa grundvalar och utifrån dessa förutsättningar.

Patrik Norinder säger att han är för att avskaffa jordbrukssubventionerna, men först en rejäl höjning. Hur länge det skall fortsätta? Det är som att ta hissen upp när man skall ner.

Jag är angelägen om att slå vakt om Norrlandsstödet till jordbruket. Det behövs av hänsyn till klimatiska och geografiska skäl. Jag är därför litet oroad över vad förhandlingarna med EU ger vid handen i detta fall.

Vi har i utskottet fått redovisat att en del av mål 6-pengarna ur strukturfonderna skall användas för jordbruksstödet. Jag beklagar att vi inte har kunnat få besked om hur mycket pengar det är fråga om och hur det påverkar regionalpolitiken i övrigt. Det är en annan brist som vidlåder de nu framlagda förslagen i det regionalpolitiska betänkandet.

Visst är det viktigt med investeringar i livskraftiga företag. Det är därför det är så viktigt att få fram riskkapital. Ni har ju lagt fram förslag på det området. Men det har visat sig att de inte ger de förutsättningar som de små företagen behöver.

Norrlandsfonden är ett försök att åtgärda detta och ett viktigt instrument. Men ni har gjort allt för att begränsa kapitalinsatsen i Norrlandsfonden. Det är inte riktigt trovärdigt när ni här talar om vikten av investeringar i livskraftiga företag.

Anf. 57 PATRIK NORINDER (m) replik:

Herr talman! Georg Andersson framhårdar i att föra denna jordbrukspolitiska debatt vidare. Först en rejäl höjning, säger Georg Andersson. Konsekvensen av ett EU-medlemskap blir att Sverige får tillfört medel från EU. Såvitt jag förstår kan det inte vara någon nackdel att Sverige får ta del av EU:s medel.

Nationalekonomiskt bör detta vara en klart positiv faktor i EU-medlemskapet. Om vi inte hade haft något jordbruk, skulle vi fått betala precis samma medlemskapsavgift, men inte fått tillbaka någonting. Tack vare att vi har ett jordbruk får vi tillbaka en del. Det är alltså rena pluspengar, om man ser det på det viset.

Både Harald Bergström och jag får oss en liten snyting av Georg Andersson för att vi inte har läst på. Jag kanske skall påminna om att det är arbetsmarknadsutskottets betänkande Bygder och regioner i utveckling samt regeringens proposition och inte NUTEK:s skrift som vi debatterar i dag. Den finns omnämnd i betänkandet. Men tyvärr räcker inte tiden till, och det beklagar jag. Jag skall försöka bättra mig. Men jag skall inte behöva bli tillsagd

om vilken litteratur jag skall läsa bara för att Georg Andersson har fastnat för rapporten.

Om Georg Andersson anser att riskkapital och kapital till företagandet är så viktigt, är det ännu mer förvånande att Socialdemokraterna nu vill dubbelbeskatta företagarnas vinster för att de på nytt skall komma tillbaka som riskkapital till företagen. Men Georg Andersson kanske inte ställer sig bakom det socialdemokratiska förslaget om att återinföra dubbelbeskattning av vinster.

Anf. 58 LENNART ROHDIN (fp):

Herr talman! Med risk för att få en given replik från Hans Andersson vill jag ändå börja med att uttrycka min stora tillfredsställelse över att mina och andra motionärers strävanden att inbegripa Gävleborgs län i området för Norrlandsfondens verksamhet rönt framgång. Norrlandsfonden utgör ett strategiskt instrument för ny- och småföretagande i Norrland. Den kommer att få stor betydelse även i Gävleborg, den enda del av Norrland som hittills stått utanför.

Men kanske viktigare är det faktum att arbetsmarknadsutskottets eniga förslag att utsträcka Norrlandsfonden till att omfatta också Gävleborgs län i någon mån innebär ett genombrott. Det är en reva i den skugga som nästan hopplöst tyckts lägga sig över Gävleborg, så att omvärlden inte uppfattat att Gävleborg i allt väsentligt också är en del av Norrland.

När man passerar Dalälven passerar man i flera avseenden gränsen till nya klimatzoner – inte bara naturgeografiska eller meteorologiska. Det kan vara svårt att se på Sveriges karta. Och det kan vara svårt att se genom molnen, när man flyger till Sundsvall, Östersund, Umeå eller Luleå, som många sör-länningar och mälardalingar gör ibland.

Gävle tycks ju ligga så nära Stockholms- och Uppsalaregionen, med deras för svenska förhållanden starka dynamiska krafter. Men avstånd mäts inte bara i kilometer eller timmar. Det tycks dock i alldeles för hög grad olika centrala myndigheter göra, som i sina rationaliseringssträvanden centraliserar det mesta till Uppsala.

Herr talman! Gävleborgs län är ett av de fyra skogslän som tappat befolkning i flera år. Hade vi inte haft en betydande invandring av flyktingar som tagits emot i Gävleborgs kommuner, hade utvecklingen under senare år varit än mer dramatisk.

Gävleborg drabbas hårt av arbetslöshet och har under hela den nuvarande ekonomiska krisen legat högst efter Norrbotten. Det är ett uttryck för länets Norrlandskaraktär, med ett dominerande inslag av export från basnäringar såsom skog och järn.

Gävleborg har en utbildningsstruktur som placerar länet bland dem som har den allra lägsta andelen postgymnasial utbildning. Allt detta är omständigheter som tillsammans med en inte särskilt utbredd tradition att starta nytt och att starta eget hämmar utvecklingen av nya arbetsplatser.

Beslutet att nu antligen utvidga Norrlandsfondens verksamhetsområde till att omfatta hela Norrland, dvs. inbegripa också Gävleborgs län, hoppas jag är ett uttryck för att skuggan över Gävleborg lättar. Det är välkommet!

Herr talman! Regionalpolitiken är inte motorn i den regionala utveck-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

lingen. De senaste årens ekonomiska kris visar tvärtom att den generella utvecklingen i vårt land och dess förutsättningar är helt avgörande för utvecklingen – inte minst i de delar av vårt land som regionalpolitikens olika stödformer är riktade till. I en lågkonjunktur, eller när svensk ekonomi står svag, drabbas människorna i skogslänen och i glesbygden allra hårdast.

Omvärldens tilltro till svensk ekonomi och dess livskraft samt förutsättningarna för livskraftiga och nya jobb är helt utslagsgivande för att hela Sverige skall kunna leva. En politik som sanerar Sveriges finanser och skapar förutsättningar för nya jobb är det viktigaste för att bygder och regioner skall utvecklas. Det kan aldrig kompenseras med en eller annan ytterligare stödform eller någon kvarts, halv eller rentav hel miljard ytterligare till regionalpolitiken – även om de i sig kan vara ytterst välkomna.

När Sverige tappade i konkurrenskraft och inte längre kunde sälja sina produkter på inte minst de västeuropeiska marknaderna, då slog det tidigt och kraftigt i de delar av Sverige där man har en näringslivsstruktur som den i Gävleborg. Därmed upprepas något som vi kunnat se flera gånger under de senaste 15–20 åren. När det går utför för Sveriges ekonomi och export, då slår det tidigare och hårdare i Gävleborg. Men när det går bra, då går det också bättre för Gävleborg.

Exporten från Gävleborg går liksom mycken annan svensk export till stor del till EU-området eller till länder som inom kort kan beräknas tillhöra EU. Man kan alltid diskutera tillförlitligheten i olika prognoser om hur stor systerseffekt ett svenskt EU-medlemskap skulle ha för Sverige respektive för Gävleborg. Ett står alldeles klart: Det blir inte fler nya jobb i Gävleborg om Sverige står utanför EU än om vi är med.

Herr talman! Våra basindustrier spelar en viktig roll i Gävleborg. Det kommer de att göra även framöver. Men produktivitetens utvecklingen i basindustrin talar inte för att de många nya jobb som vi behöver, inte minst i Gävleborg, skulle skapas där. De många nya jobben måste tvärtom också i Gävleborg skapas i små och i nya företag.

Det finns bygder i Sverige med starka traditioner av små- och nyföretagande. De står starka också när det svänger i Sveriges ekonomi. Under mina besök hos olika småföretagare och innovatörer runt om i Gävleborg de senaste åren, har jag överraskats av att det finns så mycket kreativitet och skaparkraft också där. Det är inte minst förvånande, eftersom så mycket i övrigt verkat dystert. Men trots detta är traditionen på detta område svag i Gävleborg – på många håll nästintill obefintlig.

En politik som skapar förutsättningar för att människor skall våga och vilja skapa – skapa företag och skapa jobb – är därför enda vägen upp ur den svacka som svensk ekonomi halkade ned i under 70- och 80-talen. Nu talar även socialister av olika schatteringar om värdet av nya jobb och nya företag. Men fortfarande omgärdas detta av oändliga aversioner mot enskilda människor som lyckas och kanske rent av tjänar pengar på sitt slit.

Man bortser då helt från att så inte alls är fallet för alla små- och nyföretagare. Nu heter det att man skall gynna företag men inte kapitalägare. Det skorrar illa i öronen på den egna företagaren som står på huvudet i maskinerna hela dagarna och i bokföringen på kvällen och helger. Att tjäna miljoner på tips, bingo och lotto där slumpen avgör är rättvist. Att tjäna pengar

på att skapa och satsa sin kraft och sin tid i nya företag och produkter är fortfarande orättvist. I bygder med ringa företagardition är den inställningen inget som direkt uppmuntrar till det vanskliga steget att starta eget och nytt, särskilt inte för kvinnor.

Herr talman! Ändå har naturligtvis regionalpolitiken en stor och viktig roll att spela. Den skall inte kompensera, men väl utjämna förutsättningarna – eller spelreglerna, som arbetsmarknadsministern sade tidigare – mellan olika regioner. Och den skall stötta förutsättningarna för en levande glesbygd, som ju utgör en stor del av våra skogslän.

Men i grunden handlar det om att den generella politiken kompletterad med regionalpolitiken skall skapa förutsättningar för utveckling. Utvecklingen kommer dock bara som ett resultat av en mobilisering av de lokala resurserna, där de enskilda människorna är den främsta resursen. Förändringen av regionalpolitikens stödformer har denna inriktning.

Den bristande företagardition som jag tidigare beskrivit och som är förhållandevis utbredd i skogsläna i norr återspeglar också ett annorlunda klimat. Här behövs något av en kulturrevolution. Det måste vara något positivt att skapa och att satsa. Det måste vara något som en bygd kan vara stolt över. Det måste vara något positivt med att utbilda och vidareutbilda sig. Det får inte ses som ett hot om att ungdomen skall ge sig i väg.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis få återgå till en fråga som jag väckt och som exklusivt rör min egen valkrets.

Det ligger, som jag framhöll i min länsmotion i januari, inget egenvärde i att tillhöra stödområdet. Stödområdet förlorar dessutom i värde om alltför många kommuner inbegrips. Den långvariga lågkonjunktur vi haft sedan slutet av 80-talet har förvisso försatt många kommuner runt om i landet i stora svårigheter med krav på särskilda åtgärder. Många av dessa kommuner har tillfälligt inplacerats i stödområdet, en inplacering som förlängdes för ett år sedan.

Vid en utveckling med mer ekonomisk tillväxt kan dessa problem för flertalet kommuner visa sig vara av mer övergående karaktär. I några fall tror jag emellertid att den ekonomiska krisen lett till en omfattande strukturell utslagning av delar av näringslivet med betydligt mer långsiktiga konsekvenser. I mitt län, Gävleborg, gäller det framför allt Ovanåkers kommun.

Utskottet har enhälligt avvisat mitt yrkande om att permanent inplacera Ovanåker i stödområdet och följer där propositionen. Någon ingående analys föreligger inte. Det är säkert ett uttryck för något slags dominoteori, nämligen att om man släpper in en så kommer nästa och nästa. Men den rädslan borde inte få utesluta en ingående prövning av det enskilda fallet.

Jag har inga illusioner om att kunna ändra utskottets enhälliga uppfattning, som överensstämmer med propositionen. Jag är övertygad om att regeringens i stället väljer vägen att fortsätta den tillfälliga inplaceringen av Ovanåkers kommun. I sak kanske det inte är så stor skillnad, men det är en fråga om långsiktighet, som kanske också kunde ha viss betydelse för utvecklingen i Voxnandalens bygder.

Anf. 59 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja säga till Lennart Rohdin att det går bra att stå i kammaren och prata om problemen i Gävleborgs län och i Ovanåker. Men

Lennart Rohdins parti är faktiskt representerat i arbetsmarknadsutskottet. Lennart Rohdin är själv suppleant i arbetsmarknadsutskottet. Han har en egen motion, och han har haft ett utomordentligt tillfälle att byta plats med en ordinarie ledamot för att kunna yrka bifall till sin egen motion – om den nu är så viktig att man behöver tala om den här i kammaren. Det finns även andra motioner om Gävleborgs län, t.ex. från Karin Starrin och Ulrica Messing. Dessa motioner behandlar i princip samma problem som dem som Lennart Rohdin talar om här.

Varför skriver man motioner om man inte har den goda smaken att yrka bifall till sin egen motion när man har möjlighet? Det kallar jag för hyckleri. Är det möjligen så att Lennart Rohdin under den korta tid han har varit riksdagsledamot redan har anpassat sig till kutymen att man inte yrkar bifall till egna motioner som gäller hembygden? Sådana motioner skrivs enbart för att man skall få publicitet i medierna så att det framgår att man har varit duktig och tagit upp sin hembygd. Det vänder jag mig kraftfullt emot. Man måste vara konsekvent.

Anf. 60 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Det är fullt möjligt att det finns de som har större förmåga än jag att sitta på flera stolar och i flera utskott samtidigt. Jag råkar vara suppleant även i socialutskottet. Under den period som regionalpolitiken behandlades i arbetsmarknadsutskottet hade jag för Folkpartiets del ansvaret för frågan om vårdnadsbidraget. Det är en inte heller helt oväsentlig fråga, även om jag inte har uppfattat att Laila Strid-Jansson ser på den på det sättet.

När det gäller regionalpolitiken har jag motionerat i två frågor. Det gäller att Gävleborg skall tillhöra Norrlandsfonden och att Ovanåker skall inplaceras i det permanenta stödområdet. När jag motionerade i dessa två frågor var det inte på något sätt givet – utifrån propositionen och annat – att någon av dem skulle komma att bifallas. Beträffande Gävleborgs införlivande i Norrlandsfonden är det uppenbart att utskottet har tagit intryck av motionerna. Förhoppningsvis gäller det även min motion men åtminstone ett antal andra motioner. Jag har anledning att vara glad över att man kan påverka ett utskott, även om en proposition inte innehåller det förslag man verkar för.

När det gäller Ovanåkers kommuns inplacering i det permanenta stödområdet, har jag konstaterat att ett enigt arbetsmarknadsutskott, inklusive Ny demokrati, går på samma linje som regeringen. Det anses att det inte är aktuellt att införa Ovanåkers kommun i det permanenta stödområdet. Jag ställer litet större förhoppningar till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund och till regeringen än till Ny demokrati om att man kommer att se till att Ovanåkers kommun även fortsättningsvis kommer att vara åtminstone tillfälligt inplacerad.

Anf. 61 LAILA STRID-JANSSON (nyd) replik:

Fru talman! Som jag förstod kunde Lennart Rohdin inte svara på min fråga om han har anpassat sig till kutymen att man skriver motioner för hembygden enbart när man inte har kurage att fullfölja dem. Jag tror inte på att

det fanns praktiska skäl i det här fallet. Det hade funnits många praktiska skäl att utföra det här.

Jag tycker inte att det är passande att Lennart Rohdin slå sig för bröstet när det gäller Norrlandsfonden. Som han nyss sade har han över huvud taget inte varit i utskottet. Han har inte på något sätt agerat för sin motion. Det har vi andra gjort. Min blygsamhet får mig att inte säga någonting ytterligare om detta. Det är i alla fall inte Lennart Rohdins förtjänst att Gävleborgs län nu är inlemmat i verksamhetsområdet för Norrlandsfonden.

Jag vänder mig mot hyckleriet. Skriv motioner och fullfölj dem! Tror man på idéer om Gävleborgs län då skall man inte bara tala här i kammaren, utan då kan man framföra budskapet i utskottet och få in det i betänkandet och fullfölja det där. Allting annat är hyckleri.

Jag har i alla fall haft den goda smaken att jag yrkat bifall till Karin Starrins motion om Hälsingland, som jag tycker är bra, men jag har inte stått och skroderat i kammaren om den.

Anf. 62 LENNART ROHDIN (fp) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Laila Strid-Jansson är litet besviken över att behöva stå här och försvara det faktum att hon för en gångs skull *inte* yrkat på bifall till en motion om något som gäller hennes egen valkrets Hälsingland – där hon är bosatt – nämligen en permanent inplacering av Ovanåkers kommun i stödområdet. Det är naturligtvis litet pinsamt att missa det tillfället.

Jag återkommer till att det är möjligt att jag har anpassat mig till riksdagens arbetsformer, men när jag skriver motioner eller ställer enkla frågor och väcker interpellationer så har jag ett syfte, och det är att påverka utvecklingen åt det håll jag eftersträvar. Jag konstaterar att på ett område där vi har varit många – gällande Gävleborgs län i Norrlandsfonden – så har vi varit framgångsrika.

Jag är inte alldeles övertygad om att det är Laila Strid-Jansson som har påverkat regeringspartiernas företrädare och Folkpartiets företrädare i arbetsmarknadsutskottet att gå med på detta som inte fanns i propositionen. Jag kan tänka mig att åtminstone mina egna partikolleger i någon mån kan ha tagit intryck av exempelvis de åsikter som jag har framfört. Det ser jag som ett sätt att påverka. Men det ger ju inte samma utmärkta möjligheter för de verkliga opportunisterna att synas i hemortens tidningar.

Anf. 63 KJELL ERICSSON (c):

Fru talman! Vi har nu under några timmar debatterat betänkandet Bygder och regioner i utveckling. Detta är ett oerhört viktigt betänkande som också anger en politik som skall öka den enskildes möjligheter att fritt kunna välja arbete och bostadsort.

Det har i debatten talats om både den stora och den lilla regionalpolitiken. I den stora fördelar man via statsbudgeten stora resurser till olika sektorer, till kommunikationer, utbildning, forskning, kultur osv. Det gäller att få ut dessa resurser till hela vårt land, så att vi också kan få bra kommunikationer, bra utbildning osv.

De resurser som vi behandlar i detta betänkande är de små resurserna,

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

men de är ändå oerhört viktiga för att utjämna och komplettera andra insatser. I det kärva ekonomiska läge vi har i dag så sker här en kraftig satsning på regionalpolitiken.

Propositionen tar upp en rad viktiga områden. Jag skall beröra några.

Först vill jag ta upp de stödformer vi har i dag och tala litet om vad som föreslås i propositionen. Jag vill i likhet med Isa Halvarsson också säga något om den kritik som massmedierna har riktat mot de regionalpolitiska stöden. Det verkar som om det huvudsakliga syftet har varit att hitta misslyckade satsningar.

Jag instämmer helt i vad Isa Halvarsson sade därvidlag. Med tanke på hur stor konkursfrekvensen var under och efter 80-talets spekulationsekonomi, så är antalet misslyckade projekt som erhållit regionalpolitiskt stöd ganska litet. De absolut flesta projekten är lyckade och har motsvarat de förväntningar som ställts när stödet utgått.

Det finns således många lyckade projekt att redovisa, men så har inte skett. Jag kan berätta att ungefär 4 000 företag, som NUTEK betalat stöd till, i dag lever och utvecklas. Det är alltså ganska många företag som har startat den vägen och utvecklats.

För att återgå till de aktuella stödformerna så bibehålls de nuvarande formerna i allt väsentligt, både när det gäller omfattning och procentsatser.

Utvecklingsbidraget till de mjuka investeringarna utgår med samma procentsatser som lokaliseringsbidraget i stödområdena. Sysselsättningsbidraget höjs till 250 000 kr i stödområde 1 och till 150 000 i stödområde 2. När det gäller kommersiell service sker en höjning till högst 85 % av den kostnad för investering som påtvingats handlaren till följd av en lagändring. Servicebidraget höjs till 150 000 kr.

Till detta föreslås ett landsbygdsstöd på högst 450 000 kr. Här gäller inga begränsningar beträffande stödberättigad verksamhet för de företag som bedrivs på marknadsmässiga grunder.

Ett mikrostöd om högst 20 000 kr införs. Likaså har regeringen föreslagit ett tillfälligt småföretagsstöd med högst 15 % för budgetåret 1994/95.

Det är alltså ett brett register av stimulanser som föreslås i detta paket. Jag anser att dessa stimulanser är nödvändiga.

Utvecklingen av de små och medelstora företagen är avgörande för att vi skall kunna få arbetstillfällen i hela vårt land, inte minst på landsbygden. I betänkandet tar man också upp riskkapitalförsörjningen som är en viktig del av småföretagsutvecklingen. Det har varit och är en viktig fråga, inte minst efter den turbulens som varit på finansmarknaden och med våra banker. Därför har både regering och riksdag under de senaste året satsat stora resurser på att medverka till en bättre riskkapitalförsörjning.

När man hör Georg Andersson tror man att han inte har uppfattat allt som har skett. Vi har tillskapat olika instrument: Industri- och nyföretagarfonden 2,4 miljarder, riskkapitalbolagen 6,5 miljarder, förstärkta resurser till utvecklingsbolagen och utvecklingsfonderna 2,5 miljarder. Man har återfört de medel som den gamla regeringen drog in ifrån utvecklingsfonderna. Teknikbrostiftelserna har fått 1 miljard, och det föreslås nu 500 miljoner till uppfinnare och innovatörer. Totalt har de statliga insatserna tredubblats under

de senaste åren när det gäller riskkapitalförsörjningen – från ungefär 4 miljarder till 12 miljarder. Det är en ganska ansevärd summa.

Det visar sig att detta ger ganska god effekt. När man talar med de olika aktörerna får man veta att det hela kommit ganska bra i gång, även om det var en tveksam början på en del håll – det kan jag instämma i. Men nu är det en bra aktivitet.

Sedan har det också sänkts en rad skatter för småföretagare, i storleksordningen 14 miljarder. Det bidrar också i alla högsta grad till att förbättra riskkapitalförsörjningen, inte minst att kvittningsrätten återinförts. Man har sänkt tillväxthämmande skatter och avgifter för småföretagen, och det har höjt konkurrenskraften högst påtagligt.

Detta kompletteras med de regionalpolitiska insatserna, där de olika stöden och låneformerna är viktiga instrument. Här bör betonas höjningen av anslaget till Norrlandsfonden, som det verkar vara stor enighet runt. Det är bra. Norrlandsfonden är av stor betydelse för näringslivets utveckling i de nordligaste regionerna. Utskottet har ökat anslaget från 220 till 300 miljoner i kapitaltillskott. Jag tycker det är en riktig justering, inte minst med tanke på att Norrlandsfondens område nu också kommer att innefatta Gävleborgs län.

Åtgärder för kvinnors företagande har behandlats ganska mycket under de senaste åren. Det är riktigt. Det finns många kvinnor som vill starta och utveckla företag. Tyvärr har olika lån och stöd inte varit anpassade till denna typ av verksamhet. Nu har det vidtagits en rad åtgärder för att stimulera det kvinnliga företagandet. NUTEK har 20 miljoner för att gå ut med rådgivning åt kvinnliga företagare. De nya utvecklingsbolagen och utvecklingsfonderna skall ägna särskild uppmärksamhet åt att hjälpa kvinnliga företagare. De ger också nyföretagarlån upp till 100 000 kr. Vi har det föreslagna mikrostödet på 20 000 kr och landsbygdsstödet, vilket också gör det enklare för kvinnor att få företagsstöd. Stödet till kooperativa företag har förstärkts. Norrlandsfonden skall också öka insatserna för kvinnors företagande.

Finansutskottet kommer också att föreslå att 50 miljoner kanaliseras till industri- och nyföretagarfonden som skall hjälpa till med kvinnligt företagande.

Det är alltså många olika insatser som gjorts och som kommer att hjälpa till att ge förutsättningar för kvinnors företagande.

NUTEK har dessutom uppdraget att utvärdera olika insatser och rapportera om detta och eventuellt ge förslag till ytterligare åtgärder som kan erfordras. Detta är redan på gång.

Utbildning och forskning intar en prioriterad roll i vårt samhälle. Det är helt nödvändigt. Även ur regionalpolitiskt perspektiv är det angeläget att sprida kunskap och kompetens till våra små och medelstora högskolor. Det föreslås i betänkandet.

Det finns även förslag på utbildning till entreprenörer på gymnasieskolor i glesbygden. Vi utbildar i dag många att bli löntagare när vi egentligen behöver många nya entreprenörer. Därför är det en bra satsning att få i gång entreprenörsutbildning. Jag hoppas också att det kan bli en fortsättning på högskolenivå. Utbildningen behövs på alla nivåer.

Landsbygdsfrågorna har en viktig roll i regionalpolitiken. Det slog också

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Patrik Norinder fast. Jord- och skogsbruket är landsbygdens ekonomiska och miljömässiga bas. Ett konkurrenskraftigt lantbruk är därför en helt grundläggande faktor för landsbygden som en livsmiljö. Ingen annan näring genererar så mycket bieffekter på sysselsättningen som jord- och skogsbruket. Jordbruksfrågorna behandlas inte i betänkandet. Men det är viktigt att betona vikten av dem för landsbygden.

Även om jord- och skogsbruket genererar en rad jobb, räcker det inte som grund för att människor skall få ett bra service- och kulturutbud och kunna utöva ett omväxlande socialt liv. Det behövs ett ökat befolkningsunderlag för landsbygden. Det förutsätter både arbetspendling och växande småföretag. Här ger den nya tekniken, inte minst telekommunikation, möjligheter att driva olika småföretag i olika delar av vårt land.

Jag vill också ta upp frågan om omställning av energisystemen. Bioenergin ger oss en möjlighet att starta många nya småföretag i vårt land. Därför bör olika biobränslen tas fram. Det behövs för omställningen i vårt energisystem. Även skogsförädlingen är en sådan fråga som vi kan jobba vidare med. Det kommer att ske inom både forskning och utbildning.

Fru talman! Jag vill även beröra lanthandlarnas situation i sammanhanget. Många lanthandlare har lagt ned sina butiker under senare år. En rad butiker ligger i farozonen. Därför är det angeläget att det vidtas olika åtgärder på landsbygden som gör att människor bor kvar och nya flyttar dit. Inte minst gäller det att stimulera olika byutvecklingsgrupper där det lokala engagemanget kan göra stora insatser för en levande landsbygd.

Det är också riktigt att det sker en fortsatt satsning på samverkan mellan lanthandlare, post, banker, apotek, turistinformationsverksamhet osv. Genom att samordna verksamheterna kan lanthandlarna få en bättre bas för sin verksamhet, samtidigt som landsbygdsborna får sina servicebehov tillgodosedda.

Det utpekade servicebidraget är också välkommet. Det kan medverka till att butiker kan leva kvar. Men här är det angeläget att betona att ett kraftigt utvecklingsarbete utförs på lokal, kommunal, regional och central nivå. Aktörer på olika nivåer samverkar för att verkligen arbetar åt samma håll för att på så sätt få en levande landsbygd.

Det finns många andra områden jag skulle vilka kommentera. Men tiden räcker inte till. Jag vill ändå sammantaget påstå att det görs en ordentlig regionalpolitisk satsning. Den är större än tidigare. Det är fråga om en ökning från nuvarande 2,6 miljarder till nästan 4 miljarder. Det är en kraftig ökning i nuvarande ekonomiska situation.

Jag blir litet förvånad när jag hör Socialdemokraternas inställning till vissa saker. Vad som förbryllar mig mest är att Socialdemokraterna motsätter sig de 800 miljonerna för att skapa riktiga jobb nästa budgetår. Jag har varit i kontakt med en rad länsstyrelser. De har hälsat dessa medel med tillfredsställelse. De har tagit fram projekt för att skapa nya jobb som kan sättas i gång snabbt. Det är för mig helt obegripligt att i detta läge säga nej. Det måste vara angeläget för alla att på alla sätt medverka till att nya jobb skapas i hela landet. Det 15-procentiga småföretagsstödet kan hjälpa till i områden som Bergslagen och fyrstadsområdet. Det är områden som ha drabbats hårt

av arbetslösheten. Då får de större resurser till förfogande. Jag hoppas att Socialdemokraterna ändrar sig och säger ja till denna satsning.

Jag yrkar bifall till reservation 30. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 64 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är sällan man numera träffar en sådan nöjd centerpartist som Kjell Ericsson. De flesta centerpartister ser ganska bekymrade ut för närvarande, inte minst på grund av den regionalpolitiska utvecklingen. De är så oerhört nöjda med den satsning de säger sker på regionalpolitiken. De räknar då in att 800 miljoner flyttas från länsarbetsnämnderna till länsstyrelserna. Det är vad det hela handlar om. Frågan är om det blir mera jobb.

Bekämpas arbetslösheten bättre hos länsstyrelsen än hos länsarbetsnämnderna? Bekämpas arbetslösheten genom att bygga upp tillfälliga byråkratier i länsstyrelserna för att administrera ett ettårsprojekt över valrörelsen eller genom att arbeta mera kontinuerligt? Det är frågan. Vi är medvetna om att ni har valt denna väg av delvis populistiska skäl.

Det fanns tidigare möjligheter att hjälpa till att bekämpa arbetslösheten, t.ex. med hjälp av ROT-program och AMS-medel. Centerpartisterna gjorde allt för att förhindra att det skulle komma till stånd. Nästa år behöver AMS dessa pengar. Det är fel – som arbetsmarknadsministern sade tidigare i dag – att AMS inte anser att de inte kan använda de medel de har fått till förfogande för nästa budgetår. Jag sitter med i AMS styrelse. Det påstående som arbetsmarknadsministern har anfört i dag har ingen grund där. Jag beklagar att jag inte fick tillfälle att replikera på detta. Men jag vill ha det sagt nu.

Dessa pengar behövs för att bekämpa arbetslösheten och satsa på arbetsmarknadsutbildning. De insatser som skall göras för att utveckla näringspolitiken måste göras inom näringspolitikens ramar och inte genom att urgröpa AMS-anslagen.

Jag har ett par frågor. Hur ser Kjell Ericsson på vårt förslag att decentralisera verksamheten mer? Detta är ett av våra viktiga förslag. Hur ser Kjell Ericsson som centerpartist på utvecklingen av avregleringen och privatiseringen? Dessa frågor oroar så många ute i bygderna. Det är fråga om försäljning av Vattenfall, Assidomän, naturtillgångar osv. Stämmer detta med Centerns syn på regionalpolitisk utveckling?

Vi har föreslagit branschprogram för skogsbruket. Kjell Ericsson talade om skogsbruket. Är detta något han tänker sig vara med om att stödja, så att det är möjligt att bättre ta till vara den sysselsättningspotential som skogsbruket utgör?

Anf. 65 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Jag pratar om bra satsningar. Det är självklart så att om det fanns mer pengar skulle jag vilja satsa mer på regionalpolitik. Det har alltid varit och är fortfarande en hjärtefråga för mig. Men jag är också realist. Jag ser att de pengarna inte finns i dag, och då måste mer pengar fram.

Ni pratar om 800 miljoner kronor. Georg Andersson säger en sak. Men han har också fått höra andra sanningar tidigare i dag av arbetsmarknadsministern. Jag litar på vad arbetsmarknadsministern säger. Det finns pengar

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

över på kontot. Jag har inte något emot att man då går ut och gör något för att skapa riktiga jobb.

Jag har pratat med många i vårt land som tycker att småföretagsstödet är bra. I samarbete med länsarbetsnämnderna kan kvalificerad personal ställas till förfogande för att höja kompetensen hos olika småföretag. Ett bra inslag har varit att civilingenjörer har hjälpt småföretagare att höja kompetensen i fråga om teknik, marknadsföring osv.

Produktutveckling är ett annat område som kan nämnas. Det finns även teknisk utveckling, marknadsutveckling osv. Vidare finns det småskaliga turistsatsningar. Det finns många bra åtgärder som kan vidtas. Stödet är flexibelt, och det är verkligen decentraliserat. Det går ned på länsnivå. Länsstyrelserna fattar besluten på grundval av de förslag som finns.

Det beräknas att ungefär 4 000 nya arbetstillfällen skapas. Jag vill påstå att detta är en bra satsning, och jag hoppas att Georg Andersson kommer att tänka till.

Det har ställts många frågor om avregleringen. Avregleringen började redan under den förra regeringen. Det var fråga om ganska mycket. Det arbetet har fortsatt. Jag tycker att man noga skall följa konsekvenserna av avregleringen. Men i fråga om Televerket finns det en teleregulator som garanterar tillgången till telefon, fax osv. i hela landet. Det är likadant med postlagen. Detta fanns inte tidigare. Det finns instrument som garanterar en bra service i hela landet.

Börje Hörnlund redogjorde tidigare för privatiseringen. Staten är fortfarande majoritetsägare. Staten bestämmer över Assidomän. Även om delar av Vattenfall säljs ut, bestämmer staten fortfarande över Vattenfall. I det här fallet är det alltså staten som bestämmer. Staten har majoriteten och säljer ut vissa delar till enskilda, kommuner, landsting, osv. Det ser jag inte som någon fara.

Anf. 66 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Kjell Ericsson påstår nu att det i anslaget för arbetsmarknadspolitiska åtgärder kommer att finnas pengar över för nästa år. Hur i all världen vet Kjell Ericsson att det kommer att bli pengar över i det anslag som AMS har för att bekämpa arbetslösheten på 13–14 % under hela nästa år? Det måste betyda, precis som har sagts tidigare i dag, att man sänker ambitionsgraden, dvs. att man inte skall bekämpa arbetslösheten så mycket som det var planerat, utan låta fler gå ut i öppen arbetslöshet. Är det lösningen? Då blir det pengar över.

Om man ser till att AMS erbjuder de arbetslösa så dåliga villkor att de inte tar beredskapsjobb och liknande går de ju ut i öppen arbetslöshet i stället. Det är väl inte någon lösning.

Vi måste göra kraftfulla insatser. AMS bedömer att de här medlen – med nuvarande anslagsnivå – kommer att behövas nästa år för olika åtgärder, för beredskapsjobb, arbetsmarknadsutbildning och annat. Så är det faktiskt.

Jag vill med kraft vända mig mot ett talesätt som har smugit sig in i debatten. Det har talats om "riktiga jobb", till skillnad från andra sysselsättningar, som inte är "riktiga". Vad är "riktiga jobb", och vad är det inte?

Jag hörde häromdagen bankdirektör Hans Cavalli-Björkman reagera lika

starkt som jag nu gör, med anledning av debatten mellan statsministern och Ingvar Carlsson, där det också talades om att jobb i den offentliga sektorn inte betraktas som "riktiga", utan att det skall vara jobb i den privata sektorn. Är det så?

Låt oss nu se på alla insatser på det ena eller det andra området som finansieras på olika sätt som viktiga insatser! Jag utgår från att vi skulle kunna enas om detta.

När det gäller decentralisering skulle jag vilja veta hur ni ser på vårt förslag. Kjell Ericsson hänvisar till att de 800 miljonerna gynnar decentraliseringen. Men det innebär väl inte mera decentralisering om pengarna går till länsstyrelserna än om de behandlas av länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna! Vem vet om det blir 4 000 jobb? Huvudfrågan gäller ju att sådana här insatser naturligtvis behövs över de näringspolitiska anslagen, inte genom att man urgröper de arbetsmarknadspolitiska anslagen. Det är vår huvudinvändning.

Anf. 67 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Om man kan bekämpa arbetslösheten genom att skapa långsiktiga jobb måste detta vara en fördel. Genom de olika insatserna finns det möjligheter – man räknar med 4 000 nya jobb. Jag ser det som ett mycket bra sätt att bekämpa arbetslösheten, som ger långsiktiga arbetstillfällen. Låt mig bara ta ett exempel, som gäller att man ställer kvalificerad arbetskraft till förfogande för småföretagen.

Jag träffade en företagare från Lovene Dörr i Skaraborg, och han berättade att man där gjorde dörrar och fönster men att man inte kunde sälja eller marknadsföra sig. Man anställde då en civilingenjör, och han var så pass duktig att han åkte till Tyskland och började sälja dörrar och fönster. Det gick så bra att man anställde ytterligare en civilingenjör, som också åkte utomlands och sålde dörrar och fönster. Det gick ännu bättre, och man anställde ytterligare en. Därmed höjde man kompetensen. Företagaren sade att man nu säljer 95 % på export. Detta hade höjt temperaturen i hela företaget, och man vidareutbildar sig nu inom ekonomi, data, marknadsföring m.m. Man har också nyanställt många.

Detta visar att man verkligen kan hjälpa till med att skapa långsiktiga jobb. Det är det som vi är ute efter i det här fallet. Jag tror att man kan åstadkomma detta också på det här sättet.

Anf. 68 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet med anledning av ett antal motioner som avlämnats under den allmänna motionstiden och som i huvudsak berör storstadsproblem, men som också innehåller lösningar, framtidsförhoppningar och en vilja till positiv utveckling för hela landet.

Fru talman! Arbetslösheten är vårt största och snabbast växande samhällsproblem. Den är ett hot mot statsfinanserna, och den slår blint gentemot den enskilda individen. Att inte ha något jobb att gå till, att inte ha rätten att göra rätt för sig, avsaknad av arbetskamrater och inflytande – ja, det är några av de många faktorer som gör att den enskilde hamnar i en ond cirkel, där begreppet "utslagning" snabbt blir verklighet för många.

För den enskilde som drabbas är det naturligtvis en katastrof, oavsett var i landet man bor. Men jag vill ändå påstå att det finns speciella problem i storstäder, inte minst i Stockholmsregionen. Här finns många s.k. rika, med en hög utbildning, men också alltför många mycket "fattiga", många lågutbildade och många med invandrarbakgrund, som har speciella svårigheter att få jobb. Ensamhushållen är också betydligt fler i vår huvudstad än i övriga delar av landet. Ensamhet och isolering är i huvudsak ett storstadsfenomen, som man också måste ta hänsyn till när man diskuterar regionalpolitik.

1990 utförde 940 900 personer i Stockholms län ett dagligt förvärvsarbete. 1993 utförde 827 200 personer i länet ett dagligt förvärvsarbete. På tre år har alltså 113 700 jobb försvunnit i vårt län. Bara mellan december 1992 och december 1993 försvann 68 100 jobb.

Regeringen, med Börje Hörnlund i spetsen, driver en i högsta grad storstadsfientlig politik.

Samtidigt som arbetsmarknadssituationen i storstäderna är svår delar staten ut pengar för att flytta arbetstillfällen från Stockholm till andra delar av landet. Detta fenomen har bl.a. belysts i motion A430 med Oskar Lindkvist som första namn.

Jag har förståelse för att man vidtar sådana här åtgärder när det är högkonjunktur – det är nödvändigt. Men i en lågkonjunktur, när det är svårigheter även i storstadsområdena, måste man också vinna förståelse för att det väcker ont blod hos många.

Nu består inte Storstockholm enbart av tätortsbebyggelse, utan här finns också glesbygd. Lika svårt som att behålla arbetstillfällena i Stockholm är det att få företag att etablera s.k. distansarbetsplatser på öarna och i annan glesbygd i Stockholms skärgård. Det är nämligen mer lönsamt för företagen att bedriva verksamhet i annan del av landet än i Stockholmsregionen.

Ett exempel på detta – jag vill påstå att exempel finns på flera andra områden – är Silja Lines bokningscentral i Kalix. Eftersom det där totalt rör sig om 30 arbetsplatser, uppgår utvecklingsbidraget till 6 miljoner kronor, dvs. 200 000 kr per arbetstillfälle. Länsstyrelsen i Stockholms län kan maximalt utbetala ett investeringsstöd för etablering av detta slag i länets glesbygd på 45 000 kr.

Det är inte särskilt svårt att förstå företagets val då det får 5,5 miljoner kronor mer för att förlägga företaget någon annanstans än i Stockholmsområdet. Sådana exempel kan säkert också ges från andra regioner, t.ex. från Skåne i förhållande till Blekinge.

Det är onekligen ett problem om statligt lokaliseringsstöd blir avgörande för om verksamhet etableras i annan glesbygd och inte på den plats där den kanske är mest livskraftig och har de största utvecklingsmöjligheterna. Och, fru talman, jag vill härmed klart deklarera att det i en region som Stockholm också finns en klar obalans inom regionen.

Jag ser det också som en fara om näringslivspolitik blir helt avhängig regionalpolitik. Det är för mig obegripligt att näringsministern så totalt överlämnat sitt fögderi till Börje Hörnlund.

När jag och flera med mig har tagit upp dessa frågor med arbetsmarknadsministern har han sagt: Det är inte jag som förmedlar de stora beloppen,

utan det är andra organ. Och så fullföljs den argumentationen av att vi stockholmare är "förfärligt avundsjuka på alla små orter ute i landet".

Fru talman! Jag vill nu en gång för alla slå fast att det inte handlar om avundsjuka – det handlar om förståelse också för storstädernas problem. Det handlar om att få stabila företag och ett helhetsperspektiv.

Moderaterna – som utmålade sig som ett storstadsparti – driver i regeringsställning en politik som slår hårt mot såväl Stockholms bostadstätta områden som ren glesbygd i regionen. Vart har moderaterna tagit vägen när det gäller att hävda också Stockholms intressen?

Det är ju lätt att med en läpparnas bekräftelse säga att storstäderna måste vara motor i samhället och en förutsättning för utökade arbetstillfällen och avknoppningar – ett nytt, modernt ord – i andra delar av landet. Men när man ser förhållandena i staden, när man läser statistiken, som klart och entydigt betonar att vi i regionen förlorat 113 700 jobb på tre år, blir man orolig för utvecklingen.

För att få ned arbetslösheten till den nivå som den låg på 1990 skulle det i Stockholms län behövas ett tillskott av närmare 150 000 arbeten enligt länsarbetsnämndens bedömningar.

Fru talman! Politik är att vilja. Men det handlar också om att välja – att välja alternativ och problemlösningar som man finner lämpliga.

Vi måste slå vakt om hela Sverige, och i Sverige finns också större städer. Att kasta runt arbetslöshet ger ingen respekt någonstans. Det inger heller ingen respekt att inte driva en tydlig näringspolitik, vilket är en grundförutsättning för långsiktighet och stabilitet för företag och arbetstagare. En stabil näringspolitik är också en grundpelare för att kunna bedriva en bra regionalpolitik.

Anf. 69 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! En lokalisering av tjänsteföretagen är en av de mest effektiva insatser man kan göra för att de prioriterade regionerna skall få arbetstillfällen. Avståndshandikappet eliminerar man genom användning av modern telefoni och datateknik. Det är en av de fördelar man ser med den nya tekniken; där är glesheten inte en nackdel på samma sätt som tidigare.

Det går inte att fortsätta som man gör från socialdemokratiskt håll. Den ene säger: Er politik drabbar glesbygden – det är storstäderna som får ut mest. Den andre säger: Er politik drabbar storstäderna – det är glesbygden som får ut mest.

Tittar man närmare på de här tjänsteföretagen finner man att 70 % av arbetena har tillsatts med kvinnlig arbetskraft, och det är mycket glädjande. Sedan hösten 1991 har regeringen fattat beslut om etablering av totalt 503 årsarbetskrafter i stödområdet. Det är 92 årsarbetskrafter som har lokaliserats från Stockholmsregionen. Den siffran skall då jämföras med det tillskott som man i Stockholm har fått i lednings- och administrationsfunktioner – de sätter sig fortfarande i Stockholmsområdet. Man beräknar att Stockholmsområdet har fått ett tillskott på sammanlagt 100 årsarbetskrafter. – Jag tror att det är viktigt att vi också fortsättningsvis har möjlighet att ge kvinnor ute i Norrland möjlighet till arbete.

Anf. 70 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag vill säga till Isa Halvarsson att jag självfallet kommer att fajtats för att kvinnor skall få arbetstillfällen över hela landet – det må gälla glesbygd eller storstad. Men vad jag har försökt att poängtera i mitt inlägg är att om ett företag får mera pengar för att flytta någon annanstans gör man självfallet det hellre än stannar kvar i den region man befinner sig i. Det är det som är dilemmat.

I det fall som jag redogjorde för får man 5,5 miljoner kronor mer för att förlägga företaget till Norrland än för att lägga det t.ex. på en skärgårdsö i Stockholm. Det vill jag att man skall ha med i beräkningen när man förmedlar stöden. Man måste också ta hänsyn till företagets art, vad det handlar om, vad det finns för utvecklingsmöjligheter osv.

Jag är definitivt inte avundsjuk på Kalix. Där behöver man alla arbetstillfällen man kan få. Se det som ett exempel på hur stödformerna kan slå! Det är det som jag vill betona.

Anf. 71 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Stödformer slår naturligtvis på det viset. Vi använder stödformer för att gynna företag som bedriver verksamhet inom stödområdena, och då blir det så.

Anf. 72 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag har förståelse för det också! Men jag vill också att Isa Halvarsson skall ha förståelse för de speciella problem som jag i min inledning försökte belysa när det gäller Stockholm och Stockholmsområdet.

I februari 1994 var 33 887 personer bara i själva staden utan arbete. Arbetslösa ungdomar står för 60 % av den totala sysselsättningsminskningen. Under 1993 var i genomsnitt 15 000 ungdomar i Stockholms län arbetslösa. Man kan diskutera procentsatser hit och dit – den enskilde individen drabbas hårt oavsett var han eller hon bor och hur stora procentsatserna är. Det är speciella problem i den här regionen – det går inte att sopa under mattan.

Anf. 73 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Isa Halvarsson har tagit upp de flesta av de frågor jag hade tänkt ta upp. Just regionalpolitiken syftar ju till att utjämna förhållandena. Det är svårigheter att få nya företag till olika delar av inlandet – till stödområdet och till andra delar av vårt land. Det är därför man har tagit fram stimulanter för dem som startar verksamheter; de har rätt att få regionalpolitiskt stöd.

I huvudsak handlar det om nya arbetstillfällen. När ett företag expanderar flyttar det ut en del av verksamheten någon annanstans. Det är få företag som rakt upp och ner har flyttat någonstans. I huvudsak har de kommit ut till glesbygden i samband med att de har expanderat.

Jag har självfallet förståelse för att det också kan finnas problem i Stockholm. Men de är inte alls så stora som i glesbygden. Vi förstår att Stockholm kan ha problem i dag, när det är lågkonjunktur. Men när konjunkturen vänder går det mycket snabbare här. Stockholm får mycket lättare nya arbetstill-

fällen. Det tar däremot lång tid ute i landet. Därför är det oerhört viktigt att man genom regionalpolitiken kan utjämna förhållandena på det här viset.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Anf. 74 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det talades också här i varma ordalag om hur viktiga storstäderna – och inte minst Stockholmsområdet – är som motor när det gäller att få avknoppningar till övriga delar av landet. Därför är det viktigt att se till att det ges förutsättningar för arbetstillfällen i storstadsregionerna.

Kjell Ericsson! Det är inte enbart nya företag som har fått statliga bidrag. Det har t.o.m. förekommit att man har gett statliga bidrag inom tillverkningsindustrin för att företag skall kunna öka sina vinstandelar genom att göra folk arbetslösa i Stockholmsregionen och placera företaget i en annan region.

Anf. 75 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Det är bra att Stockholm är en motor. Mycket är koncentrerat till Stockholm. Det gäller resurser, kompetens och annat. Självfallet dras många hit, inte minst när det är högkonjunktur.

Under den förra högkonjunkturen blev jag många gånger kontaktad av företag som inte fick tag i arbetskraft. De ville komma härifrån för att lättare kunna expandera. Ibland handlar det om nya företag. Men ofta handlar det om befintliga företag som, när de expanderar, förlägger en del av verksamheten någon annanstans än i Stockholm. Det tycker jag är bra.

Som Isa Halvarsson sade finns ofta administrationen kvar i Stockholm även om verksamheten finns någon annanstans. Det är alltså en kombination. Men om det skall bli någon regionalpolitisk effekt måste det finnas stöd som gör att företag också flyttar ut till olika delar av landet där det är svårt att få nya arbetstillfällen, t.ex. till Sorsele, Bräcke och inlandet. Därför måste dessa olika stöd finnas.

När det gäller tjänsteföretagen har det också angetts hur stort beloppet skall vara. Det är 150 000 kr per person i stödområde 2 och 250 000 kr i stödområde 1. Det är det högsta belopp som man kan få.

Anf. 76 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Kjell Ericsson lyssnade på vad jag sade. Jag sade också att det fanns en mycket klar regional obalans i Storstockholmsområdet. Det är t.ex. stor skillnad mellan Botkyrka och Haninge i förhållande till Danderyd.

Det är inget tvivel om att vi, när det var högkonjunktur, också var mycket positiva till att flytta befintlig arbetskraft ifrån Storstockholm till andra områden. Det är en självklarhet. Men förhållandena har svängt oerhört snabbt. De siffror som jag redovisade – som har tagits fram av ett statistikkontor – belyser klart hur detta slår för den enskilde individen. Jag skulle vilja möta litet ödmjukhet och förståelse för att det finns speciella problem och en regional obalans även i ett storstadsområde.

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 77 SIGGE GODIN (fp):

Fru talman! Låt mig först och främst säga till Sylvia Lindgren att jag instämmer i Isa Halvarssons och Kjell Ericssons synpunkter i fråga om tjänsteföretag och lokalisering ute i bygderna.

Kvinnor ute i dessa bygder har fått nya jobb som har skapats. Precis som Kjell Ericsson säger har jobb som passar kvinnor under årtionden varit underrepresenterade i dessa kommuner. Det finns kanske skäl för Sylvia Lindgren att resa till dessa trakter. Jag kan nämna några exempel: Kalix, Örnsköldsvik, Kramfors, Krokom och Ytterhogdal. Jag hoppas att någon av dessa orter är någorlunda känd. På dessa orter har det i årtionden varit brist på arbeten för kvinnor.

Här i Stockholm talar man om att det för närvarande är brist. Det är, som Kjell Ericsson säger, ett tillfälligt problem. När det blir högkonjunktur får människorna jobb. Jag blir litet upprörd, eftersom jag i många år har flyttat kvinnor ifrån Sundsvall till Stockholm för att de över huvud taget skulle ha en framtid. Sundsvall är ändå en ganska expansiv ort i jämförelse med dem som jag har räknat upp.

Fru talman! Det var inte riktigt för att säga detta som jag begärde ordet.

Regeringens regionalpolitiska proposition ger en annan infallsvinkel på regionalpolitiken än den politik som vi har fått erfara under de socialdemokratiska åren.

Det satsas betydligt mer medel än under den socialdemokratiska regeringstiden. Det föreslås satsningar på tillväxt i hela landet och ökade satsningar på Norrlandsfonden. Jag noterar att Folkpartiets mångåriga krav på att beslut skall decentraliseras ut till länsstyrelserna inte längre kritiseras av Socialdemokraterna.

Det finns i dag en uppgång i konjunkturerna. Detta beror till stor del på regeringens massiva insatser för att stärka de små företagens utvecklingsmöjligheter genom sänkta skatter på de områden som hämmar tillväxt och investeringar. Det beror också på betydande insatser när det gäller utbildning, utveckling, nyföretagande och forskning.

Det gäller nu att med kraft ta till vara den utveckling mot ökad sysselsättning som är på gång. Jag noterar med förvåning att Socialdemokraterna inte vill pröva den nyorientering som tar sikte på en kombination av regionalpolitiska, arbetsmarknadspolitiska och näringspolitiska satsningar.

Det pågår redan, som har sagts här, ett förberedelsearbete vid länsstyrelserna som syftar till att få fram en rad projekt för att höja kompetensen inom småföretagen över hela vårt land.

Låt mig ge ett exempel på den oro som jag känner på grund av att vi inte tar till vara den utvecklingskraft som finns runt om i landet.

Ånge kommun fick i förra veckan beskedet att SJ vill göra mycket drastiska neddragningar i Ånge. Neddragningarna synes syfta till att ingen vagnlasttrafik i fortsättningen skall finnas kvar i Norrland. Den här neddragningen kommer, om den genomförs, att drabba 700 personer. Det är en katastrof för kommunen. Där finns t.ex. en gymnasieskola som har ett mycket bristfälligt elevunderlag.

Vi vet också att Ånge kommun har drabbats mycket hårt av indragningar

av verksamheten vid Posten i Ånge. Man drabbades också när kiseltillverkningen för några år sedan lades ner i Ljungaverk.

Att Socialdemokraterna i dessa tider inte vill medverka till otraditionella lösningar genom att under en begränsad tid stödja kompetensutveckling, marknadsföring, produktutveckling och produktteknik över hela landet förvånar mig egentligen inte.

Nu undrar kanske någon vad detta har med Ånge, som ligger inom stöd-området, att göra. Den som under några år har deltagit i den regionalpolitiska debatten vet att medlen är begränsade. Det är de trots att det under dagen har redovisats att oppositionen – de borgerliga partierna tillsammans med Vänsterpartiet – under Socialdemokraternas regeringstid flyttade fram positionerna och fördelade mer medel till regionalpolitiken. I dag skall vi förhoppningsvis fördela ytterligare medel till olika satsningar.

Arbetsmarknadspolitiska medel som stöd till den traditionella regionalpolitiken ger möjligheter att i större utsträckning använda de sedvanliga medlen, som inte räcker i dag, till glesbygderna. De är landets mest utsatta områden. Inte minst Georg Andersson, själv bosatt i inlandet, borde förstå detta.

Regionalpolitiken är väl som vanligt mindre intressant för Socialdemokraterna än arbetsmarknadspolitiken, trots att det finns medel över. Att skapa långsiktiga och riktiga jobb intresserar tydligen Georg Andersson mindre.

Fru talman! Ånge kommun måste först och främst få ökade insatser från i första hand SJ och Kommunikationsdepartementet. Men man måste också få betydande insatser från alla parter: länsstyrelsen, NUTEK, Arbetsmarknadsdepartementet osv. Det här kravet ställs av alla politiska partier. Varför då motverka större insatser i regionalpolitiken genom avslag på regeringens förslag, Georg Andersson? Jag förstår inte det.

SJ:s planer beträffande Ånge innebär också en tankeställare för utvecklingen av järnvägen i Norrland, såväl Atlantbanan som Bothniabanan. Avvecklas vagnslasttrafiken i hela Norrland ger detta en signal som innebär risk för att investeringarna dras ned och planerade, nödvändiga investeringar i den norrländska järnvägen uteblir. Detta är oacceptabelt.

Fru talman! Jag vill med glädje notera att utskottet instämmer i regeringens förslag att flytta upp Kälarne kommundel i Bräcke kommun till stödombåde 1. Men jag beklagar samtidigt att inte utskottet tillstyrker Nils-Olof Gustafssons motion i den del som rör Åre församling. Den som studerar avstånden mellan Åre centrum och Handöl och Storlien förstår att företagens förutsättningar inte är likadana längst ut i glesbygden som i centrala Åre. Den insats i kronor som det gäller skulle dessutom vara relativt liten, eftersom huvuddelen av verksamheten i Åre centrum består av turism och redan har bl.a. nedsatta socialavgifter.

Ibland är tydligen avstånden mellan Stockholm och fjällbygderna alltför stora för att konsekvenserna skall kunna överblickas.

Fru talman! Jag vill med detta inlägg yrka bifall till reservation 30 och därutöver till utskottets förslag.

Anf. 78 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara till Sigge Godin säga att jag gläds med de kvinnor som får arbete oavsett var någonsans det är, men inte minst med kvinnor i

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

glesbygd som får jobb. Ingen kan heller, tror jag, beskylla mig för att inte ha fightats för rätten för kvinnor att få jobb.

Sigge Godin räknade upp ett antal kända Norrlandsorter och undrade om de var för mig bekanta. På den frågan vill jag svara ett klart och entydigt ja.

I övrigt vill jag bara säga att jag inte ser det som någon idé att flytta arbetslöshet från det ena stället till det andra när det gäller befintliga arbeten. Att skapa nya arbetstillfällen har jag aldrig sagt något negativt om, snarare tvärtom. Men jag har också i mitt inlägg velat betona att det när det gäller Storstockholm finns en mycket klar obalans i det regionala hänseendet. Inte minst gäller det ur perspektivet skärgårdsöar med få boende människor. Men det är ack så viktigt att de finns här, där det inte finns broförbindelser eller andra kommunikationer. Det måste också kunna räknas in i perspektivet, även om det tillhör en storstadsregion. Det är inte fult att även tala storstadspolitik i denna kammare.

Anf. 79 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Det är väl bra om Sylvia Lindgren och jag är överens om att det är kvinnorna i glesbygden som har de största svårigheterna att få de riktiga jobben, att det är dem vi skall satsa på. Till det behövs pengar, regionalpolitiska satsningar.

Det är de nya jobben som är utplacerade i glesbygden. Man flyttar inte jobb från Stockholm och dit ut, utan det är framför allt nya jobb som finns i de här områdena. Vi kan vara överens om att de skall placeras där och att man skall stötta detta med ekonomiska satsningar.

Sedan kan jag glädja Sylvia Lindgren med att säga att jag som ledamot av Glesbygdsnämndens styrelse har rekommenderat styrelsen och tjänstemännen att vi skall göra nästa resa, för vi reser runt i Sverige, till Stockholms skärgård och ta del av de problem och bekymmer som finns där ute. Det är också en glesbygd, precis som Sylvia Lindgren säger. Vi har inte glömt bort dem. Vi skall ta del av deras problem och se vad vi kan bidra med.

I övrigt förutsätter jag att det finns en mycket alert länsstyrelse i Stockholm som också ser till de sämst ställda, om vi får kalla dem som finns ute på öarna och som har specifika problem så i det här sammanhanget. Det tror jag att man borde kunna klara i ett sådant expansivt område.

Anf. 80 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag är glad åt att man kommer att göra resan till Stockholms skärgård. Jag kan bara önska Sigge Godin välkommen för att se att det även finns regional obalans i det här länet.

Det finns faktiskt exempel på att det är befintliga företag som under en lågkonjunktur har flyttat från Stockholmsområdet till andra delar av landet.

Det handlar om jobb, Sigge Godin. Det vänder sig i mig också när man säger riktiga jobb, det är arbeten vi vill ha.

Anf. 81 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Självklart vill människor ha riktiga, fasta, varaktiga jobb, så att de kan tro på framtiden. Där har vi inga delade meningar. Men det irriter-

rar oss norrlänningar när Sylvia Lindgren kan säga att vi skor oss på storstadens problem. Det är inte så.

Jag sitter i NUTEK:s regionalpolitiska nämnd, och de ärenden vi har behandlat där rör nya jobb, som vi inte har tagit från Stockholmsregionen. Det är nya jobb som har gett kvinnor ute i glesbygden, som kanske har väntat i många år på ett arbete, nya möjligheter och en ny framtid. Att de har fått den här chansen borde vi kunna vara överens om är mycket glädjande. Vi vet dessutom av alla utvärderingar som har gjorts att det är en mycket effektiv verksamhet, och att den fungerar mycket bra. Vi har nått en god bit på väg i regionalpolitiska sammanhang, tycker jag, när vi har fått den möjligheten.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 82 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår Sigge Godins reaktion inför det som händer i Ånge. Jag är övertygad om att hade vi haft en socialdemokratisk regering hade vi fått höra mycket starka protester från Sigge Godins sida gentemot regeringen. Nu skall jag inte kontra på motsvarande sätt.

Men jag vill ändå ställa frågan: Ser Sigge Godin mot den här bakgrunden några bekymmer med det beslut som riksdagen fattade för någon vecka sedan om att avreglera järnvägstrafiken på stomnätet?

Jag vet att de anställda inom SJ ser kopplingar mellan tryggheten i sina jobb, möjligheten för SJ att fungera effektivt och det förhållandet att man nu skall konkurrera med andra företag om de mest vinstgivande delarna. Då blir det naturligtvis, som alltid på en avreglerad marknad, så att det som är mindre lönsamt får man kasta över bord. Då är vi tillbaka till vådan av avreglering och privatisering.

Sigge Godin beskyller mig för att motverka större insatser inom regionalpolitiken. Detta är närmast en oförsämdhet. Jag förstår att han syftar på att jag inte har velat tillstyrka arbetsmarknadsministerns förslag om att flytta pengar mellan två olika organ. Jag betraktar inte det som en försvagning av politiken att vi intar den hållning vi gör. Däremot har vi velat förstärka näringspolitiken, som jag många gånger har upprepat här.

Vidare säger Sigge Godin något som, om jag förstod honom rätt, var mycket klokt: Om insatserna sprids över allt större områden begränsas möjligheterna till insatser i stödområdet. Om jag fattade rätt var det Sigge Godin sade så klokt.

Det ger mig anledning att peka på de risker för uttunning av regionalpolitiken som det föreliggande förslaget innebär. Man sprider ut landsbygdsstöd på ett mycket odefinierat sätt över hela landet. Man skapar förväntningar i alla län om att få rika tillgångar från det begränsade anslag som länsanslaget utgör. Den kraftiga satsningen med en ökning på 300 miljoner räcker ändå inte till för att klara alla önskemål i hela landet. Jag undrar om Sigge Godin delar min uppfattning på den punkten.

Anf. 83 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Det som händer i Ånge är djupt beklagligt. Det sätt på vilket SJ har hanterat frågan är också mycket beklagligt. Jag kan informera Georg Andersson om att såväl kommunalråd som företrädare för Länsstyrelsen i Västernorrland i dag har fått tid hos två statsråd i denna fråga. Det är inte

så att den borgerliga regeringen försöker smita undan här, utan man tar emot delegationen redan i dag efter händelserna i slutet av förra veckan. Jag tycker att det är raskt handlat. Jag ser med tillfredsställelse att också SJ vill träffa dem som är mest oroliga för utvecklingen där uppe.

Det som har hänt i Ånge handlar inte om avreglering av järnvägstrafiken. Det handlar om den kostnadsutveckling som SJ har haft på den här verksamheten. Men om det blir så som vi befarar, att vagnslasttrafiken avvecklas i hela Norrland, kommer SJ att frånhända sig möjligheterna att bedriva en aktiv godstransporttrafik i 58 % av Sverige. Det måste naturligtvis få konsekvenser. Det får konsekvenser för investeringarna i hela denna stora del av landet. Det är det som oroar mig.

I ett läge då vi har stora bekymmer runt om i Sverige tycker jag att det är konstigt att Georg Andersson, som har suttit i Sveriges riksdag många år och upplevt att arbetsmarknadspolitik är något mycket bra men inte löser alla problem, inte kan tänka sig att ta en liten del av pengarna för att pröva otraditionella lösningar.

Vi har i våra län mött inlandskommunernas företrädare. De frågar: Varför satsas de allra flesta medel på kusten? Om man överför medel från AMS-kontot till länsstyrelserna, kan man av de traditionella medlen tillföra fler kronor till inlandskommunerna. Det skulle vara till glädje inte bara för Ånge utan sannolikt också för Lycksele och andra inlandskommuner. Därför tycker jag att det är bra att göra det här försöket. Sedan får vi utvärdera det och se vad det har inneburit. Man kan hålla med inlandskommunerna om att de i många fall är styvmoderligt behandlade. I viss mån handlar det om pengar, i andra fall om att man inte alltid kan hitta rätt objekt. Därför tror jag att de ottraditionella medlen skulle kunna vara till godo.

Anf. 84 GEORG ANDERSSON (s) replik:

Fru talman! Nu blir jag litet bekymrad. Det är nu Sigge Godin avslöjar en stor okunnighet om vad regeringen tänker göra med dessa 800 miljoner kronor. Fattar riksdagen ett beslut på denna grundval, då är det ganska allvarligt. Man har låtit sig luras. Faktum är att det sägs uttryckligen att dessa 800 miljoner kronor, som tas från AMS, skall läggas till allmänt småföretagarstöd utanför stödområdet, huvudsakligen i södra Sverige. Jag kommer inte att se röken av dessa pengar uppe i Lycksele.

Jag hörde Charlotte Cederschiöld tala om att man skulle satsa dessa pengar på invandrare. Andra har talat om glesbygden. I propositionen talas det om södra Sverige utanför stödområdet. Det är vad utskottsmajoriteten vill tillstyrka. Jag beklagar att inte kammaren är full nu så att man får sprida information om vad beslutet egentligen kommer att innebära.

Har arbetsmarknadsministern lyckats dupera sina borgerliga kolleger? Var finns arbetsmarknadsutskottets borgerliga företrädare? Vad har ni för kommentarer till de här synpunkterna?

Sigge Godin säger att AMS inte löser alla problem. Nej, tyvärr, men AMS löser åtskilliga och tvingas lösa många. Om nu AMS får mindre pengar då löser man ju färre problem. Det är det enkla förhållandet.

Jag tycker att det är bra att statsråden tar emot Ångeborna. Jag inser mycket väl att det som händer där inte har någon direkt koppling till avregle-

ring av järnvägstrafiken. Men jag ser att avregleringen av järnvägstrafiken får liknande effekter framöver på regionalpolitiken. Det allvarliga är att beslutet om avregleringen av järnvägstrafiken är fattat utan någon analys av de regionala konsekvenserna, precis som är fallet med avregleringen av Posten. Här sitter ett antal ledamöter som samtycker med regeringen i tron att det inte har negativa effekter. Det är beklagligt.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Anf. 85 SIGGE GODIN (fp) replik:

Fru talman! Jag vill berätta för Georg Andersson att jag träffade en företrädare för en länsstyrelse i Norrland på flyget i morse. Han beklagade sig över att de inte fick precis alla de miljoner som de hade förväntat sig. Man har ju gjort en preliminär fördelning redan nu innan Sveriges riksdag har fattat ett beslut i frågan. Norrlandslänen får en del medel också.

Jag är inte duperad av arbetsmarknadsministern. Jag satt kvar i den referensgrupp som behandlade de här frågorna, medan Georg Andersson fann för gott att gå hem. Jag vet inte varför han gick hem, men vi andra satt kvar, så vi vet vad det handlar om.

Man får inte alla pengar i Norrland, men så är det ju alltid. Man får en del. De traditionella medlen kan i större utsträckning användas i inlands-kommunerna. Det är inga problem med det. Georg Andersson måste ha läst på dåligt.

Huruvida avregleringen av järnvägstrafiken kommer att resultera i det ena eller det andra kan vi inte veta. Jag kan förstå att Georg Andersson som f.d. kommunikationsminister kan tro vissa saker i denna fråga och kanske har litet mera kunskap än vad jag har, men ingen av oss kan sia om hur utvecklingen kommer att bli. Däremot kan man sia om vad som händer om SJ avvecklar sin vagnslasttrafik i hela Norrland. Då måste någon annan sköta den verksamheten. Det kan bli ett problem, eftersom vi inte vet hur det skall lösas. Jag är inte duperad av vare sig arbetsmarknadsministern eller mina kolleger.

Anf. 86 ULF BJÖRKLUND (kds):

Fru talman! Glesbygds- och landsbygdsfrågorna är en viktig del i regionalpolitiken. En stabil och uthållig tillväxt i landet kan skapas bara om alla regioner är med och bidrar till tillväxten. En utveckling av den ekonomiska aktiviteten i Sveriges landsbygd är därför viktig. Grunden för en stabil utveckling på landsbygden är att basnäringar som jord- och skogsbruk samt fiske och turism utvecklas positivt. Landsbygdens resurser och tillväxtpotentialer måste alltså tas till vara.

Om Sveriges landsbygd skall leva och utvecklas måste alla som bor där också ha tillgång till nödvändig vardagsservice. Stat och kommun har ett gemensamt ansvar för att garantera den grundläggande samhällsservicen på landsbygden. Affär, post, bank, telefunktioner och bibliotek är viktiga servicefunktioner där samordning måste ske för att garantera en grundläggande service i glesbygden.

En mängd lokala grupper med stora ideella insatser arbetar för en positiv utveckling av sin bygd, och det är en enorm resurs. Utifrån subsidiaritets-

principen menar vi kristdemokrater att det är viktigt att såväl beslut som ekonomiska resurser läggs ut på lägsta möjliga effektiva nivå.

Ett ökat ansvar för kommunerna att själva hantera det regionalpolitiska stödet, som i dag hanteras av länsstyrelserna, är utifrån detta synsätt en önskvärd utveckling. Detta innebär inte att länsstyrelsernas roll skall förringas. Tvärtom är deras stödjande funktion viktig för landsbygden. Länsstyrelserna kan tillsammans med kommunerna aktualisera regionala landsbygdsprogram och verka för en förbättrad samverkan med andra regionala aktörer, t.ex. utvecklingsfonderna, Hushållningssällskapet och kooperativa utvecklingscentrum.

Glesbygdsmyndigheten har det övergripande ansvaret för samordning av insatser för glesbygdens utveckling. Utöver denna myndighet finns i dag resurser för landsbygdens utveckling spridda hos ett stort antal myndigheter: Jordbruksverket, Naturvårdsverket, Boverket, NUTEK, AMS samt forskningsorgan som ERU och CERUM. I framtiden bör det övervägas om inte en samlad och mer kraftfull organisation med helhetsansvar för den strategiska utvecklingen av landsbygden borde skapas. Denna organisation bör ges ekonomiska resurser att ta ett samlat ansvar för landsbygds- och glesbygdsutveckling. I min motion om landsbygdsutveckling från allmänna motionstiden föreslog jag att detta och tillhörande frågor skall bli föremål för en parlamentarisk utredning.

Vi kds:are noterar med tillfredsställelse att landsbygdsstödet utökas i och med den regionalpolitiska proposition som vi behandlar i dag. Särskilt glädjande är att stödet till Folkrorelserådet Hela Sverige skall leva utökas. Med sina mer än 2 100 lokala grupper utgör Folkrorelserådet en stor resurs som på ett mycket medvetet sätt verkar för en positiv utveckling av landsbygden. I samarbete med olika myndigheter bedriver man ett flertal projekt som engagerat tusentals människor i vårt land.

Vi uppskattar den folkliga aktiviteten i glesbygds- och landsbygdsfrågorna. Kds:are ute i den svenska glesbygden har aktivt deltagit i arbetet och bidragit med sina tankar och idéer. Vi önskar också Folkrorelserådet och Glesbygdsmyndigheten framgång i det fortsatta arbetet, som nu skall vidareutvecklas med utgångspunkt från den här propositionen och det material som togs fram i samband med Landsbygdsriksdagen i Växjö tidigare i år.

Fru talman! Historiskt sett har, som jag nämnt tidigare, glesbygdens och landsbygdens utveckling varit avhängig områdenas naturresurser – energi, skog, jord och mineraler. Utvecklingen inom data- och telekommunikationsområdet öppnar nu nya möjligheter för utveckling av andra verksamheter i gles- och landsbygd. Den moderna informationsteknologins förmåga att överbrygga avstånd har en utomordentligt stor betydelse för att skapa en balanserad regional utveckling. Vid slutet av 1995 beräknas alla långdistansförbindelser vara digitaliserade. Den nyligen tillsatta IT-kommissionen har bl.a. uppgiften att stimulera tillämpningar som gynnar just den regionala utvecklingen.

Fru talman! Turistfrågorna debatterades förra veckan här i kammaren. Jag vill ändå i detta sammanhang peka på den stora betydelse turismen har och kan få för den regionala utvecklingen, inte minst i inlandet. Turistnäringen omsatte 1992 85 miljarder kronor och beräknades ge ca 85 000 helårs-

arbeten. Onekligen har det regionalpolitiska stödet haft stor betydelse för turistnäringen i många områden, exempelvis för uppförande av turistanläggningar i fjällkedjan. Den småskaliga landsbygdsturismen har dock inte dragit någon större nytta av detta ännu. Jämfört med många andra länder är verksamheten i Sverige av liten omfattning och saknar identitet, profil och tradition.

Det som redan har gjorts när det gäller t.ex. bondgårdsturism, sameturism och levande fäbodan och annat bör nu samlas ihop på ett nationellt plan och bli ett programarbete som ger bygdeturismen status och profil. Programarbetet skall koncentreras på produktutveckling och marknadsföring.

Vi har ett unikt samarbete mellan ett tjugotal kommuner från Väneren i söder upp till Dundret i norr, och detta har under senare år etablerats genom IEF, Inlandskommunernas ekonomiska förening. Det är ett brett och aktivt samarbete kring främst turismen och kommunikationerna där Inlandsbanan och inlandsvägen är de sammanhållande banden. Med 80-talets erfarenheter som säger att Norrlands inland mycket sent påverkas av konjunkturuppgångar förtjänar detta fina kommunala samarbete inom hela det svenska inlandet uppmärksamhet, uppskattning och efterföljelse.

När det gäller inlandet och de turistiska möjligheterna i framtiden visar IEF på ett konstruktivt sätt på nya möjligheter att utveckla den småskaliga bygdeturismen.

Fru talman! I och med dagens betänkande, Bygder och regioner i utveckling, är vi inne på rätt väg. I flera avseenden har vi fått gehör för de tankar som presenteras i kristdemokraternas landsbygdsprogram. Flera av våra motioner har också fått en positiv behandling.

Jag vill härmed yrka bifall till utskottets hemställan med undantag av mom. 82 där jag yrkar bifall till reservation nr 30.

Anf. 87 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Fru talman! Till den socialdemokratiska partikongressen i september 1993 hade vi socialdemokrater från skogslänen väckt en motion om regionalpolitiken. Kongressmotionen blev en stor framgång, och vi fick gehör för de flesta av våra krav.

Under allmänna motionstiden i år följde vi upp kongressmotionen med ett antal gemensamma riksdagsmotioner, bl.a. om regionalpolitiken. *Det* motionerandet har blivit betydligt mindre framgångsrikt.

Jag vill här kort peka på två områden.

Till att börja med har vi varnat för de negativa effekter som avregleringar och bolagiseringar inom viktiga infrastrukturområden får för den regionala utvecklingen. Vi har särskilt pekat på riskerna i det avseendet när det gäller Posten, Televerket och järnvägsmarknaden. Vi hävdar att sådana avregleringar och privatiseringar utgör ett reellt hot mot de befolkningsglesare delarna i vårt land, speciellt i skogslänen. Regeringen och utskottsmajoriteten delar inte våra synpunkter, utan man nöjer sig med att hänvisa till att myndigheterna får i uppdrag att årligen redovisa utvecklingen. Att stanna vid detta är naturligtvis helt otillräckligt. Jag konstaterar dock med tillfredsställelse att detta också framhålls i den socialdemokratiska reservationen nr 9.

Den andra frågan som jag vill ta upp är vårt krav på återbäring av vinstme-

del från vattenkraftsproduktion för regional utveckling. Det här är ett krav som vi socialdemokrater från skogslänen många gånger har framfört här i riksdagen.

Frågan om fördelning av vinsterna från vattenkraftsproduktion har varit föremål för utredning av den regionalpolitiska kommittén och också av en särskild utredningsman. Vi anser att det nu finns ett reellt underlag för beslut i frågan.

Utskottsmajoriteten gör det lätt för sig. Man konstaterar endast att riksdagen under en lång följd av år avslagit motioner av det här slaget, och man ser ingen anledning till att nu göra någonting annat. Jag beklagar detta, därför att jag är säker på att ett genomförande av vårt förslag starkt skulle bidra till en positiv utveckling i skogslänen. I propositionen berörs den här frågan inte alls. I den socialdemokratiska reservationen nr 14 krävs att riksdagen anmodar regeringen att pröva frågan. Det är väl dess värre så långt som man kan komma. Men jag är övertygad om att denna fråga återkommer.

I en motion som jag väckte med anledning av propositionen föreslog jag att några församlingar i Jämtlands län skulle placeras i stödområde 1. Utskottet har till en del tillmötesgått detta genom att föreslå att Näs och Häggenås församlingar i Östersunds kommun och Näskotts församling i Krokoms kommun skall införas i stödområde 2. Jag hade naturligtvis helst sett att min motion hade bifallits i sin helhet, där jag även hade tagit upp Åre, som Sigge Godin talade om i sitt anförande. Jag vill ändå uttala min tillfredsställelse över att utskottet har visat vilja att rätta till stödområdesindelningen där den uppenbarligen är felaktig. Då känns det mer meningsfullt att återkomma i frågan.

Fru talman! Jag har inget eget yrkande.

Anf. 88 KRISTINA SVENSSON (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater på den varmländska riksdagsbänken har i en motion lagt fram våra synpunkter och krav angående regionalpolitiken. Vi har framför allt utgått från en helhetssyn när det gäller regionalpolitiken. Vi pekar på den verklighet som vi i Värmland lever i. Arbetslösheten är fortfarande hög. Basindustrierna har minskat och fortsätter att minska sin verksamhet.

Vad som just nu är utmärkande är det utländska ägandet av våra basindustrier, vilket har förstärkts under senare år. Den frågan har många gånger under de senaste två åren lyfts fram här i kammaren. Det gäller förhållandena för Uddeholm-Tooling som numera ägs av det österrikiska företaget Böhler och vilka konsekvenser det har fått för Hagfors med omnejd.

Vi understryker i vår motion att regionalpolitiken även fortsättningsvis måste vara geografiskt riktad. Vi vill särskilt framhålla bruksorternas speciella problem. Vi pekar på behovet av en särskild regionalpolitik när det gäller ett åtgärdsprogram för bruksorterna, som kan bidra till att bryta det mönster som man i dag kan se och till att nå ett mer differentierat och utvecklat näringsliv. Det är av största betydelse att det tas fram ett sådant åtgärdsprogram för bruksorterna i Värmland.

Tyvärr har majoriteten förhållit sig ganska kallsinnig till detta. Däremot har man i den socialdemokratiska reservationen tagit upp detta förslag.

När det gäller stödområdesindelningen pekar vi på två kommuner. Det är Kristinehamn och Storfors, som inte permanent ingår i stödområdet. Det är fel, eftersom dessa två kommuner ingår i Bergslagsområdet och har betydande strukturproblem.

Vi har uppehållit oss – vilket vi ständigt gör i våra regionalpolitiska motioner – vid den speciella betydelse som högskolan i Karlstad har. Jag tänker då på dess betydelse som utvecklingsfaktor för hela regionen. Vad vi behöver är en fast forskningsorganisation. Det är inte nödvändigt att högskolan i Karlstad blir ett universitet, utan det nödvändiga är att man får en fast forskningsorganisation. Tillsammans med förstärkta resurser i grundutbildningen skulle detta ha mycket stor betydelse för utvecklingen av hela länet. Fortfarande är Värmland det län som har det minsta antalet högskolestuderande.

Vi betonar – och det har tidigare här belysts i debatten – den betydelse som kvinnorna har för regionalpolitiken och de speciella insatser som krävs i det sammanhanget. Vi pekar på nödvändiga insatser för ungdomar och vi pekar på kulturen som utvecklingskraft.

Som jag sade anlägger vi ett helhetsperspektiv. I betänkandet hänvisar man däremot till olika politikområden. Det är litet synd, tycker jag.

Vi framhåller också behovet av förstärkta länsanslag.

Dessa synpunkter har tagits upp i den socialdemokratiska reservationen. Det gäller bruksorterna, utbildning, kvinnor, kultur och länsanslagen. Jag ställer mig naturligtvis bakom de s-reservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 89 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi har diskuterat stödområdesindelningen en hel del i utskottet. Vi har försökt att utgå från en helhetssyn. Vi har gemensamt kommit fram till att det skall göras vissa justeringar i Jämtlands län. När det gäller Värmland förutsätter vi att Storfors och Kristinehamn fortfarande kommer att var inplacerade i ett tillfälligt stödområde. Det har varit svårt att hävda någonting annat, eftersom t.o.m. Länsstyrelsen i Värmland har avgett ett remissvar, där man säger att det inte finns någon större anledning att korrigera nuvarande stödområdesindelning. Över huvud taget har det på senare tid gått förhållandevis bra för Värmland.

Det är naturligtvis väldigt viktigt – det anser vi alla värmlänningar – att högskolan i Karlstad får fasta forskningsresurser. Vi i utskottet påpekar att detta vore helt naturligt. Högskolorna i Karlstad och i fyrstadsområdet bör få del av de regionalpolitiska medlen. När det däremot gäller fördelningen av fasta forskningsresurser anser vi, liksom utbildningsutskottet, att detta är en fråga som bör tas upp i forskningspropositionerna.

Eftersom Kristina Svensson talar så varmt för Värmland förutsätter jag att hon stöder reservation 30 som handlar just om de 800 miljoner kronorna som man vid en föredragning på Länsstyrelsen i Värmland såg som väldigt positivt. Över huvud taget såg man från olika myndigheter i Värmland mycket positivt på den regionalpolitiska propositionen.

Anf. 90 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Kristinehamn och Storfors skall fortsättningsvis tillfälligt ingå i stödområdet. Vi anser inte att argumentet att det är en förhållandevis god

utveckling – som Isa Halvarsson förde fram – i Värmland är tillräckligt. Man måste ju precisera vad det är som man jämför med. Jag kan inte tycka att det är fråga om en god utveckling. Det är fortfarande betydande problem när det gäller industrin och arbetslösheten. Vi anser att man borde föra in Kristinehamn och Storfors i ett permanent stödområde.

När det gäller högskolan i Karlstad är det alldeles självklart att de stora greppen skall tas i forskningspropositionerna. Men det är viktigt att vi ständigt lyfter fram den betydelse som högskolan har som just utvecklingsfaktor. Man behöver verkligen markera högskolans betydelse också när regionalpolitiken diskuteras. Det är inte en diskussion som enbart skall föras när man diskuterar utbildningspolitik.

Anf. 91 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt. Därför står det också väldigt mycket både i betänkandet och i den regionalpolitiska propositionen om utbildningens betydelse i regionalpolitiken. Högskolorna är ju en jätteviktig motor liksom komvux och gymnasieskolor. Vi från Värmland har samfällt hela tiden arbetat för högskolan i Karlstad och den tekniska utbildningen där, eftersom det finns en dålig teknisk utbildning och kompetens i området.

Anf. 92 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det är väldigt viktigt att vi från länet samfällt arbetar på att förstärka högskolan i Karlstad. Vi har nu fått civilingenjörsutbildning i samverkan med Chalmers, och det är något som vi hoppas mycket på just för utvecklingen i länet.

Det är bra, tycker jag, att alla vi riksdagsledamöter från Värmlands län förstärker våra insatser för att få en bättre högskola.

Anf. 93 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vill bara upplysa Kristina Svensson om några saker. Man läser kanske inte alltid riktigt noga när man tillhör ett annat utskott.

Jag förstår att Kristina Svensson tryggt kastar sig i famnen på de socialdemokratiska reservationer som finns. Men just det helhetsperspektiv som Kristina Svensson hållit fram har varit en ledande idé i Vänsterpartiets regionalpolitiska motion. Vi har särskilt isolerat, för att ta ett exempel, Bergslagens område – bruksområdet från Värmland och ända bort mot Uppsala län. Nästan alla kommuner här har problem. Alla bruksorter har strukturella problem. Där noteras hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och höga ohälsotal. Dessutom har vi en delvis föråldrad produktionsapparat. Men avstånden är ganska korta. Vi har vacker natur, fin industrikultur osv.

Vi har försökt att ladda här med annat än bara ord. Därför föreslår vi en Bergslagsfond, ungefär av samma typ som Norrlandsfonden. Jag hoppas på stöd för den föreslagna fonden.

På samma sätt har det när det gäller forskningsresurser varit en ledande och bärande idé att till de mindre och medelstora högskolorna få fasta forskningsresurser. Vi föreslår i vår motion att 70 miljoner kronor satsas på högskolorna. Jag hoppas på stöd även i det avseendet. Det får inte bara bli fråga om ett stöd för ord.

I övrigt kan jag säga att jag håller med Kristina Svensson när det gäller hennes ansats och perspektiv i resonemanget om Värmlands bruksorter – orter som en gång byggde på järn, stål, skog och energi. Inte minst när det gäller energin berörs Värmland av vårt förslag om en vattenkraftsavgift för att återföra medel till de län som producerar vattenkraft – en verksamhet som ofta är mycket lönsam för producenterna.

Sedan finns det en rad näringspolitiska förslag som syftar till att ta vara på skogsråvara och biobränsle. Vidare handlar det om fabrikationer av metanol, etanol osv. Allt det här kan betyda väldigt mycket både på bruksorter och i glesbygd i Värmland och även på andra håll.

Slutligen vill jag bara upplysa Kristina Svensson om att det så att säga finns en arsenal med hårdvara – dvs. rejäla förslag som på ett utmärkt sätt konkretiserar den motion som hon själv har skrivit under.

Anf. 94 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det är riktigt att vi i vår motion inte har konkretiserat våra förslag. Vi har pekat på strategiska områden som vi anser är nödvändiga för att vi skall få en bättre utveckling i Värmland.

Jag hoppas att en majoritet här i kammaren stöder våra förslag nästa gång de här frågorna tas upp. Framför allt tänker jag då på detta med en särskild strategi för bruksorterna.

Anf. 95 HANS ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag hoppas också på en sådan majoritet, eller åtminstone på ett stöd redan på onsdag när vi skall votera om de regionalpolitiska förslag som vi i dag debatterar.

Jag tycker att ni har en utmärkt motion när det gäller de strategiska greppen. Men jag tror att det också är viktigt att vi formar konkreta alternativ. Det gäller då även oss som inte tillhör "Norrlandsmaffian", som även Gävleborgarna har kommit att tillhöra. Vi i Bergslagen bildar inte någon Bergslagsmaffia. Men låt oss göra det som vi här talat om, till gagn för våra orter från Uppsala län och nästan bort till norska gränsen!

Anf. 96 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! Högskolan i Karlstad är motorn för hela utvecklingen i Värmland. Det är vi rörande överens om. Att vi måste få fasta forskningsresurser dit är vi också överens om. Vi skall jobba för detta. Dessutom tycker jag att den civilingenjörsutbildning som nu har startats är ett bra steg på vägen.

I den regionalpolitiska propositionen talas det också om medel till de små och mindre högskolorna. Där kommer Karlstad in i bilden. Medel kan alltså gå till Karlstad också.

Sedan vill jag peka på det som man i utbildningsutskottet nu justerat när det gäller forskning och utbildning. Ganska stora resurser skall nu tas från löntagarfondsmedel. Vi har därmed möjligheter att få mera pengar till forskning – kanske bl.a. när det gäller olika industristiftelser och, inte minst, skogsråvaran som är så viktig för Värmlands del.

Kristina Svensson talade om kvinnliga företagare och om stödet till dessa. I mitt huvudanförande tidigare i dag redogjorde jag för de olika åtgärder

som har vidtagits i det avseendet. Det är faktiskt ganska mycket som har gjorts för kvinnliga företagare, och detta är nödvändigt. NUTEK kan t.ex. ge stöd till rådgivning för kvinnliga företagare. Jag tror att det är elva tolv stycken som jag har träffat i Värmland. De har ett mycket fint arbete på gång, och de ser fram mot olika verksamheter. De nya utvecklingsbolagen, som ersätter utvecklingsfonderna, skall också ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnliga företagare så att de kan få hjälp. Utvecklingsfonderna kan också ge nyföretagarlån som understiger 100 000 kr, något som det tidigare har varit ganska svårt att få.

Mikrostödet på 20 000 kr är ett stöd anpassat till kvinnors företagande. Dessutom har kvinnorna själva efterfrågat ett enkelt stöd till mindre satsningar. Ett sådant finns med här. Även landsbygdsstödet finns med här.

Vidare har stödet till kooperativa företag stärkts, och ytterligare 50 miljoner kommer från finansutskottet – pengar som skall gå till Industri- och nyföretagarfonden för att hjälpa kvinnliga företagare.

Mycket är alltså på gång när det gäller att stödja kvinnligt företagande, så vi är ganska ense om att så skall ske.

Det blir förhöjt länsanslag. Om också de 800 miljonerna beviljas kommer det att finnas ytterligare medel för Värmland – medel som vi är mycket angelägna om att få. Tala med Länsstyrelsen i Värmland, Kristina Svensson! Då får Kristina Svensson höra att olika projekt är på gång där. Man kan starta när man får de resurser som är påtänkta. Genom att stödja reservationen om 800 miljoner kommer det att kunna finnas mera pengar i länsanslagen.

Anf. 97 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Fru talman! När vi talat om högskolan har vi kanske mest talat om forskning och forskningsanknytning. Men vi skall inte bortse från att även grundutbildningen är betydelsefull.

Vi har tidigare under det här riksmötet tagit upp frågan om behovet av fler platser i grundutbildningen. Men vi fick väl inte riktigt övriga riksdagsledamöter från Värmland att gå med på det förslaget. Det är att beklaga.

Jag tycker att det är bra att man i detta betänkande tydligare markerar vikten av kooperativa utvecklingscentrum. Jag tror att sådana är väldigt viktiga just för kvinnors företagande och för kvinnors möjligheter att starta små egna företag. Det är en form som fungerar väldigt bra, och den har vi god erfarenhet av i Värmland. Det tycker jag är positivt här.

Anf. 98 KJELL ERICSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller högskolan i Karlstad kan jag säga att vi vill ha nya utbildningsplatser och forskning. Det är nödvändigt för oss, och det här kommer vi att jobba för också i fortsättningen.

En sak som jag skulle önska beträffande högskolan i Karlstad är att man där finge en entreprenörsutbildning. Det finns många olika grenar i dag som skulle kunna falla in här. Med ytterligare litet resurser skulle man kunna starta nämnda utbildning.

Som jag har sagt tidigare i dag utbildas vi väldigt mycket till löntagare men väldigt litet till entreprenörer. Vi behöver nya företagare och nya entrepre-

nörer. Därför behövs det satsningar både på gymnasial nivå och på högskolan.

Sedan till frågan om kooperativa företag. Också sådana är viktiga för utvecklingen i länet, och många har startats inte minst inom bl.a. omsorgen. Det gäller då särskilt på glesbygden. Detta finns också med i betänkandet.

Anf. 99 KRISTINA SVENSSON (s) replik:

Fru talman! Entreprenörsutbildning är kanske något som vi skulle kunna utveckla vidare. Vad jag ser som angelägnast just nu när det gäller högskolan är ändå att den utbildning, den forskning och den uppdragsutbildning som finns inom kombinationen riskcentrum och högskola kan sättas i sjön och kan utvecklas. På samma sätt finns det mycket att göra på miljösidan där vi har speciella förutsättningar. Men de frågorna får vi återkomma till.

Anf. 100 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Fru talman! Regeringens regionalpolitiska proposition emotsågs med stort intresse, inte minst av oss kvinnor. En av frågorna var om kvinnorna för första gången skulle bli synliga i regionalpolitiken.

I propositionen Bygder och regioner i utveckling sägs det att regionalpolitiken bör utformas utifrån ett könsperspektiv. Kvinnors och mäns behov och förutsättningar skall beaktas i det regionala utvecklingsarbetet. Samtidigt behöver särskilda insatser för kvinnor göras. Behovet av dessa särskilda insatser bottenar i att män även här utgör norm. Regelverk utformat utifrån mäns behov och förutsättningar passar inte kvinnorna och gör dem osynliga.

Kvinnor är underrepresenterade som företagare. Deras företag är i sin tur underrepresenterade bland de företag som har fått regionalpolitiskt företagsstöd. Jag har med glädje noterat att regeringen anser att företagsstöden bör fördelas jämnare mellan kvinnor och män. Landsbygdstödet skall i princip inte ha någon nedre beloppsgräns och skall även kunna lämnas till s.k. mjuka investeringar. Företagsstöden är inte heller begränsade till aktiebolag. Detta kommer att underlätta för kvinnor som föredrar kooperativ företagsform eller enskild firma.

Det är positivt att landsbygdstödet kompletteras med förstärkt rådgivning. Jag noterar att kvinnors företagande skall främjas i hela landet. Aviserade förändringar av låneregler, så att de bättre passar kvinnligt företagande, emotses med intresse. Det glädjer alla berörda och även mig som motionär att tankarna kring regionala resurscentrum, kraven på sådana och även krav på ett nationellt centrum har fått genomslag i propositionen. Betänkandets skrivning öppnar för en bred verksamhet inom dessa centrum. Nu gäller det att alla krafter samlas och att det bildas nätverk.

Kvinnor själva ute i länen måste formulera behoven och ge riktlinjer för hur det regionala resurscentrumet skall se ut. Behoven och förutsättningarna är olika, därför kommer det helt säkert att se olika ut i skilda län. Det nationella centrumet kommer att växa fram utifrån signaler från de olika regionala centrumen. Det är viktigt att Kvinnokrafts erfarenhet och kompetens tas till vara och att centrumet får en så självständig ställning som möjligt. Regleringsbrevets utformning är viktig för framtiden.

Kvinnorna och deras speciella behov som företagare är nämnda i proposi-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

tionen och i betänkandet. Verktyg är nu givna för utveckling. Nu återstår att detta synsätt silar ner till länsmyndigheter och deras tjänstemän. På mässan Kvinnor kan och dess seminarium Den andra sidan av myntet – regionalpolitikens enögdhet, där några av oss var med i fredags, framkom att en del tjänstemän, med betoning på män, kan ställa till svårigheter genom att inte lyssna och försöka förstå vad det är som kvinnor vill och vad som behövs. Tora Friberg har i sin bok, som hade gett namn till seminariet, ett par slående exempel på "goddag-yxskaft-svar" på kvinnors önskemål.

Forskare i Umeå satsar t.ex. på att få fram en skördetröska för åkerbär. Då skall man ha i minnet att åkerbär odlas på sammanlagt 5 hektar i Sverige. Åkerbärsodlaren i Korsträsk, en kvinna, har inte alls frågat efter en maskin utan tycker tvärtom att den är onödig. Däremot skulle hon vara mycket hjälpt av forskning på sprutbekämpningsmedel mot ohyra och ogräs, som lämpar sig specifikt för åkerbär.

Det förekommer alltför ofta att en idé, via tjänstemän, sprids till så många företagare att marknaden förstörs. Alla odlare i Norrbotten kan ju inte försörja sig på att odla svarta vinbär.

Fru talman! Det är viktigt och nödvändigt att kvinnorna nu syns i regionalpolitikens teorier. Det är livsnödvändigt att kvinnorna hörs och blir respekterade i regionalpolitiken i praktiken.

Anf. 101 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen 7 i det regionalpolitiska betänkandet.

Utskottets majoritet avslår vår norrbottniska, socialdemokratiska motion om att Högskolan i Luleå skall få del av de 30 miljoner kronor för utvecklingsverksamhet som arbetsmarknadsministern skall dela ut till vissa högskolor i stödområdet. Den socialdemokratiska reservationen innebär bifall till motionen.

De norrbottniska socialdemokraterna i kammaren har ansett att Högskolan i Luleå har behov av utvecklingsmedel. Högskolan i Luleå har i dag närmare 6 000 studenter. Den har en teknisk fakultet. Men mer än hälften av studenterna följer utbildningar utanför det tekniska och det naturvetenskapliga området. Det hör till saken att Högskolan i Luleå inte har medel för forskningsstödjande åtgärder för denna icke-tekniska del.

Fru talman! Samverkan mellan teknisk utbildning och forskning och andra fakultetsområden är ett angeläget utvecklingsområde för att utveckla teknikområdet, men också för kontakt med det omgivande samhället. Då de icke-tekniska utbildningarna vid högskolan fortfarande saknar forskningsöverbyggnad, trots den stora omfattningen och den vikt som de har vid högskolan, försvåras denna samverkan. Mot den här bakgrunden bör även Högskolan i Luleå, som verkar inom stödområdet, ges möjlighet att erhålla del av de 30 miljoner kronor som arbetsmarknadsministern avser att fördela.

Fru talman! Betänkandet tar också upp den större frågan om forskningsstödjande medel i allmänhet till Högskolan i Luleå. Det råder en mycket speciell situation för högskolan när det gäller medel för forskning. Den har, som jag sade tidigare, ca 6 000 studenter. 2 000 finns inom civilingenjörsutbildningarna, för vilka det finns en teknisk fakultet. Men för resten av hög-

skolans verksamhet – lärarutbildningar, filosofie-kandidat-utbildningar, filosofie-magister-utbildningar och ekonomutbildningar – finns det inga forskningsanslag.

Inom det tekniska området är resurserna för utbildning och forskning vid Högskolan i Luleå faktiskt ungefär lika stora – 115 miljoner för utbildning och 111 miljoner för forskning. Men utbildningar inom det samhällsvetenskapliga området, som jag räknade upp, omsluter 106 miljoner kronor, medan forskningsanslaget inom det området faktiskt är 0 kr.

Högskolan i Luleå måste därför få de ekonomiska resurser som krävs för att den skall kunna ge sina lärare inom andra sektorer än de tekniska samma möjligheter till forskningsanknytning som andra lärare i det svenska högskolesystemet. Det är också viktigt med ett basanslag för forskning för att högskolan skall kunna dra till sig ytterligare forskningsmedel.

Fru talman! Mot den bakgrund som jag har beskrivit har vi socialdemokrater här i kammaren i några års tid motionerat om att Högskolan i Luleå skall tilldelas resurser för forskningsstödjande åtgärder för den samhällsvetenskapliga delen av högskolan. De här kraven har den borgerliga majoriteten gång på gång, och så sent som för en månad sedan, avslagit.

Men nu händer något märkligt som förmodligen beror på att det snart är val. I det betänkande som vi nu behandlar skriver den borgerliga majoriteten att man skall överväga hur Högskolan i Luleå skall få de här forskningsresurserna. Man erkänner – det är bra och inte en timme för tidigt – att Högskolan i Luleå kan behöva forskningsresurser till den icke-tekniska delen, men enligt den borgerliga majoriteten skall högskolan behöva vänta i bortåt tre år innan pengarna kommer.

Detta tycker jag är uppseendeväckande av flera anledningar. För det första finns det nu pengar att fördela till Högskolan i Luleå för forskningsstödjande åtgärder. Under anslaget C 47 i Utbildningsdepartementets budget finns pengar kvar att fördela för nästa budgetår. Härifrån skulle högskolan kunna erhålla medel.

För det andra satsar regeringen stora summor på forskning i dessa tider. Man gör ett stort politiskt nummer av det. Löntagarfonderna slaktas och pengar i massor skall fördelas. Men när det gäller fördelningen av medel för forskningsstödjande åtgärder till Högskolan i Luleå skall högskolan behöva vänta till dess att regeringen har övervägt frågan inför den forskningspolitiska propositionen och eventuellt kommer fram till att det skulle vara nödvändigt att fördela pengar.

Jag tycker att riksdagen skall snabba på forskningsutbyggnaden vid Högskolan i Luleå. Den socialdemokratiska reservationen 7 innebär, som jag sade, ett bifall till vår motion om att Högskolan i Luleå skall få del av de 130 miljoner som arbetsmarknadsministern skall fördela.

Den innebär också att en kommande socialdemokratisk regering redan till vintern kan komma med ett förslag om ytterligare forskningsresurser till Luleå. Det är en väsentlig skillnad jämfört med att i nära tre år vänta på att borgerligheten skall överväga frågan inför den forskningspolitiska propositionen.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Bygder och
regioner i
utveckling*

Till sist vill jag bara säga att jag är mycket glad över att utskottet, bl.a. med anledning av en socialdemokratisk motion från Norrbotten, har ett tillkännagivande till regeringen om att Älvsbyns kommun skall kunna få ytterligare regionalpolitiskt stöd.

I detta anförande instämde Monica Öhman (s).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

5 § Ändringar av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES-avtalet m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1993/94:UU23 Ändringar av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES-avtalet m.m. (prop. 1993/94:203).

Anf. 102 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Vi skall behandla utskottets betänkande om ändring i EES-avtalet, den s.k. skarv-acquisen. Det är ungefär 500 rättsakter som har tillkommit från augusti 1991 till slutet av år 1993. Som vanligt i dessa EES-sammanhang är det bråttom, bråttom. Då blir det problem med demokratin.

Den motion som Vänsterpartiet har väckt med anledning av prop. 1993/94:203 tar fasta just på demokratifrågan och riksdagens möjlighet och förmåga att behandla ett aktstycke av den här typen. Vi påpekar att rättsakterna inte fanns tillgängliga förrän – tror jag – två dagar innan motionstiden gick ut. I betänkandet argumenterar man emot oss och säger att det finns sex band. Ja, de finns, men de fanns inte när vi skulle påbörja motionsbehandlingen.

Propositionen innehåller en hel serie engelska texter. När blev det självklart att riksdagsledamöter förstår engelska, i alla fall när det gäller att i snabb takt förstå innehållet? När vi tittade i databasen fick vi klart för oss att de rättsakter som hör till propositionen inte fanns registrerade. Vi fick också klart för oss att de beteckningar som fanns i databasen skilde sig från dem som fanns i propositionen.

Man kan säga att detta är detaljer och att det inte är så farligt. Men jag vill mena att detta är farligt. Jag har roat mig med att höra med riksdagsledamöter om de känner till vad som står i dessa rättsakter och vad direktiven handlar om. En del av akterna är oförargliga, andra är det kanske inte. Nästan alla ledamöter har svarat: Nej, hemskt nog har jag inte tittat på det över huvud taget ännu. Jag har inte sett dem. Det är hemskt vilka bibbor vi skall klara av på så kort tid.

Precis så är det. Det är mycket dålig demokrati när riksdagen på en gång skall ta ställning till 500 rättsakter, ändringar i 500 direktiv, och de inte ens finns i rimlig presentation.

Vi har fått visst stöd för denna kritik. I betänkandet på s. 11 hänvisar man

till att trafikutskottet har tyckt att det inte var så väldigt bra presenterat av regeringen i propositionen och att den lämnar mycket övrigt att önska. Utrikesutskottet håller med.

Det förhållandet hindrar emellertid inte att utskottet också delar den uppfattning som uttrycks i trafikutskottets yttrande, nämligen att regeringens redovisning för riksdagen om t.ex. innebörd och konsekvenser av olika rättsakters införlivande med svensk rätt kunde göras mer fullständig än vad som är fallet i föreliggande proposition.

Detta, om något, är väl ett understatement, skulle jag vilja säga. Är det något som är av intresse för riksdagen så är det innebörd och konsekvenser av införlivande av dessa rättsakter i svensk rätt. Det är att se det mycket bagatellartat att bara notera denna kritik i förbifarten.

För oss är detta så viktigt att det får oss att yrka avslag på propositionen. I stället föreslår vi att man skall återkomma, presentera materialet på ett rimligt sätt och analysera dess effekter. Det bör helst ske i en serie propositioner, indelade efter ämnesområde.

Jag är över huvud taget ganska bekymrad när det gäller direktiv. Då talar jag inte om den stora frågan om vi skall tillhöra EES eller EU eller inte, utan jag talar om den situation som vi faktiskt befinner oss i.

Jag minns när vi diskuterade direktiv 77/187, det s.k. överlåtelsedirektivet, som gäller arbetstagares rättigheter vid överlåtelse. Då drev vi i Arbetsrättsutredningen, precis som ordföranden Åke Bouvin, uppfattningen att vi måste lagstifta och införliva detta i svensk rätt. Tjafs, sade alla andra partier. Vi motionerade i anslutning till den arbetsrättsliga propositionen, men hösten 1993 avslogs våra yrkanden om att det var viktigt att införliva detta i lagen till stöd och skydd för arbetstagarna.

Efter anmälan från några svenska jurister har nu ESA sagt att vi måste sköta detta bättre i Sverige och införliva detta direktiv. Det lärde mig att det är någonting som inte fungerar.

En annan sak som gjorde mig mycket bekymrad var när jag i senaste numret av Arbetsarkivets utgåva Arbetsarkiv läste att den svenska regeringen har beslutat tillåta ämnet parafenylen-diamid. Varför har man då gjort det? Jo, man säger att det är helt okej i enlighet med EU-rätten, EU:s regler och säkerhetsåtgärder.

När jag frågade Läkemedelsverket sade man att detta är en katastrof. Ämnet har varit förbjudet i 50 år i Sverige. Vi kommer att få ökade allergier. Leif Aringer, överläkare på Arbetsarkivets utgåva Arbetsarkiv, är bedrövad över regeringens beslut att upphäva det halvsekelgamla svenska förbudet. Carola Lidén, docent på Arbetsmiljöinstitutet, menar att regeringens tillåtelse att använda parafenylen-diamid i kosmetiska produkter innebär en stor försämring av allergiläget i Sverige. Det drabbar främst frisörer.

Varför skedde detta, och vad gjorde Läkemedelsverket? Jag har skaffat fram direktivet, och i artikel 12 står det att om medlemsstat på grundval av utförlig motivering konstaterar att kosmetisk produkt, trots att den motsvarar kraven i detta direktiv, kan utgöra en hälsorisk, kan man provisoriskt förbjuda utsläppandet av denna på marknaden.

Det gjorde inte regeringen. Vem hänvisade man till då? Det undrar jag. Läkemedelsverket, Arbetsarkivets utgåva Arbetsarkiv, Arbetsmiljöinstitutet säger nej

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

till detta. Vilka högre makter är det som avgör sådana frågor? Detta gör mig mycket bekymrad.

Jag är också bekymrad eftersom jag som intresserad suppleant i arbetsmarknadsutskottet inte noterade detta. Vi har inte behandlat denna fråga, som ligger inom Arbetsmarknadsdepartementets område. Det rör sig om en serie direktiv. En del är oförargliga, och några har vi redan klarat av, t.ex. information till nyanställda. Andra är mycket kontroversiella och bordlagda i en utredning på departementet, t.ex. arbetstidsdirektivet.

Jag har noterat att detta över huvud taget inte har varit uppe till behandling i vårt utskott. Jag vet inte var felet ligger, eftersom jag också har noterat att utrikesutskottet har skickat ut materialet till alla utskott. Men det har aldrig varit uppe till diskussion – jag har nyss kontrollerat det i protokollet. Om det fastnade i papperskvarken eller på kansliet vågar jag inte säga, men ingen har diskuterat detta i arbetsmarknadsutskottet.

Detta gör mig mycket bekymrad men inte förvånad, eftersom det skall gå på så kort tid. Jag inser också att det vimlar av ytterligare direktiv som har antagits efter årsskiftet. Det finns direktiv som ligger "i röret", i pipeline, och direktiv som inte har kommit dit ännu och kallas för pre-pipeline. Långa rader av direktiv är på gång, har kommit långt eller är i princip klara. Jag inser ju vilken vår förmåga och möjlighet att ta ställning till dessa kommer att vara när den dagen kommer.

Det gör mig oroad, eftersom jag också vet att regeringen och de riksdagspartier som gillar ett EU-medlemskap planerar för att vi skall ha en EU-nämnd och remittera så att riksdagens utskott kommer in i arbetet, vid ett medlemskap, vill säga.

Men vem planerar något med avseende på den situation vi har i dag med ett EES-avtal? Det är detta vår motion handlar om. När det går till så här kan man prata om demokratiskt underskott. Därför yrkar vi avslag på propositionen. Vi yrkar på en återförvisning. Regeringen får återkomma i flera propositioner och ha översättningar klara. Den får presentera förslag och direktiv på ett rimligare sätt och se till att de innehåller en analys av hur det ser ut i förhållande till den svenska verkligheten och det svenska rättsläget.

Vi måste nu, medan vi har ett EES-avtal, ha ett system där vi integrerar riksdagen i arbetet. Jag har nu tagit upp några exempel där man inte alls gör det. Jag kunde ta upp många andra också. Riksdagens politiker har ingen aning om vad som pågår. Vi får arbetsmiljöregler som inte stämmer med de beslut som vi har fattat därför att direktiven tvingar på oss dem, och inte ens tvingar eftersom regeringen fattar något slags administrationsbeslut.

Jag tror att avdelning UDH håller på att ersätta riksdagens fackutskott. Att man inte vill göra detta nu, i en EES-situation, tolkar jag nästan som att man vill att det skall se riktigt illa ut ur demokratisk synvinkel. Sedan planerar man för en litet annan mekanism under ett EU-medlemskap. Jag kan inte acceptera det här.

Jag delar åsikterna som har förts fram i Vänsterpartiets motion, som Bertil Måbrink också har uttryckt i en meningsyttring. Jag står bakom den, men för att spara kammarens tid nöjer jag mig med att yrka bifall till meningsyttringen under mom. 1 och 3.

Herr talman! Låt mig börja med att påminna om att EES-avtalet är mycket viktigt för Sverige. Det gör att vi, liksom övriga EFTA-länder med undantag av Schweiz och Liechtenstein, är med i den inre marknad som har etablerats i Västeuropa. Det gör att vi kan handla på den västeuropeiska marknaden på någorlunda lika villkor med länder och företag som finns inom den europeiska unionen. Det finns fortfarande skillnader. Det finns fortfarande vissa handikapp kvar för svenska företag, men i viktiga delar innebär EES-avtalet ändå möjligheter till konkurrens på lika villkor.

Det är kanske också viktigt att säga att detta är betydelsefullt för företag som är verksamma i Sverige. Ibland brukar man påminna om att våra stora företag redan finns i EU. Det är ju riktigt. Men för de produktionsenheter som är verksamma i Sverige är det viktigt att vi tar bort olika typer av byråkratiska hinder för handel och samverkan med övriga Västeuropa. Det är viktigt att vi finns med på den inre marknaden. Det är viktigt att EES-avtalet fungerar väl och smidigt.

När det är sagt vill jag också instämma i att det finns bekymmer, precis som har framförts från Vänsterpartiet. Nackdelen med den lösning som EES-avtalet innebär är ju att vi måste ha en gemensam lagstiftning för hela detta område, men vi deltar inte fullt ut i den beslutsprocess som leder fram till den gemensamma lagstiftningen. Vi finns inte med i de viktigaste beslutsinstanserna, i EU:s ministerråd, i EU-parlamentet och det finns inga svenskar i EU-kommissionen osv.

Den situation som riksdagen står inför vid det här tillfället är litet speciell. Den kommer rimligen inte att upprepas. Att vi har fått en så oerhörd anhopning av lagstiftningsärenden beror på den förhandlingsteknik som man hade. Man satte en "deadline" för vilken lagstiftning som skulle tas med i huvudavtalet. All lagstiftning som kommit därefter har nu samlats i den proposition som vi skall behandla just nu. Detta har naturligtvis skapat ett speciellt läge.

Det hela förvärrades av att EES-avtalets förverkligande försenades genom en utdragen och besvärlig ratifikationsprocess. Det gick ett år mer än vad man hade tänkt sig. Därför får vi plötsligt en stor bunt på riksdagens bord. Det är två och ett halvt års EES-lagstiftning. Det är ett orimligt förfaringsätt.

Men att å andra sidan, som Vänstern vill, återremittera det här och komma igen i ett antal propositioner i höst innebär att viktiga delar av EES-avtalet förblir ur spel fram till dess att vi har kunnat gå igenom den här apparaten. Det vore ganska skadligt för Sverige. Vi står här i en litet kärv valsituation.

Vill vi att EES-avtalet skall fungera väl och fungera nu måste vi anta den här gemensamma lagstiftningen. Vill vi ha den omsorgsfulla process, när det gäller hanteringen, som vi egentligen borde ha får vi acceptera att EES-avtalet inte kommer att fungera på ett tillfredsställande sätt i ytterligare ett halvår. Jag tror att det vore mycket olyckligt. I synnerhet som de frågor som ligger i propositionen trots allt knappast är av den arten att de motiverar ett stort uppskov.

Herr talman! Det finns naturligtvis ett kvarstående principiellt problem som vi får hantera även fortsättningsvis. När väl en ny lagstiftning för den

inre marknaden har passerat EU:s och EES organ och kommer på riksdagens bord är riksdagens valfrihet när det gäller hanteringen inte särskilt stor. Det gäller att anta eller förkasta de regler som har antagits i EES-kommittén. Om vi antar dem är allting frid och fröjd. Om vi förkastar dem innebär det att vi eroderar EES-avtalet. Om det sker för ofta upphör EES-avtalet att fungera.

Därför upplever många av oss inte EES-avtalet som en bra långsiktig lösning ur demokratisk synvinkel. Det är därför som vi anser att det är viktigt att Sverige tar ett steg vidare och blir fullvärdig medlem i den europeiska unionen. Det medlemskapet innebär att vi finns med i de viktigaste beslutsinstanserna och att vi finns med i hela den lagstiftningsprocess som leder fram till de gemensamma reglerna. Då är vi inte längre i en situation där vi i efterhand har att anta eller förkasta något som andra i praktiken har beslutat om och där vi är nödda att anta det mesta om vi vill att EES-avtalet skall fortsätta att gälla och att Sverige skall kunna fortsätta att delta i den inre marknaden.

EES-avtalet är en bra övergångsordning. EES-avtalet skulle också vara godtagbart som något slags näst bästa lösning om medlemskapet inte stod till buds för oss. Men om vi vill ha en fullvärdig demokratisk hantering av de bestämmelser som skall gälla också i Sverige är medlemskap den väg som vi bör använda.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 104 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Pär Granstedt sade ganska klart att vi har en valsituation. Antingen får vi välja att vara snabba och duktiga som lydstatselever inom EES-avtalets ram eller också får vi vara demokratiska och ge riksdagen en chans att behandla sakfrågorna. Men nu är inte detta så rysligt viktiga saker och det är inte så farliga direktiv. Därför väljer vi att vara snabba.

Det är ett prejudicerande sätt att resonera. Vad vi har för behov här, vilket grundmaterial vi skall ha, att vi skall ha rimlig tid till förfogande, att vi skall kunna förstå och analysera rättsakterna blir inte så viktigt. Jag kan aldrig acceptera detta.

Det finns vidare möjligheter till undantag. Jag nämnde kosmetikadirektivet, där undantagsmöjligheten är inskriven i artikel 12. Det är alltså inga problem där, men det kan naturligtvis bli en påfrestning på relationer med andra om man tar den chansen. Jag tycker att detta är ett skandalöst fall, där det är tydligt att EES-administrativa synpunkter går före sakskäl grundade på läkarvetenskap och arbetsmiljöhänsyn.

Det är dessutom så att många länder förkastar hela EES-avtalet, bl.a. Finland. Det kommer att bli undantag från det, och vi ser en risk för att det eroderar. Jag tror att man i så fall får komma fram till ett läge där man omförhandlar detta avtal. Vi har krävt detta, för att det skall bli en rimlig form av samarbetsavtal, som reglerar handel och mycket annat av stor betydelse för Sverige och övriga länder i Europa.

Jag noterar att jag inte fick något som helst svar på dessa punkter. I det ena fallet tillser man inte att vi har en lagstiftning som svarar mot överlåtelse-direktivet. Man har inte gjort någonting. Vänsterpartiet har verkligen gått

före för att få till stånd en juridisk behandling som motsvarar EU:s princip, bl.a. därför att vi bryr oss om tryggheten för de anställda.

Jag fick inte heller något svar på frågan om kosmetikadirektivet. Det kan bero på att det inte är alldeles lätt att minnas termen parafenyldiamid, men man skall komma ihåg att detta är en jättefråga. Vi har brutit mot en svensk princip på arbetsmiljöområdet som har funnits i tiotals år, och det finns ingen annan motivering till detta än administrativa skäl.

Jag vill slutligen säga att mitt budskap är: Integrera EES-mekanismen! Ni har planer för detta vid ett EU-medlemskap, men gör det också på ett sådant sätt att vi får demokratiskt rimliga förfaranden i en EES-situation! Jag upp-
repar att jag i utskottet inte med ett ord fått kommentera de direktiv som handlar om arbetsmarknadsfrågorna, och vi är inte ensamma om detta.

Anf. 105 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Jag vill först erkänna att jag naturligtvis tycker att det är ett dilemma att vi på det här sättet har kommit i tidsnöd. Jag har också förklarat varför vi har kommit i den situationen. Jag tycker inte att det är tillfredsställande, men jag bedömer att om vi skulle göra som Vänstern förordar, dvs. skulle avslå propositionens förslag nu och återkomma i ett antal propositioner under hösten, skulle de negativa konsekvenserna för svenskt näringsliv och för svensk ekonomi bli värre, och därför får vi godta den föreslagna hanteringen.

Om sedan några fackutskott inte har lagt ned den omsorg som de borde ägna åt dessa frågor kan jag inte bedöma. Vi har i varje fall från utrikesutskottet tillsett att alla fackutskott skulle få möjligheter att yttra sig över de delar av lagstiftningen som faller inom deras kompetensområde. Vi förutsätter att man har gjort detta med den omsorg som krävs.

Detta är den integration av EES-mekanismen som är rimlig. Eftersom avtalet bygger på en process där vi omvandlar de gemensamma EES-reglerna till svensk lagstiftning, använder vi också en i Sverige normal lagstiftningsprocedur. Innan beslut fattas i kammaren bereds ärendet alltså av vederbörande utskott, antingen så att utskottet direkt förelägger kammaren ett förslag eller så att det får en underremiss från ett annat utskott. Det är alltså en fullt normal lagstiftningsprocess som vi använder i samband med EES-avtalet.

Vid ett medlemskap blir det en annan ordning. Då tas de avgörande besluten i stor utsträckning i ministerrådet. I det sammanhanget måste vi ha en ordning där riksdagen får ett avgörande inflytande över Sveriges agerande i ministerrådet. Det är den lösning som vi har förordat, med en EU-nämnd som skall garantera riksdagens kontroll över de ställningstaganden som Sverige gör i ministerrådet.

När det gäller Vänsterns önskemål om att man skall omförhandla EES-avtalet finns det verkligen utrymme för förtydliganden från Vänsterns sida. EES-avtalet bygger på att vi är med i den inre marknaden och i huvudsak, om också med vissa undantag, omfattas av det gemensamma regelsystemet. Där finns alltså inte särskilt mycket ändringsutrymme. Man är antingen med eller inte med.

Man skulle också kunna tänka sig en annan beslutsordning, men vi kan

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

inte rimligen föreställa oss att vi skall kunna delta i EU:s beslutsprocess, om vi står utanför EU. Om Vänstern vill att vi fullvärdigt skall kunna delta i denna beslutsprocess, måste vi finnas med i ministerrådet, i EU-kommissionen och i EU-parlamentet. Vägen fram till att komma med i de organen går inte via en omförhandling av EES-avtalet utan är att gå med som fullvärdig medlem. Det är alltså det som Vänstern i så fall borde förorda.

Anf. 106 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är nog väl känt hur vi argumenterar i medlemsfrågan, men det som här framförs är det som vi anklagade många för när EES-avtalet antogs: Ni säger att det står på egna ben och försvarar det som något mycket bra, men så snart det är antaget hävdar ni att det är fråga om ett rent lydstatsavtal, som skall vara ett första steg. Lösningen på alla era problem hittar ni i ett EU-medlemskap. Att vi ser många problem i detta låtsas ni inte om.

Jag tänker nu inte ta upp denna fråga och inte heller omförhandlingsfrågan, som egentligen inte på allvar behandlas i vår meningsyttring och inte heller i betänkandet. I detta behandlas det faktum att riksdagen skall ansluta sig till införlivandet av de ungefär 500 direktiven. Det sägs att det blir stor skada för svenskt näringsliv om vi skjuter upp det ett antal månader. Det tror jag inte alls. Inte heller jag har visserligen hunnit läsa alla de 500 direktiven, men många har inte alls sådan karaktär och avser mindre ändringar. Det kommer inte alls att bli några stora problem.

Jag tror inte heller att ratifikationsprocessen kommer att vara klar den 1 juli i det övriga Europa. Jag vet i och för sig ingenting om det, men så har det inte gått till tidigare.

Många utskott har nog inte hunnit behandla detta, och det är väl inte så konstigt. Det har av något skäl aldrig varit uppe till diskussion i mitt utskott, och jag har inte känt till saken. Men när orsakerna inte ens finns tillgängliga förrän senare och när inte ens allt finns på svenska, tycker jag att det är demokratiskt ohemult att säga att detta skulle ha genomförts.

Jag menar att det enda rimliga är att Sverige, som har anslutit sig till EES-avtalet, måste ha en effektiv demokratisk process, som fungerar i vårt parlament med avseende på de direktiv som vi blir bundna av, direktiv som är i pipeline, direktiv som är i pre-pipeline och eventuellt även direktiv som är i "pre-pre-pipeline" och som jag inte känner till. Det är nästan löjeväckande att se vilken mängd av information som riksdagsledamöterna inte har en aning om.

Detta är vår möjlighet att seriöst behandla dessa frågor. Vi skall vara väl orienterade i god tid, och vi skall inte behöva vänta tills ett EU-medlemskap kommer, om olyckan skulle vara framme, utan vi skall ha dessa möjligheter nu, medan vi omfattas av EES-avtalet. Jag kan inte begripa att majoriteten inte delar denna vår åsikt.

Anf. 107 PÄR GRANSTEDT (c) replik:

Herr talman! Det var litet synd att Hans Andersson inte ville gå in på vad Vänstern egentligen menar med omförhandling av EES-avtalet. Jag har förstått att det är Vänsterns stora alternativ i EU-debatten, men ingen vet

egentligen vad Vänstern menar med detta och vilket slags avtal man egentligen tänker sig.

Tydligt är det fråga om något slags idealavtal, där vi får EES-avtalets alla fördelar, har samma inflytande som om vi vore fullvärdiga medlemmar men ändå har lika stor självständighet som om vi inte ens omfattades av EES-avtalet. Det verkar vara något sådant som man är ute efter, och var och en förstår då att detta bara är ett stort illusionsmakeri. Jag tycker att det är synd, eftersom vi behöver en seriös debatt om olika alternativ för den händelse att det inte blir ett medlemskap.

Jag håller däremot med om vikten av att vi har en väl fungerande demokratisk process när vi hanterar EES-frågor. Den process som vi skall ha i riksdagshanteringen är den normala riksdagsprocessen, dvs. att lagstiftningsärendena kommer som propositioner till riksdagen och behandlas i alla berörda fackutskott innan de avgörs här i kammaren. Det har nu varit svårhanterligt på grund av den stora mängden, men det är något som rimligen inte kommer att upprepas, utan ärendena skall nu komma till riksdagen i den takt som de passerar EES-kommittén och regeringskansliet.

Det gör att det rimligen bör vara fullt möjligt att hantera detta i normal riksdagsordning framöver. Grundproblemet, som vi inte kommer runt, är att vi inte kan göra våra egna varianter. Vi har att anta eller förkasta de förslag som föreläggs oss. Om vi förkastar dem, innebär det att vi successivt urgröper EES-avtalet. Det ger en begränsad handlingsfrihet.

EES-avtalet står förvisso på egna ben. Hade vi inte alternativet medlemskap att räkna med, skulle vi ha fått lov att leva med EES-avtalet. Det är mycket viktigt för oss. Nu finns det ett demokratiskt bättre alternativ som står till vårt förfogande, nämligen att bli fullvärdiga medlemmar. Då bör vi välja det. Det tillgodoser de önskemål ur demokratisk synpunkt som bl.a. Vänstern har pekat på, där EES-avtalet skapar problem.

Anf. 108 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! När jag röstade nej till EES-avtalet hösten 1992, var det av två skäl. Jag tyckte för det första att frågan handlagts på ett synnerligen otillfredsställande sätt. Propositionen lades fram sent på våren, och riksmötet förlängdes en vecka efter att ledamöterna åkt härifrån. Därmed fick vi inte sommaren på oss att tänka igenom motioner.

Hela realbehandlingen i alla utskott skedde under sommaruppehållet. Utskott efter utskott smög omkring i de tomma korridorerna, utan massmediebevakning och utan att kunna samråda med sina riksdagsgrupper, ställa frågor till statsråd etc., som när riksdagen är samlad. När riksmötet åter öppnats i oktober återstod bara ett par sammanträden i EES-utskottet, som justerade det enorma betänkandet den 22 oktober. Då var flera rättsakter som antogs fortfarande inte översatta till svenska. Vi hade inte behövt jakta igenom denna stora fråga på detta vis.

För det andra är jag skeptisk till själva idén att vi skall behöva ta över alla EG:s lagar, l'acquis communautaire. Självfallet kan man utveckla ett nära handelssamarbete, en gemensam arbetsmarknad m.m. önskvärt utan att ha alla lagar och detaljbestämmelser gemensamt. De nordiska staterna har visat detta. Vad jag vet har vi inte skickat barnbidrag till norska eller finska famil-

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

jer när pappa jobbar i Sverige. Nog är en del EES-regler bra märkliga. Och i Nordamerika har man just slutit NAFTA-avtalet mellan Mexiko, USA och Kanada. Det skulle inte falla t.ex. Kanada in att ta över Amerikas förenta staters lagar, när nu handelsutbytet intensifieras. Varför skall vi behöva ta över EU:s?

Alltnog. Riksdagen beslöt ratificera EES-avtalet, och jag är nu villig att leva med det. Vi har det för näringslivets skull, och jag är övertygad om att, förnuftiga som ju alla inblandade parter är, vi kan anpassa det så att det fungerar allt smidigare.

När vi nu beslutar om detta tilläggsavtal eller den s.k. skarv-acquisen är det sista gången riksdagen behöver uppleva förödmjukelsen att få över ett paket på en gång med hundratals rättsakter, som ingen har en möjlighet att sätta sig in i ordentligt. Hädanefter förväntar sig riksdagen, enligt utrikesutskottets skrivning, att propositioner om nya rättsakters innebörd och konsekvenser kommer att redovisas mer fullständigt. Självfallet bör vi också föreläggas en lag i taget, allteftersom de antas av EES-kommittén. Det är viktigt att alla lagar blir föremål för debatt och att riksdagens synpunkter inhämtas *innan* regeringen tar ställning i EES-kommittén och därmed i praktiken har bundit Sverige. Riksdagen bör också överväga om inte det utskott som har sakkunskap inom berört område också bör lämna betänkandet till riksdagen, i stället för som denna gång endast yttra sig till utrikesutskottet.

Detta är också sista gången vi måste ta över lagar som vi inte har varit med och stiftat. EES-avtalet som trädde i kraft den 1 januari i år ger oss nämligen en inte obetydlig möjlighet att påverka EG:s fortlöpande lagstiftning. Vi kan alltså påverka genom EES.

EFTA och EG har alltid samarbetat bra och är varandras största handelspartner. Grunden för min optimism är att EU också i framtiden kan förväntas gärna vilja behålla tillträde till EFTA:s marknader. Eftersom varje EFTA-land har vetorätt mot nya rättsregler i EES och EU, liksom vi har ett intresse av att EES fungerar, finns motivet att lyssna på oss när nya EG-lagar utformas.

Den praktiska möjligheten har vi. I riksdagens beslut i november 1992, efter EES-utskottets betänkande 1992/93:EU1 på s. 141 och framåt beskrivs hur det fortsatta EES-avtalet skall utvecklas.

EES ger oss, enligt riksdagsbeslutet i november 1992, följande möjligheter att påverka:

För det första: EES-avtalet ger oss initiativrätt.

Sverige och andra EFTA-länder som är med i EES har rätt att ta initiativ till nya regler i EG. Inom EG-området får inte de enskilda EG-länderna ta några egna initiativ, utan endast kommissionen har initiativrätt.

För det andra: EES-avtalet ger oss reell påverkan.

Expertkommittéerna tillmäts stor betydelse för beredning och utveckling av EG:s olika rättsakter. Det är i praktiken där som de allra flesta besluten fattas, enligt Danmarks EU-ambassad. Experter eller representanter för EFTA-länderna får samverka med expertkommittéerna. De skall vara jämställda med EG-medlemsstaternas experter i beredningsarbetet.

För det tredje: Vi får tillgång till tidig information.

Samtidigt som EU-kommissionen överlämnar sitt förslag till ministerrådet

skall den överlämna kopior av detta till de EFTA-stater som är med i EES. På detta stadium kan parterna från EG-sidan och EFTA-sidan preliminärt utbyta åsikter i EES-kommittén när någon begär det. Under den därpå följande fasen, dvs. under den tid då förslaget behandlas vidare enligt EG:s interna regler, skall frågan parallellt beredas inom EES genom en fortgående informations- och samrådsprocess mellan parterna på EES-området.

För det fjärde: Det är ingen automatik inom EES.

När EG-lagar antagits i EU blir de inte automatiskt gällande i EES. För detta krävs ett enhälligt beslut i EES-kommittén. Om EES-kommittén inte kan enas anses den berörda delen av rättsakten suspenderad.

Sverige behåller alltså sin suveränitet med EES-avtalet och har ändå en hel del att säga till om när nya regler i EG utarbetas inom de områden som berör EES, dvs. det som rör näringslivet. Fortfarande gäller vår grundlag, att riksdagen ensam ansvarar för all lagstiftning och annan normgivning i landet. Vi lämnar inte över någon suveränitet till EU.

EES är inte ett lydstatsavtal, lika litet nu som när förespråkarna försäkrade detta i debatten innan beslutet fattades. Nu argumenterar EU-förespråkarna att EES ändå tvingar oss att lyda och att det då är bättre att vara med och fatta besluten genom att gå med i EU. Jag anser inte att argumenteringen håller. Finessen med EES är att vi samarbetar utan att tvingas. Om Sverige blir EU-medlem blir EG:s rättsregler däremot automatiskt gällande i Sverige och tar över svensk lag, även grundlag.

De flesta EG-beslut som rör de områden som har betydelse för det svenska näringslivet fattas i praktiken av expertgrupperna, och där är alltså våra experter jämställda med EG:s. Så länge det finns ett ömsesidigt intresse av att upprätthålla samarbetet, kommer man att kunna komma överens.

Herr talman! Hur utnyttjar vi då vår rätt att påverka inom EES? Fr.o.m. den 1 januari i år har detta samrådsförfarande varit i kraft. Det skulle vara intressant att höra hur det har fungerat.

I Svenska Dagbladet i lördags framhöll Lennart Fogel, VD för Trafiksäkerhetens främjande (NTF) att EU nu antligen börjat på allvar intressera sig för trafiksäkerhet och att det kändes otillfredsställande att stå utanför och titta på. Varför stod han utanför? Tillhörde inte detta det kommittéarbete där vi som EES-land har möjlighet att vara med? Svenska experter är för övrigt redan innan EES-avtalet aktiva i EG:s utvecklingsgrupper. Vår kollega Lennart Fremling har berättat att han som tjänsteman vid Trafiksäkerhetsverket varit med om att påverka säkerhetsbestämmelser för barnstolar. Allt sådant arbete är mycket litet känt utanför expertkretsarna. Det är därför man kan bli trodd när man påstår att det inte är förrän vi blivit medlemmar i EU som vi får vara med vid borden. Man målar upp en bild av svenskar som står utanför dörren och väntar på att några skall komma ut därifrån och befalla oss. Den bilden är alltså falsk. I den mån vi engagerar oss, påverkar vi vid den tidpunkt då påverkan är möjlig, nämligen i det förberedande arbetet.

EG antog ca 500 rättsakter mellan den 1 augusti 1991 och den 31 december 1993. Om man håller samma takt bör ca 100 rättsakter behandlas under innevarande halvår. Hur hänger vi med? Påverkan kräver naturligtvis engagemang. Det blir inte mindre arbetskrävande om vi skulle bli medlemmar.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

Följande frågor bör besvaras av regeringen:

1. I vilka EG-kommittéer deltar svenska experter nu?
2. Har vi nekats deltagande i vissa kommittéer? I så fall i vilka och varför?
3. Vilka initiativ har Sverige tagit, t.ex. för att förbättra EG:s lagstiftning när det gäller djurskydd, hälsa och miljö?

Nu gäller det att vi hittar beslutsrutiner för att verkligen fortsätta att demokratiskt påverka vår lagstiftning också på EES-området. Det är viktigt att vi bestämmer oss för rutiner så att lagstiftningsprocessen kan flyta med så stor öppenhet som möjligt och så att de berörda i Sverige kan påverka.

Det offentliga utredningsväsendet och remissförfarandet som vi vant oss vid i lagstiftningsarbetet är en stor styrka. Lagarna förankras hos dem som berörs, och vi kan undvika bestämmelser som krånglar till saker för folk i onödan.

Det finns möjlighet att på ett tidigt stadium förankra blivande EES-regler. Ett sådant remissförfarande bör institutionaliseras före EES-kommitténs ställningstagande.

Som EES-land är Sverige så fritt som vi önskar. Som medlemmar i EU blir vi uppbundna.

Skulle vi bli medlemmar i EU minskar i själva verket våra möjligheter att påverka. Ministrar och diplomater kan visserligen sitta med vid ännu några sammanträdesbord, och vi kan försöka bilda allianser för att hindra lagar som inte skulle passa hos oss, men när besluten i ministerrådet antas med majoritet kan vi tvingas att rätta oss efter lagar som vi försökt motarbeta. EU:s förordningar blir omedelbart lag i Sverige och tar över gällande svensk lag, även grundlag, utan att riksdagen har något att säga till om. Tala om lydstatsavtal! Som EES-land har vi *alltid* veto.

Som EU-medlemmar har vi inte heller rätt att ta initiativ utan måste försöka påverka kommissionen. Där får man inte ta instruktioner från medlemsländerna.

Det är viktigt att vi verkligen arbetar med EES-avtalets möjligheter att påverka EU:s lagstiftning, och att de blir mer kända. EU-förespråkarna säger att vi skall vara med och påverka i Europa, ha rösträtt i Europa osv. Men så låt oss då sätta i gång! Vi behöver inte ge upp vår rätt till självbestämmande och gå med i EU för det.

Om vi låter EES-avtalet bli ett lydstatsavtal är det i så fall vårt eget fel.

Anf. 109 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte riktigt vad Birgitta Hambræus tyckte i sakfrågan. Det finns ju yrkanden från utskottet och yrkanden från Vänsterpartiets sida.

Birgitta Hambræus håller med i sak om det vi har yrkat på och det jag har argumenterat för. Hon tror dock att det här är sista gången riksdagen tar ställning till ett paket med hundratals rättsakter. Det vet jag inte om det är.

Hon frågar hur vi egentligen har påverkat besluten och hur vi har gått till väga. Jag hade ett alldeles konkret exempel som gällde en stor arbetsmiljöfråga i direktiv 76/768, dvs. kosmetikadirektivet. Där står det: Om en medlemstat på grundval av en utförlig motivering konstaterar att kosmetisk produkt, trots att den motsvarar kraven i detta direktiv, kan utgöra hälsorisk,

kan den provisoriskt förbjuda utsläppandet på marknaden av denna. Medlemsstaten skall omedelbart informera övriga medlemsstater och kommissionen om detta och ange skälen för sitt beslut. Kommissionen skall inom sex veckor rådfråga berörda medlemsstater och därefter lämna sitt yttrande utan dröjsmål och vidta lämpliga åtgärder.

Svenska regeringen valde att inte göra någonting trots krav från Läkemedelsverket, Arbetskyddsstyrelsen osv. Vem rådfrågade de? Det var ett exempel. Det finns fler.

Det finns andra direktiv som vi inte har gjort någonting åt. Jag nämnde ett direktiv som skulle ha varit till stöd för anställda och givit dem anställningstrygghet, dvs. överlåtelsedirektivet, nr 77/187.

Jag menar att regeringen agerar som om EES-avtalet vore ett lydstatsavtal. Det gör man naturligtvis efter en viss strategi och för att nå ett EU-medlemskap. Som jag sade i min tidigare dialog med EU-förespråkarna kan man säga nej och göra undantag. Om det går för långt eroderar naturligtvis EES-avtalet. Då tvingar man fram en omförhandling. Om man inte gör det får vi leva med EES-avtalet, och då behöver vi en mer demokratisk procedur. Det har vi föreslagit.

Jag har alltså väldigt svårt att förstå att Birgitta Hambræus argumentation kan leda till någonting annat än stöd för de förslag jag har framställt.

Anf. 110 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Jag står bakom utskottsmajoritetens åsikt, och jag är alltså med på att vi nu tar över den s.k. skarv-acquisen. Jag tycker inte att det är meningsfullt att nu försöka motarbeta den under väldigt lång tid hopsamlade lagmassan. Men detta är sista gången, och det är min poäng.

Det är fr.o.m. den 1 januari i år som vi verkligen har möjlighet att vara med och påverka. Jag är väldigt mån om att vi skall göra det. Vi har större möjligheter att påverka inom EES än vad vi faktiskt har som medlemmar i EU. Det är poängen med mitt anförande.

Med EES-avtalet har vi fortfarande kvar hela beslutsrätten om alla lagar som gäller i Sverige. Om vi har skrivit på ett avtal och det visar sig att riksdagen har fattat ett felaktigt beslut i en detalj, som den som Hans Andersson har tagit upp, har vi möjlighet att ändra på beslutet. Det tycker jag att vi skall göra i detta fall. Det är uppenbart att det här är något som upptäckts i efterhand, och då har vi möjlighet att ändra. Antingen kan regeringen göra det i höst, eller så kan vi motionera i januari.

Det är väldigt viktigt att poängtera att vi med EES-avtalet fortfarande är en suverän stat. Riksdagen svarar för alla lagar som gäller i Sverige, och riksdagen kan ändra lagar som vi inte önskar bibehålla.

Som medlemmar i EU har vi gått in i en union där våra domstolar är tvingade att arbeta efter de lagar som EU har stiftat. Därmed är vi verkligen en lydstat. Jag tycker att det är väldigt viktigt att poängtera skillnaden.

Som en sammanfattning kan jag säga att jag inte anser att det är mycket att göra åt den stora massan av material i den s.k. skarv-acquisen på detta stadium. Det är sista gången vi förödmjukas på detta sätt. Nu är det väldigt viktigt att se framåt. Om vi har gjort några misstag den här gången bör vi ändra på dem snarast möjligt. Framför allt bör vi nu ordentligt medverka i

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

utformningen av samtliga direktiv som kommer att processas genom EES, så att vi kan vara med och påverka dem. Vi har alltså större möjlighet att göra det som EES-medlemmar än som EU-medlemmar.

Anf. 111 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen om skillnaden mellan EES och EU, och det är väl känt att det är Vänsterpartiets politik. Det är en mycket stor skillnad.

Men det hindrar inte att vi skall tillämpa EES-direktiv och EES-förslag på för Sverige bästa sätt så länge vi lever med EES. Detta skall vi göra för att få det så bra som möjligt materiellt och också demokratiskt. Vi har inte den situationen i dag. Om vi hade haft det hade man inte bara kunnat slänga in de 500 rättsakterna för att det är sista gången. Jag vill inte vara med om det.

Några av akterna har inte lagts fram, eftersom de är under utredning på departementen. Det finns andra man borde ändra på. Låt oss ändra på dem! Låt oss göra precis det vi i Vänsterpartiet har föreslagit och som Birgitta Hambræus säger. Låt oss ta ärendekområde efter ärendekområde, ge det en rimlig beskrivning och analys, och titta på om vi kan acceptera reglerna, om vi inte vill ha dem eller om vi vill begära undantag, vilket man kan göra i väldigt många fall. Det är det enda rimliga sättet.

Om vi inte gör så kommer vi att säga: Okej, det får vara odemokratiskt, och vi får se om det blir bättre i framtiden. Vi har inga garantier för det.

Det är dessutom så, att det finns flera direktiv som inte är med i betänkan- det och som redan ligger klara. Det är sådana som vi inte behandlat och som kommissionen inte har lagt fram. Det gäller en del direktiv från före den 1 januari 1994 och direktiv som har kommit under första halvåret.

Vi måste sätta stopp för denna förnedring av Sveriges riksdag, för att använda Birgitta Hambræus ord. Det är inte några problem med att tillämpa demokrati och föra en sakdiskussion i frågan. Det är det vi har föreslagit. Vi har i detta motionsförslag varken tagit ställning till EU eller EES-avtalet som sådant, utan till hur man tillämpar avtalet i särskilda fall. Vi tycker att vi har ett bra förslag.

Anf. 112 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Formellt diskuterar vi ett stort antal nya bestämmelser inom ramen för EES-avtalet. Reellt diskuterar vi naturligtvis också, även om det inte sägs rent ut hela tiden, Sveriges framtida relationer till resten av det demokratiska Europa.

EES-avtalet avsågs ju från början, när tanken först väcktes av Jacques Delors och andra, vara ett alternativ till medlemskap för de länder som antogs vilja delta i det utvidgade och fördjupade Europasamarbetet. Det var ett stickspår, om man så vill, där några länder tills vidare skulle kunna parkeras medan den europeiska gemenskapen gick vidare med att fördjupa sitt eget samarbete. Revolutionerna i Öst- och Centraleuropa 1989–1991 ändrade förutsättningarna radikalt.

För dem som är för ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen är detta inte något problem. EES-avtalet är inte idealiskt. Men det går att leva med som ett övergångsarrangemang tills vi får fullvärdig rösträtt i det ge-

mensamma, demokratiska Europa, vilket är den enda rimliga mål som både Sverige och andra länder kan sätta upp i den nya situation som vi lever i.

För dem som av olika, ofta mycket skiftande skäl motsätter sig svenskt medlemskap i den europeiska unionen är givetvis hela denna principiella frågeställning mycket svårare.

Det första alternativet är att på något sätt behålla EES-avtalet och avstå från EU-medlemskap. Det betyder att man accepterar ett nära beroende, att man accepterar full svensk delaktighet i den inre marknaden och att man väljer att i den mån man försöker utöva något inflytande är det som en del i en större part som förhandlar med den europeiska gemenskapen. Det är inte något direkt, aktivt svenskt deltagande i de gemensamma besluten, utan det är ett indirekt och passivt engagemang.

Vidare innebär givetvis denna uppläggning att man långsiktigt – och med långsiktigt menar jag inte i en avlägsen framtid, utan inom kanske bara ett fåtal år – riskerar att försätta Sverige i en ohållbar situation.

Ju fler av de EFTA-länder som nu omfattas av EES-avtalet som går med i den europeiska unionen, desto mer urholkas naturligtvis hela avtalet. EFTA-länderna blir en allt svagare motpart till EU. Till sist finns kanske inte något EES-avtal alls mer än ett bilateralt avtal mellan Sverige och hela det övriga Europa.

Vi har hört Birgitta Hambraeus beskriva det stora inflytande som vi kan utöva genom EES-avtalet. Jag skall inte förneka att vi kan utöva ett visst inflytande. Men poängen är att vi inte utövar det aktivt som en fullvärdig part i det gemensamma europeiska politiska spelet, utan indirekt och passivt.

Det handlar till sist om möjligheten att vägra att godta beslut som har fattats. Då uteblir de gemensamma reglerna på just det området, men vi bidrar inte till att några nya regler har kunnat utarbetats under resans gång. Det handlar om just detta att anta eller förkasta.

Det är litet förunderligt att höra beskrivningen av hur oerhört skickligt svenska företrädare antas kunna agera och redan agerar inom ramen för EES-samarbetet, samtidigt som vi uppenbarligen skall tro, om man skall följa Birgitta Hambraeus, att samma svenska företrädare kommer att sakna alla möjligheter att agera skickligt och kompetent för svenska intressen när vi är fullvärdiga medlemmar i unionen.

Det är naturligtvis något som inte stämmer här. Hela argumenteringen är uppenbart konstruerad för att understödja Birgitta Hambraeus huvudtes, nämligen att det djupare Europasamarbetet är felaktigt.

Då är vi också inne på alternativ två. Det är på sätt och vis rakare. Det är att säga nej till EES som sådant och riva upp avtalet. Ibland heter det omförhandla, men det förutsätter att man river upp avtalet. Det är, som Pär Granstedt sade, utomordentligt osannolikt att något särskilt mycket annorlunda än vad vi redan har skulle kunna komma ut av detta. Det handlar ju om den inre marknaden som sådan, och där finns ett regelsystem på plats.

I praktiken är denna hållning en politik för isolering. Det syns faktiskt också i en del av agitationen mot EU. Kritiken riktas mot den inre marknaden sådan den redan är, och som vi redan genom EES-avtalet har del i. Det

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

är egentligen detta som mycket av kritiken handlar om, och inte om innebörden av ett medlemskap.

Det har varit rätt intressant att lyssna på replikskiftet mellan Vänstern och Birgitta Hambræus. Det illustrerar det dilemma som nej-sägare befinner sig i. På något sätt måste man förhålla sig till den demokratiska gemenskap som nu växer fram över hela Europa. Men alla förslag som innebär fullt svenskt deltagande och att aktivt försöka att vara med i processen vill man av ideologiska skäl avvisa. Då hamnar man i dessa märkliga positioner. Hur man än vänder sig försätter man långsiktigt landet i en ganska ohållbar situation.

Därför är naturligtvis den enda rimliga slutsatsen att med respekt för den kritik mot EES-avtalets ofullkomligheter som här har formulerats gå vidare och se till att Sverige blir fullvärdig medlem. Då löser vi också dilemmat för nej-sidan, och det vill jag gärna medverka till.

Anf. 113 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Detta var ett mycket egendomligt inlägg av Håkan Holmberg. Men det är tydligen den typ av inlägg som görs av varma EU-vänner.

Jag har inte här över huvud taget argumenterat om EU, och knappast ens om EES-avtalet. Jag har argumenterat om det som utskottets betänkande handlar om, nämligen ändringar av EES-avtalet och Vänsterpartiets förslag om en förändrad procedur därvidlag. Det nämner inte Holmberg med ett enda ord. Det finns inte något demokratiskt problem. De flesta riksdagsledamöter har inte sett röken av dessa rättsakter, men det bryr han sig inte om.

För att vara konkret tog jag upp två fall. Det ena fallet är att vi låter bli att tillämpa ett EG-direktiv som handlar om överlåtelse av företag. Trots att frågan har berörts av utredningar och det har motionerats om den två gånger har nu ESA fått komma med ett påpekande. Det var ett misslyckande och en dålig delaktighet.

Det andra fallet är kosmetikadirektivet, där man med utnyttjande av klausuler i direktivet hade kunnat göra någonting för att bibehålla en rimlig arbetsmiljö i Sverige. Man går emot hela expertisen på sakområdet. Det illustrerar för mig vart vi är på väg.

Det görs allmänna administrativa policyförklaringar: Det är klart att vi tillhör Europa. Det är klart att vi skall ha samma regler som de har i Tyskland, Frankrike, England, Belgien och allt vad det är. Det är väl inga problem.

På detta sätt framstår Håkan Holmberg som en person som över huvud taget inte bryr sig om vare sig sakfrågor – han överlåter det till tjänstemän i Bryssel eller i regeringskansliet – eller en demokratisk grund för beslutsfattande, något som en ansvarsfull parlamentariker åtminstone borde hålla högt.

I stället talar Håkan Holmberg allmänt om Vänsterns problem, Vänsterns problem med Birgitta Hambræus, osv. Vi har kommit till olika ståndpunkter. Jag anser att jag har rätt, bl.a. därför att jag talar om sakfrågan och inte talar om hela Europapolitiken enbart därför att vi har fått betänkande UU23.

Det skulle vara intressant att få någon kommentar i sakfrågan och till de yrkanden som Vänsterpartiet framställt.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Anf. 114 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! De kommentarer till Vänsterpartiets särskilda yttrande som Hans Andersson efterlyser finns redan i betänkandet. Om nu Hans Andersson tror att jag skulle ha någon annan uppfattning vill jag gärna ansluta mig till det Pär Granstedt sade på denna punkt.

Det finns vissa poänger i den kritik som Hans Andersson uttrycker. Den ordning vi har är inte helt tillfredsställande. Men den slutsats som detta leder mig och majoriteten i utskottet till är att det i denna situation vore mycket olyckligt att för Sveriges del låta bli att ratificera dessa punkter. Det skulle skapa problem för vårt land.

Det skulle förmodligen leda till just de problem som redan har berörts i ett replikskifte mellan Hans Andersson och Pär Granstedt. Börjar man att agera på detta sätt eroderar hela avtalet. Det försätter sannolikt efter hand Sverige i en allt besvärligare situation. Det är möjligt att det är precis det som Hans Andersson egentligen vill. Men jag kan inte se att det är någon poäng med detta.

Eftersom detta replikskifte redan har förts en gång – men jag kan föra det en gång till, om Hans Andersson vill det – tycker jag att det var rimligt att i ett andra inlägg från majoritetssidan fästa uppmärksamheten på det större dilemma som Hans Andersson systematiskt förbigår, nämligen hur den sida han företräder långsiktigt skall förhålla sig till Sveriges relationer till resten av det demokratiska Europa.

Anf. 115 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag undviker inte några problem. Jag försöker i själva verket att tala om de problem som ligger på bordet i kraft av utskottets betänkande.

Jag uppfattar det som att både Pär Granstedt och Håkan Holmberg håller med mig. De uttrycker det naturligtvis litet milt och säger: Det finns vissa poänger i det Hans Andersson säger; och det är väl att gå väldigt långt i detta fall. De håller med mig om att sakbehandlingen och procedurbehandlingen är dålig. Detta är inte ett rimligt sätt att behandla frågan demokratiskt.

Vad är då slutsatsen? Slutsatsen för Håkan Holmberg är: Detta måste fixa sig, annars får vi problem med näringslivet. Vi måste få till stånd en standardisering. Min slutsats är tvärtom. Demokratin får ta den tid den tar. Så har man också resonerat i många andra länder. Jag tror, som sagt, att det inte blir någon ratificering till den 1 juli. Det blev det på inga villkor i den första svängen med EES-avtalet.

Jag har varit mycket konkret. Jag tog upp två frågor som pekar på det demokratiska underskottet i dagens situation i förhållande till viktiga EG-direktiv, överlåtelsedirektivet och kosmetikadirektivet. Håkan Holmberg och Pär Granstedt sade inte ett ord om det. Jag tror att det beror på att man inte har någon aning. Det är visserligen stora frågor, men de ligger inte på deras bord. Det är så det är på väg att gå. Duktiga och kunniga politiker kan inte frågorna, eftersom de inte är berörda och inkopplade. Frågorna sköts i EES-utskottet och på handelsavdelningen på UD. Det är detta jag talar om

*Ändringar av avtalet
om Europeiska
ekonomiska
samarbetsområdet,
EES-avtalet m.m.*

och som hänger ihop med betänkandet. Vi skall återkomma i en EU-debatt. Då skall jag vara lika saklig, men jag skall hålla mig till vad den fråga som då är aktuell gäller. Nu talar jag mycket strikt om procedurfrågor och om sakbehandlingen vid införlivandet av 500 rättsakter i svensk lagstiftning.

Anf. 116 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Det har redan framgått av tidigare replikskifte att det alternativ som Hans Andersson ser framför sig är att man agerar så att man tvingar fram någon form av omförhandling av hela EES-avtalet. Jag vill bara understryka att detta för min del framstår som ett fullständigt orealistiskt sätt att agera på. Man kan naturligtvis diskutera detaljer, även mycket små detaljer, och komma till något annat resultat. Men att det skulle finnas något intresse från motpartens sida av att förhandla om hela detta upplägg, tror jag är mycket osannolikt.

I praktiken rekommenderar Hans Andersson ett svenskt agerande som skulle leda till att vi, genom vårt eget sätt att bete oss, isolerar oss från samarbetet i det demokratiska Europa. Man skulle kunna tycka att vi kan göra så om vi finner att det hela går till på ett sätt som i allt väsentligt är felaktigt. Jag kan inte se det på det sättet.

Det finns demokratiska problem inom Europeiska unionen. Det gäller dock ett samarbete mellan suveräna, demokratiska stater i Europa. Vi har ett, för all del med vissa skavanker, fungerande demokratiskt sätt att fatta beslut på i gemensamma angelägenheter.

Den logiska slutsatsen när det gäller de problem som Hans Andersson pekar på är att vi skall se till att utnyttja de möjligheter som ett fullvärdigt medlemskap i unionen ger och således gå vidare och se till att Sverige blir medlem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

6 § Föräldraförsäkring

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1993/94:SfU15 Föräldraförsäkring (prop. 1993/94:100 delvis, 1993/94:147 och 1993/94:220).

Anf. 117 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Jag vill till att börja med framhålla att jag givetvis ställer mig bakom alla de reservationer som vi avgivit i betänkande SfU15, men för att spara tid åt kammaren yrkar jag bifall endast till reservationerna 1, 3 och 5.

När regeringen Bildt tog över makten utlovades barnfamiljerna en ny familjepolitik för att öka valfriheten och jämställdheten mellan kvinnor och män. Föräldrarna skulle själva få välja den vård och fostran av barnen som passade dem och barnen bäst.

Sedan trädde Bengt Westerberg in på arenan och körde över de tre borgerliga partierna, och regeringen började stifta tvångslagar för familjerna.

Införandet av den vitt omtalade pappamånaden, som nu skall påföras det svenska folket från en borgerlig regering och givetvis med ett ovationsartat stöd av Socialdemokraterna, är inget annat än diktaturfasoner.

I betänkandet står å ena sidan att riksdagen vid ett tidigare tillfälle uttalade att målet borde vara att, vid utgången av år 1993, minst två tredjedelar av papporna i någon utsträckning använder sig av möjligheten att ta ut föräldrapenningen. Om detta mål inte kunde uppnås borde enligt riksdagens mening ytterligare åtgärder övervägas. Detta är ord och inga visor. Det gäller att tvinga papporna att ta ut föräldraförsäkring, kosta vad det kosta vill. Storebror vet nämligen vad som är bäst för just din familj.

Å andra sidan anspelar man på familjen, familjens valfrihet och omtanken om barnen. Det är dock enbart politiskt trams. Verkligheten är att regering och riksdag vill spara pengar. Detta framgår bl.a. av arbetsmarknadsutskottets yttrande AU6y, där man skriver: Det har under årens lopp gjorts insatser i form av kampanjer, attitydpåverkan och information för att förmå pappor att i större utsträckning ta hand om barnen. Riksdagen har i detta syfte under flera år anslagit skattemedel för särskilda informationsinsatser. Kraftfulla satsningar på information och opinionsbildning under en lång följd av år har dock hittills inte i någon nämnvärd utsträckning påverkat fädernas uttag av föräldrapenning.

Trots att regeringen och Socialdemokraterna känner till dessa fakta, anslår man nu ytterligare upplånade pengar till informationsinsatser i syfte att öka fädernas uttag av föräldrapenning. När man nu känner till dessa fakta är det ganska lätt att hymla i schabloner om föräldrars ansvar, att man skall prova nya vägar, jämställdhetssynpunkter m.m. Man har facit på att verkligheten inte följer regeringens och riksdagens beslut. Därmed kan man utnyttja tillfället att göra besparingar åt staten. Varför säger man inte i stället rent ut som det är? Staten ser nu en möjlighet att spara pengar. Man vet att fäderna av olika orsaker inte tar ut sin pappamånad. Varför skall man då slösa bort en extra månad på modern?

Regeringen har med utskottets godkännande i själva verket fört igenom en försämring för barnfamiljerna. Föräldrapenningen har kortats ned till 11 månader, och 10 av dessa ersätts med 80 % mot tidigare 90 % – allt i statligt besparingssyfte och inget annat.

Statsrådet Westerberg säger till Dagens Nyheter: "Tar inte pappan ut sin månad fryser den inne." Han tillägger dock samtidigt att det inte är något tvång för pappan att ta ut den månaden. Vidare säger statsrådet: "Pappamånaden understryker att kvinnor och män har ett gemensamt ansvar för hem och barn och innebär ett principiellt genombrott för ett mer radikalt tänkande i jämställdhetspolitiken." Det är ganska frapperande att detta sägs av en minister i den borgerliga regeringen.

Det gemensamma ansvaret och det radikala tänkandet utgör i själva verket en inhibering av familjens rätt att själv bestämma hur den skall utnyttja föräldrapenningen. Enligt propositionen måste företagen nu lära sig att de flesta barn har både mammor och pappor, och man skall nu lära papporna

att ta ut sin pappamånad. Företagarna vet nog detta – men gör politikerna det?

Nästan alla partier är eniga med Ny demokrati om synen på småföretagarna. För att Sveriges ekonomi skall komma på fötter måste vi satsa på företagarna och då främst småföretagarna. Skillnaden mellan Ny demokrati och de övriga partierna är uppenbarligen att vi vet hur verkligheten ter sig för en småföretagare. Här är det inte tal om reglerad arbetstid utan man försöker i stället pussla ihop dygnets alla timmar på bästa sätt för att använda dem i produktivt arbete. Tidigare fakta som jag påtalat bekräftar detta. Hur skall då fäderna få tid att utnyttja sin pappamånad när förutsättningarna inte förbättras för småföretagarna!

Alltsedan vi i Ny demokrati kom in i riksdagen har vi kämpat för företagarna och då främst småföretagarna. Vi har även gjort vissa framsteg, men vi har långt kvar till målet. Det märkliga är att alla de andra partierna håller med oss i teorin, men när det gäller att sjösätta förslagen backar de. Politik är märkligt.

Denna fantastiska familjediktatur som regeringen nu vill införa är anmärkningsvärd från en annan synpunkt. Avsikten är att pappan skall få större möjlighet att umgås med sina telningar och komma dem närmare inpå livet. Han skall kunna ge dem trygghet och en god tillvaro. Detta skall pappan klara av under åtta år genom att antingen ta ut allting på en gång eller genom att under tre perioder per år ta ut en månads pappaledighet. Under åtta år kan man alltså ta ut 20 arbetsdagar, hela eller delade. Det blir tre dagar per år. Det är grejer det! Pappan får tre extra dagar per år för att kunna knyta fastare känslor till sitt barn! Här gäller det verkligen för pappan att lägga manken till!

Pappan kommer dessutom knappast att ta ut mer pappaledighet, för då sänks hans ersättning till 80 %. Det befarar både arbetsmarknadsutskottet och socialförsäkringsutskottet. Hade de verklighetsfrämmande politikerna verkligen haft barnens väl och ve för ögonen skulle de givetvis ha skapat förutsättningar för pappan att umgås med sina barn ytterligare. Som det nu är så är förslaget inte ens en halvmesyr, utan snarare en helmesyr: en ordentlig försämring för barnfamiljerna.

Vidare är förslaget, som vanligt, inte helt genomtänkt. Hur räknas det t.ex. om fadern tar ut tre på varandra följande eftermiddagar? Är det en period, eller är det tre perioder?

Sedan påtalar man att trycket på kommunernas barnpassning lättar. Okej, om så är: Vem kommer att få betala för tomma dagislokaler? Vad kommer att hända med den involverade personalen, som får friställas? Blir det arbetslöshet? Vem kommer att betala för den? Det framgår på intet sätt hur de negativa dynamiska effekterna kommer att slå och hur mycket de kommer att kosta samhället.

En annan aspekt som jag undrar om departement och utskott räknar med är bidragsoptimeringen. Arbetslösa som nu går på a-kassa kommer snabbt att inse att det blir lönsamt att ta ut en pappamånad. Då får man nämligen högre ersättning. Det gäller även dem som uppstår sjukpenning.

Ett annat alternativ är att ta ut en pappadag i samband med förestående

långhelg. Föräldrapenningen kan då utnyttjas genom en planerad optimering. Men syftet med pappamånaden kanske inte var just det här – eller?

Ny demokrati har i sin reservation 3 försökt undanröja denna möjlighet, men utan gehör hos utskottet. Om ett år kanske det kommer ett regeringsförslag med vår innebörd i denna fråga.

Herr talman! För Ny demokrati är den personliga friheten av grundläggande betydelse. Familj och barn måste i första hand vara föräldrarnas ensak och inte statens. Staten skall inte styra föräldrarnas val i fråga om vem som skall vara hemma och vem som skall ta hand om barnen. Det bestämmer föräldrarna gemensamt.

Med hänsyn härtill kan vi inte acceptera regeringens förslag beträffande uttag av föräldraledighet, dvs. förslaget om ändring i föräldraförsäkringen och förslaget om information och opinionsbildning om föräldraledighet.

Anf. 118 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Först vill jag göra en snabb tillbakablick över hur stödet till barnfamiljerna utformats under detta århundrade.

På 1930-talet började man utveckla en familjepolitik i vid mening. En rad reformer genomfördes. Bl.a. kan här nämnas att boendestandarden för barnfamiljer förbättrades genom barnrikelånen.

Under 1940-talet sökte man utjämna skillnader i levnadsstandard mellan familjer med och utan barn. Här kan nämnas införandet av barnbidraget.

Under 1950- och 1960-talen fortsatte utbyggnaden av stödet till barnfamiljerna. Där kan nämnas moderskapsersättningen och att avgiften under BB-tiden togs bort.

Men så under 1970-talet började stödet till barnfamiljerna att motiveras utifrån ytterligare en utgångspunkt, nämligen kravet på jämställdhet mellan kvinnor och män vad gäller möjlighet att förena yrkesverksamhet med vård av barn. Det är nu 20 år sedan moderskapsförsäkringen ersattes av föräldraförsäkringen. Det skedde 1974. Samhället markerade då en ny syn på föräldrarnas ansvar för barnen och att det bästa stöd samhället kunde ge barnfamiljerna var att föräldrarna gavs möjligheter och förutsättningar att kunna förvärvsarbета.

Jag fattar inte vad Ny demokrati vill ha i stället. Ny demokrati vill inte ha pengar till kampanjer, inte ha en s.k. pappamånad. Ni vill att ersättningen i föräldraförsäkringen skall ned till 70 %.

Det som hänt sedan 1974 är att föräldraförsäkringen har byggts ut och förändrats ett otal gånger. Men fram till nu har syftet och innehållet varit det samma, nämligen att arbetslinjen skulle hållas i familjestödet.

I och med införandet av vårdnadsbidrag frångick man den ideologi man har haft sedan 1974 när det gäller stödet.

Föräldraförsäkringen har också i princip alltsedan den infördes utbetalats med en ersättning motsvarande sjukpenningen. Under de senaste åren har en rad ingrepp gjorts i sjukförsäkringen. Man har infört olika nivåer, karensdag osv. Nu föreslår utskottet en sänkning av ersättningen ned till 80 % av inkomsten under tio av de tolv månaderna.

Vi anser att även det är ett avsteg från arbetslinjen och yrkar avslag på den försämringen.

Jag anser inte heller att man kan peka på att föräldraförsäkringen skall följa sjukförsäkringen eftersom dessa försäkringar inte alls följer varandra.

Vänsterpartiet vill ha en utbyggnad av föräldraförsäkringen till 15 månader enligt inkomstbortfallsprincipen. Där har vi åtminstone tidigare haft en samsyn med Socialdemokraterna. Vi ser därför fram emot att det med en ny regering och med borttagandet av vårdnadsbidraget skall kunna finnas utrymme för en utbyggnad av föräldraförsäkringen och att man därmed återgår till jämställdhets- och arbetslinjen i föräldraförsäkringen.

1985 förbättrades möjligheterna för pappor att ta ut föräldraledighet genom att ersättningen till pappan grundades på hans egen sjukförsäkringsnivå. Under alla åren sedan dess har man hoppats på att man på frivillig väg genom olika kampanjer skulle kunna förmå papporna att på detta sätt ta en del av vården av barnen. Men det har, som sagt, visat sig vara en icke framkomlig väg.

Redan 1982 väckte Folkpartiet en motion som väl beskrev det alla egentligen hela tiden har vetat, nämligen att den negativa attityden hos arbetsgivare och arbetskamrater lägger hinder i vägen och att därför ett lagstöd behövs för att ge alla fäder möjlighet att vara förälder på någorlunda samma villkor som mödrarna.

Vänsterpartiet har sedan 1985 haft motionskrav om att knyta en del av uttaget av föräldraförsäkringen till pappan i de fall där det finns två vårdnadshavare. Vårt förslag har hela tiden varit att det skall vara fråga om två månader. Men vi är naturligtvis glada över att det nu kan bli en månad. Vi anser inte att detta är ett ingrepp i frivilligheten. Det går naturligtvis att avstå. Men däremot är detta ett stöd för familjen att få en mer rättvis fördelning av föräldraansvaret.

Det skulle säkert vara ett ännu bättre stöd för kvinnorna på arbetsmarknaden om det skulle röra sig om två sammanhängande pappamånader. Vetskapen hos arbetsgivaren att även pappor kan bli borta från arbetslivet för vård av barn skulle minska risken för kvinnor att bli förbigångna vid anställning och fortbildning på grund av förväntad bortavaro när familjen får barn.

Herr talman! Till sist vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att det nu blir möjligt att överlåta dagar av den tillfälliga föräldrapenningen till annan närstående som kan vårda det sjuka barnet.

Utvecklingen har varit följande på området. Förr i tiden fanns det hem-systrar som tog hand om hem och barn när modern var sjuk. När sedan förvärvsfrekvensen hos kvinnor ökade och därmed behoven blev annorlunda, anställde kommunerna barnvårdare för att i hemmet ta hand om sjuka barn så att föräldrarna kunde arbeta. Detta är egentligen inte någon bra form av vård, annat än om barnvårdaren är knuten till ett daghem och där lär känna det barn som hon skall gå hem till. Framför allt skall barnet känna vårdaren väl.

Jag ställer mig litet frågande inför om den sortens anställda fortfarande finns i kommunerna. Innan de stora nedskärningarna inom barnomsorgen startade, brukade man försöka att frigöra den personal som hade den bästa kontakten med det barn och de föräldrar det gällde när det uppstod en för föräldrarna svårlost situation.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår meningsyttring under mom. 2 om ni-

vån på föräldraförsäkringen. I det fall att yrkandet skulle vinna bifall, yrkar jag också bifall till vår meningsyttring under mom. 11 där finansieringen av förslaget framgår.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Föräldraförsäkring

Anf. 119 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Berith Eriksson frågade vad Ny demokrati egentligen vill. Jo, vi tycker att man inte skall på skattebetalarnas bekostnad lämna information, göra enkätundersökningar osv. för att få fäderna att ställa upp och vara hemma. Vi tycker att Storebror blandar sig i familjernas egna interna angelägenheter om hur papporna skall få disponera möjligheterna att själva få kontakt med barnen. Ingen skall stå och tala om för fäderna: "Du skall göra så, och du skall göra så." Det hela måste vara frivilligt.

Det festliga är att det blir fråga om en extra intäkt. Staten vill ha mer pengar, och den vet att den får det. I stället hymlas det och det hävdas att det är fråga om vård av barn osv. Av arbetsmarknadsutskottets betänkande framgår det att det kan befaras att en sänkt ersättningsnivå för föräldrapenning kan komma att motverka strävan att få fäder att i större utsträckning vara hemma med sina barn.

Socialförsäkringsutskottet tillstyrker regeringens förslag, men vill liksom arbetsmarknadsutskottet betona angelägenheten av en fortsatt uppföljning av hur fäder utnyttjar sin rätt till uttag av föräldrapenning.

Vill man verkligen att fäderna skall vara hemma skall man skapa förutsättningar för dem att vara hemma på ett annat sätt. Om dessa dagar slås ut på åtta år blir det fråga om tre dagar per år. Vad hinner de skapa under den tiden? Inte mycket.

Se på hur småföretagarna jobbar. De har helt enkelt ingen möjlighet att ta ut dessa dagar. Förutsättningarna för småföretagare måste ändras i grunden så att de kan ta ut pappaledighet.

Anf. 120 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Först vill jag fråga om Arne Jansson anser att pappor över huvud taget skall vara hemma och sköta sina barn. Arne Jansson sade i sitt inledningsanförande att han var förvånad över att förslaget kom från en borgerlig regering. Arne Jansson anser att det inte är borgerlig politik att vara hemma och sköta sina barn.

I fråga om den sänkta ersättningsnivån i föräldraförsäkringen pekar Arne Jansson på vad arbetsmarknadsutskottet och socialförsäkringsutskottet har sagt. Jag vill påpeka att Ny demokrati vill ha ännu lägre ersättning – 70 %. Det finns en möjlighet för pappan att få 90 % av lönen i ersättning om han tar ut en månads ledighet i följd under barnets första levnadsår.

Anf. 121 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Givetvis skall pappor i största möjliga utsträckning vara hemma och sköta barn. Men då måste det också skapas förutsättningar för det. Det finns inte riktiga förutsättningar. Jag tror många gånger att fäderna är mycket duktigare på att sköta barn. Givetvis är det inte fråga om från den minsta spädbarnsåldern, men kanske senare. Men de måste kunna ges tid och få möjlighet att vara hemma.

Vidare var det frågan om 70 % ersättningsnivå. Berith Eriksson skall titta noga på vad vi har skrivit. Vi siktar på att ha ett enhetligt ersättningssystem inom alla olika bidragsområden. Ersättningsnivån skall på sikt arbetas nedåt till 70 %. Vi tycker att de höga ersättningsnivåerna i dag inte är rättfärdigade i den ekonomiska situation som Sverige befinner sig i.

Anf. 122 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag efterlyste de förutsättningarna redan i mitt inledningsanförande. Ny demokrati presenterar inte på något sätt några förutsättningar för papporna att kunna vara hemma. Arne Jansson säger att det måste skapas förutsättningar. Men det skapas väl inga större förutsättningar genom att sänka ersättningsnivåerna ens på sikt till 70 %? Är det att skapa förutsättningar för papporna att vara hemma?

Anf. 123 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! I betänkande SfU15 behandlas bl.a. ändrade regler för vårdbidrag, förslag att föräldrapenningen skall delas lika mellan föräldrarna med undantag av 30 dagar för vardera föräldern som inte kan överlåtas. Vidare föreslås det att ersättningsnivån för föräldrapenningen sänks till 80 % utom för de 30 dagar som vardera föräldern inte får överlåta.

I betänkandet finns också förslag om att tillfällig föräldrapenning skall kunna överlåtas till annan försäkrad som i stället för föräldern vårdar barnet under sjukdom. Skälet är att inte minst ensamstående föräldrar, vilket Berith Eriksson har varit inne på, med barn som ofta är sjuka kan ha en mycket utsatt situation i arbetslivet. Utskottets majoritet anser att regeringens förslag är ett bra stöd till främst ensamstående föräldrar.

I betänkandet tas också upp regeringens förslag om rätten att använda kontaktdagarna vid besök i barnens skola, besök i förskolan eller fritidsverksamheten oavsett om verksamheten bedrivs i offentlig eller privat regi.

Herr talman! I betänkandet behandlas också regeringens förslag om jämställdhetspolitiken: Delad makt – delat ansvar. Där föreslås att föräldraförsäkringen skall delas lika, men att föräldrapenningen kan överlåtas med undantag av 30 dagar för vardera föräldern, den s.k. mamma- och pappamånaden.

Föräldraförsäkringen har på ett avgörande sätt bidragit till en förändring av den traditionella arbetsfördelningen i hemmet och i arbetslivet mellan kvinnor och män. Föräldraförsäkringen har gjort det möjligt, inte minst för kvinnorna, att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

Utvecklingen har visat att papporna inte utnyttjat möjligheten till betald ledighet för att vara hemma med sina barn. Många informationskampanjer har gjorts under årens lopp utan att papporna i någon större utsträckning har ökat sitt uttag av föräldrapenning.

När jämställdhetslagen antogs för några år sedan gjordes ett uttalande, att målet 1993 borde vara att minst två tredjedelar av papporna i någon utsträckning skulle ta ut föräldrapenning. Om det målet inte uppnåddes borde ytterligare åtgärder vidtas.

Vi vet nu att resultatet inte blev detta. Andelen pappor som tar ut föräldrapenning är mycket låg, trots dessa kampanjer och annan påverkan.

Arbetsmarknadsutskottet uttalar i sitt yttrande till detta betänkande att vården av barnen är båda föräldrarnas ansvar. Jag delar den uppfattningen. Utskottet menar att tiden nu är mogen att pröva nya vägar för att öka pappornas uttag av föräldrapenning.

Socialförsäkringsutskottet instämmer i regeringens förslag av följande skäl:

dels att det är viktigt att båda föräldrarna tar vara på rätten att vara föräldralediga med sina barn,

dels att pappornas ökade uttag av föräldraledighet kan förändra attityderna hos chefer och arbetsledare så att de ser föräldraledigheten som något naturligt,

dels att kvinnornas jämställdhet på arbetsmarknaden ökar i takt med att föräldrarna i större utsträckning än i dag delar på ansvaret för barn och hemarbete.

Ett ytterligare skäl är att arbetsgivarna har skyldighet att underlätta för både kvinnliga och manliga arbetstagare att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

En mamma- och en pappamånad kan i ökad utsträckning peka på de tjänster för samhället som uppnås om det blir naturligare för båda föräldrarna att dela makt och ansvar.

Herr talman! Till betänkandet finns ett antal reservationer från Ny demokrati. Debatten här har visat att Ny demokrati, främst Arne Jansson, inte har förstått eller inte har velat förstå att kvinnor och män skall ha lika möjligheter i arbetslivet. Ny demokrati har inte velat se den krassa verkligheten, som är att papporna inte i någon rimlig omfattning tar ut föräldraledighet för att kvinnorna skall få bättre förutsättningar att utvecklas i arbetslivet.

Arne Jansson säger att Bengt Westerberg ägnar sig åt diktatur och att det inte handlar om jämställdhet. Jag kan säga till Arne Jansson att det har gått några år då vi har arbetat med de här frågorna då Ny demokrati inte har funnits i Sveriges riksdag. Det kanske är skälet till att Arne Jansson inte närmare vill studera betänkandet och ta till sig argumenten. Det handlar inte om diktatur, utan om ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i Sverige.

Vidare säger Ny demokrati att ersättningen i föräldraförsäkringen skall vara 80 % för alla dagar, och därefter skall den sänkas till 70 %. Jag är litet förvånad över att Ny demokrati inte omgående sänker ersättningen till 70 %, i stället för att tala om att ersättningen successivt skall sänkas. När skall detta ske, Arne Jansson? Det skall sannolikt inte ske före valet.

Det fördes tidigare i dag en diskussion om populism, där Laila Strid-Jansson hävdade att andra här i Sveriges riksdag var populisterna. Vad är detta annat än populism, Arne Jansson? Säg som det är, dvs. att ni skulle vilja gå ännu längre ner än 70 %!

Tillika vill ni förändra den tillfälliga föräldrapenningen till 70-procentsnivån. Likaså säger ni nej till överlåtelse av tillfällig föräldrapenning vid vård av barn. Ni har tydligen aldrig upplevt hur ensamstående föräldrar brottas med att klara omsorgen om sjuka barn, samtidigt som de måste klara ett förvärvsarbete för sin försörjning.

Hela debatten har visat vilka motiv Ny demokrati har för sina reservationer, och jag behöver inte upprepa dem. Berith Eriksson har dessutom

mycket värtaligt redovisat hur hon ser på Ny demokratis synpunkter, och jag kan ansluta mig till det.

Jag vill avsluta med att säga att Vänsterpartiet i sin meningsyttring kräver att ersättningsnivån skall vara oförändrat 90 % och att en utbyggnad av föräldraförsäkringen skall ske till 15 månader. Jag delar Berith Erikssons synpunkter i allmänhet och hennes beskrivning av utvecklingen av föräldraförsäkringen. Men jag konstaterar att Vänsterpartiet inte har det totala ansvaret för samhällsekonomin, utan hänger sig åt betydande kostnadsökningar, samtidigt som Sverige brottas med betydande budgetunderskott. Vi måste spara i samtliga socialförsäkringar, och därför har vi tagit det här förslaget.

Jag vill till sist säga att mamma- och pappamånaden i föräldraförsäkringen är det tredje och sista steget i det paket som har presenterats. Med detta beslut får vi barnomsorgsgaranti, som ger alla föräldrar rätt till barnomsorg, ett vårdnadsbidrag och en föräldraförsäkring där papporna kan ta en större del i vården av sina barn. Därmed ökar den totala valfriheten för barnfamiljerna.

Herr talman! Därmed vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer samt meningsyttringen.

Anf. 124 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Sigge Godin ställer sig mycket undrande och frågar varför papporna inte har utnyttjat den här möjligheten. Det har visat sig under 20 års tid att de inte gör det, trots att ni har erbjudit dem 90 % och 80 % och det har slängts ut en massa pengar på att tala om för dem hur de skall sköta familjen.

Är det inte så i själva verket, Sigge Godin, att man måste se på skälen till att det inte har blivit något resultat? All denna information, all denna massiva påverkan på papporna, för att de skall stanna hemma hos barnen, har inte lett till någonting. Varför skall man då fortsätta att ösa ut pengar och säga: Vi har rätt, och ni måste förstå att ni måste vara hos barnen! Kan det inte tänkas att föräldrarna eller papporna har rätt? De vet att de inte kan vara hemma, därför att de är tvingade att sköta ett jobb.

Kan det inte vara så att Storebror för en gångs skull, under 20 års tid, har haft fel? Jag tycker att det här är vansinnigt.

Varför får inte föräldrarna själva bestämma hur de skall utnyttja föräldraförsäkringen? Varför skall Storebror diktera hur de skall göra, därför att "vi vet bäst"?

Det är också märkligt när Sigge Godin säger att vårdnaden av barnen är båda föräldrarnas ansvar, därför att arbetsmarknadsutskottet säger det. Är det en sak som måste påpekas? Jag tycker att det är något som är helt naturligt.

Sedan pratar Sigge Godin om en hel del saker som vi inte skulle ha förstått, och det skall jag inte kommentera – det är inte värt att kommentera.

Det märkliga i hela den här historien är ju att t.o.m. utskotten är litet fundersamma till varför papporna inte tar ut pappaledighet, trots att man under 20 år har försökt få dem att göra det. Varför händer ingenting? Kan det inte vara fel på informationsinsatserna. Kanske det t.o.m. är så att papporna har

rätt? Kanske papporna reagerar och säger att de vill sköta det här själva, att det är en intern familjeangelägenhet, att ni inte skall lägga er i det här.

Under 20 år har ni kanske fått papporna och familjerna att sätta ut taggarna och säga: Stick i väg, Storebror! Det här skall vi sköta själva! Kanske det är en ren protest mot Storebror att papporna fortsätter att avstå. Kanske ni i själva verket har skapat en motsats till det ni vill uppnå, dvs., som det så fint heter, "närmare kontakt med barnen". Det är i själva verket en dold skatteintäkt för staten.

Anf. 125 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig då berätta för Arne Jansson att det här handlar om jämställdhet mellan kvinnor och män, om att pappor och mammor skall ta samma ansvar för sina barn och om att vi vet att barnen mår väl av att de gör det.

Informationskampanjer talade Arne Jansson om. Vi har slösat bort massor med pengar på det under årens lopp, sade han. Sedan sade han att det kanske var fel på informationsinsatserna. Då vill jag ställa samma fråga som Berith Eriksson: Vad är det ni vill att vi skall göra då? Utvecklingen på det här området har under de senaste åren inte gått åt det håll som Sveriges riksdags majoritet har önskat. Vi måste övertyga papporna om att de måste ta ett större ansvar för sina barn, därför att kvinnor och män skall ha lika möjligheter och lika förutsättningar i arbetslivet. Samtidigt vet vi att det är till glädje för papporna och inte minst för barnen att papporna tar en större andel av föräldraledigheten.

Varför har det inte hänt något då, frågar Arne Jansson. För det första är det ju inte samma pappor som vi försökt påverka under årens lopp – barnen växer ju upp, det kommer till nya föräldrar och de kräver också påverkan. Nu har vi tagit det här steget. Arne Jansson kanske skall studera betänkan-det litet mera grundligt. Det framgår där att det finns en stor majoritet för att göra den här insatsen – vi tycker att det är viktigt. Det är en del av det familjepolitiska paket som vår regering har lagt fram och som också ökar valfriheten för föräldrarna i vårt samhälle. Jag tycker att det är ett alldeles utmärkt argument. Det borde hela kammaren kunna ta till sig.

Anf. 126 ARNE JANSSON (nyd) replik:

Herr talman! Vad då, är det fel på informationen som gått ut till papporna? Vad skall vi göra då då? frågar Sigge Godin.

I sitt inledningsanförande sade Godin att Ny demokrati var ett nytt parti i riksdagen och inte var så insatt i de olika ärendena och inte kunde så mycket. Det är ju då trevligt att Sigge Godin i det här ärendet frågar oss: Vad skall vi göra? Ja, har man hållit på i 20 år och försökt omvända papporna är det något annat som är fel, tror jag. Som jag påtalade i mitt inledningsanförande är det fel på de förutsättningar som ges för papporna att stanna hemma. Det måste alltså ges andra signaler till papporna för att de skall stanna hemma. Det här är ju helt fel – det räcker inte.

Sedan konstaterade Sigge Godin att det här är en fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det är samma sak här; här sitter vi och säger: Kom ihåg nu att ni är jämställda i familjen! Du som är pappa måste vara hemma,

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Föräldraförsäkring

och du som är mamma måste vara borta! Är inte det en sak som familjen skall bestämma själv? Vi har inte det ringaste med det att göra. Det är familjen som internt bestämmer hur man skall sköta sina barn. Varför skall regeringen vara där med pekpinnen för den stackars familjen: Nu skall ni göra si och nu skall ni göra så! Ät fyra brödskivor om dagen – det är bra för magen! Det är en självklarhet att familjen själv skall bestämma det.

Anf. 127 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag gjorde det kanske litet lätt för mig i mitt anförande när jag bara konstaterade att Arne Jansson inte hade velat förstå och inte heller verkade förstå efter Berith Erikssons redovisning av skälen för att vi går den här vägen. Men Arne Jansson lyssnade ändå inte på argumenten.

Jag har i mitt arbete mött kvinnor som inte har några möjligheter på arbetsmarknaden utan har tvingats att vara hemma med barn, därför att det inte har legat i samhällets intresse. Arbetsgivare, arbetsledare, t.o.m. arbetskamrater har tråkat vissa män för att de velat ta ut barnledighet och vara hemma. Det är klart att det finns de som då avstår från det. Så tvingas kvinnor mellan 20 och 40 år, som kan bli gravida och få barn, att avstå från sin karriär. Jag möter sådana dagligen. De kommer inte ens fram till en intervju hos en arbetsgivare – ingen vill anställa sådana kvinnor hur duktiga de än är därför att de faktiskt kan behöva vara barnlediga.

Då är det en bra början, Arne Jansson, att kräva att papporna skall ta åtminstone en månad. De kan i och för sig tacka nej till det, om de önskar det. Det blir ändå en signal från samhället att vi måste gå vidare på den här vägen, om vi tror på jämställdhet i det här samhället. Tror vi inte på jämställdhet skall vi avstå, Arne Jansson.

Då skall vi också avstå från att redovisa vilka dunkla skäl ni har för det ena och det andra. I ena minuten säger ni: Varför har ni slösat bort så mycket informationspengar? I andra minuten säger ni: Kanske informationen var fel? Vad är det då vi skall göra? Nu står min fråga öppen. Berith Erikssons fråga står också öppen. Vad är det Ny demokrati vill göra, mer än klämma åt barnfamiljerna efter valet och ge dem bara 70 % i ersättning? Det är vad ni har sagt att ni vill göra – men inte före valet, för det kan man förlora ett val på. Vad är det ni vill göra? Ingenting, mer än stapla upp alla de argument som seglat omkring i debatten under de tio, kanske femton, senaste åren.

Anf. 128 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag måste faktiskt fråga Sigge Godin om hur han ser på införandet av vårdnadsbidraget från samhällsekonomisk synpunkt, från arbetsmarknadssynpunkt, både när det gäller kvinnor och när det gäller män, och från jämställdhetssynpunkt, framför allt för kvinnorna. Vårdnadsbidraget motverkar ju alla de fina skrivningar som finns i det här betänkandet om jämställdhet, om barnens behov av båda föräldrarna och om att kvinnorna behövs på arbetsmarknaden, både för samhällets skull och för sin egen skull.

Sedan vill jag bara helt kort säga att jag håller med Sigge Godin om att det bara är att låta bli att ta ut den där pappamånaden. Det enda som händer är ju att en månad i föräldraförsäkringen fryser inne, och det är den månad när föräldern har 90 % av sin inkomst i ersättning. Jag tycker inte att det är

riktigt, men det finns ju de här i kammaren som tycker att det skulle vara riktigt att ta ned föräldraförsäkringen.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Föräldraförsäkring

Anf. 129 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att papporna skall ta ut den här månaden och gärna sammanhängande, så att de får den här fina kontakten med barnen, gärna medan barnet är så litet som möjligt. Men självklart skall familjen själv fatta beslutet om hur de skall lägga upp det här. Därför har vi också givit dem friheten att lösa det inom en mycket vid tidsperiod.

Berith Eriksson frågade hur jag ser på finansieringen och utformningen av vårdnadsbidraget. Det är finansierat inom budgetens ram. Vi i Folkpartiet tycker att vi kan köpa den utformning som vårdnadsbidraget har fått i den här tappningen. Min kollega Lennart Rohdin, som står här till vänster om mig, har för några dagar sedan här i Sveriges riksdag väldigt målande redovisat att det samlade paketet ger en ökad valfrihet för barnfamiljerna. Det tycker Folkpartiet är bra. Jag tycker inte att jag behöver inveckla mig i alla de argument som Lennart Rohdin framförde, utan vi kan ta del av dem i hans redovisning i den tidigare debatten.

Anf. 130 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag skulle först vilja uppehålla mig litet grand vid två punkter där utskottet har fått göra påpekanden till regeringen.

Den ena punkten gäller föräldrapenning under arbetsfri tid och semester. Det har visat sig att arbetstagare i vissa branscher och på vissa arbetsplatser ibland kan drabbas ganska hårt av den nya regel som vi i och för sig är överens om att införa. Med anledning av det har vi begärt att regeringen skall återkomma under nästa riksmöte med ett nytt lagförslag. Den här regeln är nämligen inte tänkt att träda i kraft förrän den 1 januari 1995.

Den andra punkten gäller överlåtelse av tillfällig föräldrapenning. Utskottet har bett om att få en något mera vid redogörelse för de ekonomiska beräkningarna på det här området. Utskottet skriver också: "Utskottet förutsätter att regeringen och Riksförsäkringsverket noga följer utvecklingen av uttaget av tillfällig föräldrapenning vid överlåtelse till annan försäkrad både avseende de ekonomiska konsekvenserna och till vilka personer som överlåtsen sker. Regeringen bör därefter återkomma till riksdagen med en redovisning och utvärdering av reformen." Det är bra och värt att påpeka.

Det har varit mycket intressant att lyssna till debatten om en pappamånad. Det var i och för sig inte lika många talare i den debatten som i debatten om ett kvinnligt vårdnadsbidrag. Det var spännande att höra Ny demokratis förklaring, dvs. att papporna egentligen är bättre som vårdnadshavare men att de måste få möjlighet att visa det. Pappamånaden är tydligen ingen bra möjlighet. Vi ser med intresse fram emot Ny demokratis kommande förslag på det området.

Socialdemokraterna fick en liten släng av slev. Man sade att vi anslår mer pengar för informationsinsatser. Det är tydligen mycket illa att skattemedel används för sådana syften som att informera pappor om att de kan behövas i hemmen tillsammans med sina barn.

Låt mig inflika att jag antar att det är ungefär samma skattemedel som

betalar de helsidesannonser som Ny demokrati nu har publicerat för att söka redovisa för svenska folket vad som pågår och inte pågår inom det partiet.

Jag vill också, liksom Sigge Godin, tacka Berith Eriksson för den intressanta och uttömmande historiken kring bl.a. föräldraförsäkringen. Jag kan i övrigt instämma i mycket av anförandet, kanske speciellt i repliken till Sigge Godin om vårdnadsbidraget. Nog känns det lite tragiskt att ett parti som i många delar tillsammans med oss har kämpat för en utbyggnad av föräldraförsäkringen och för mäns och kvinnors lika villkor använder tid till brandtal för vårdnadsbidrag.

Sigge Godin sade i sitt anförande att det här inte handlar om diktatur utan om ökad jämställdhet. Det var förmodligen närmast riktat till Arne Jansson. Eftersom man lägger in ett sådant här förslag i en proposition om delad makt och delat ansvar går det att säga att det handlar om jämställdhet mellan kvinnor och män. Det kan jag instämma i, men jag vill understryka att föräldraförsäkringen tillkom för barnens skull. Det är faktiskt barnets rätt till båda sina föräldrar som vi här söker slå fast.

Man ställer sig då frågan varför regeringen samtidigt avskaffar garantidagarna och inför ett vårdnadsbidrag. Jag skall bygga vidare på Sigge Godins resonemang om jämställdhet. Jag kan göra en jämförelse. Vi lockar hem männen med 90 % ersättning av SGI under en månad. Sedan vänder vi oss till kvinnorna och säger: Ni skall i stället vara hemma i två år med 2 000 kr i månaden. Det är ingen riktig jämställdhet. Barnen har inte heller denna gång fått göra sin stämma hörd. Det handlar i mångt och mycket faktiskt om deras rätt till sina föräldrar. Den slås också fast i barnkonventionen, som vi har ratificerat.

Jag skulle vilja avsluta mitt anförande med att upphöja min stämma och för barnens del säga: Pappa kom hem för vi längtar efter dig!

Tack!

Anf. 131 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Låt mig instämma med Margareta Israelsson. Självfallet är föräldraförsäkringen och hela vår diskussion i första hand till för barnens skull. Det handlar om barnen. Det är det viktiga. Jag har inga andra åsikter om det.

Jag vill också säga till Margareta Israelsson att jag tycker att de tillkännagivanden som utskottet har gjort är bra. Detta handlar nämligen om socialförsäkringar, och de skall följas upp. Reglerna skall fungera så bra som möjligt. Vi i den här kammaren måste se till att det blir så. Därför är det alldeles utmärkt att utskottet gör dessa tillkännagivanden.

Sedan skall jag gå över till vårdnadsbidraget, Margareta Israelsson. Det är inte alls tragiskt för Folkpartiet liberalerna att ställa upp på den här utformningen av vårdnadsbidraget. Totalt sett, som jag sade tidigare, ökar nämligen valfriheten för barnfamiljerna. Det är väsentligt att var och en kan välja det alternativ som passar dem bäst.

Vi skall inte jaga hem några pappor eller mammor bara därför att de får ett vårdnadsbidrag. De skall utnyttja det på det sätt som de själva finner lämpligast och bäst för barnen. Då behöver man inte jaga hem föräldrarna

till spisen. Man kan faktiskt låta dem sköta detta själva. Jag tror att de gör det på rätt sätt.

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Anf. 132 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Vi är överens om att den här delen av föräldraförsäkringen gäller barnets bästa. Jag vill ändå konstatera att riksdagen med det beslut som vi har fattat kring vårdnadsbidraget också avskaffade de 90 garantidagarna. De möjliggjorde för förvärvsarbetande att tillbringa mer tid tillsammans med sina barn. Vårdnadsbidraget utgår inte till heltidsarbetande föräldrar som har sina barn i kommunal barnomsorg. De har inte fått en ökad valfrihet. De barnen har förlorat 90 dagar tillsammans med sina föräldrar.

Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst

Anf. 133 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Låt mig bara konstatera att garantidagarna ger 64 kr om dagen, om jag inte kommer ihåg fel. Det är vad det handlar om.

Anf. 134 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Det är ungefär lika mycket som ett vårdnadsbidrag ger.

Anf. 135 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill säga att jag instämmer i Margareta Israelssons anförande, framför allt när det gäller de 90 dagarna. Om man arbetar och har sina barn på dagis får man faktiskt inte ens 64 kr. Man får varken garantidag eller vårdnadsbidrag, om man skall vara hemma några dagar med sina barn.

Jag väljer att se socialdemokraternas särskilda yttrande som ett löfte inför framtiden. Jag hoppas att det är så. Det handlar om en utbyggnad av föräldraförsäkringen.

Anf. 136 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Vårt särskilda yttrande innehåller inga löften. Vårt särskilda yttrande innehåller en programförklaring. Det vore förmätet av utskottets socialdemokratiska ledamöter att göra uttalanden kring vad en eventuell socialdemokratisk regering har ekonomi till att genomföra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

7 § Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU19 Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst (prop. 1993/94:205).

Anf. 137 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Herr talman! Det är ett enigt utskott som står bakom det här betänkandet, och det kanske kan tyckas onödigt med en diskussion. Jag vill ändå ta kammarens tid i anspråk ett par minuter för en kommentar.

Proposition 205 innehåller förslag om en utökad försöksverksamhet med finansiell samordning till att förutom socialförsäkring och hälso- och sjukvård, som nu pågår, också omfatta socialtjänsten. Utskottet tillstyrker förslaget.

Visserligen hade vi socialdemokrater, och för övrigt hela utskottet, helst sett att försöksverksamheten också omfattat arbetsförmedlingen. För mycken ohälsa beror ju på långvarig arbetslöshet. Jag har pratat med många läkare som har sagt att de ofta tänkt att det inte är medicin eller medicinsk behandling de helst velat skriva ut, utan ett arbete eller en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Det här hänger så nära samman att arbetsförmedlingen borde ha ingått i försöksverksamheten redan nu.

Men utskottet nöjer sig med att konstatera att en sådan utvidgad försöksverksamhet diskuteras mellan Socialstyrelsen, Arbetslivsfonden, Arbetsmarknadsverket och Arbetarskyddsstyrelsen. Jag utgår därför från att regeringen snarast kommer till riksdagen med ett förslag i den riktningen.

Med anledning av propositionen har vi socialdemokrater väckt en motion där vi vill gå ytterligare ett steg för att förbättra rehabiliteringen. Vi lägger fram ett program i tio punkter. Glädjande nog ställer sig hela utskottet bakom det mesta i vårt förslag.

De kanske viktigaste punkterna är för det första att arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringen måste klaras ut. Om inte ansvaret görs tydligt blir det nog svårt att uträtta ett bra rehabiliteringsarbete.

För det andra skall varje försäkringskassa redovisa sin rehabiliteringsstrategi, ett sorts beting att rehabilitera ett visst antal människor.

För det tredje anser utskottet att regeringen skall utforma ett samlat program för förebyggande och rehabiliterande insatser. Det här ger vi regeringen till känna.

Vårt tiopunktsprogram finns redovisat i utskottsbetänkandet och jag hänvisar nu endast till detta. Jag försäkrar att vi har lagt ned mycket arbete och stort engagemang för att försöka få fram ett så långt möjligt heltäckande program.

Som sagt är utskottet enigt, och det är bra. Det bör vara en garanti för att det nu sker förbättringar i rehabiliteringsverksamheten. Det är nödvändigt att så sker med tanke på samhällsekonomin, men framför allt för att så långt möjligt minska mänskligt lidande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 138 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Herr talman! Utskottet ser mycket positivt på den ökade samverkan och samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst som regeringen föreslår. Det här är ett viktigt steg i en utveckling mot en effektivare användning av de resurser som finns tillgängliga för förebyggande arbete och rehabilitering. Det är också mycket glädjande att utskottet är enigt i sin bedömning.

Det finns ett stort intresse ute i landet för att komma i gång med lokal försöksverksamhet av det här slaget. I bl.a. Stenungsund har man väntat sedan 1988. Efter vad jag har erfarit har man goda förutsättningar att komma i gång med den här verksamheten den 1 juli i år. Det skall bli mycket intressant att följa verksamheten. Det finns fler kommuner som visat sitt intresse och som ligger långt framme i sin planering.

Under remissbehandlingen av förslaget har det från flera håll, som Nils-Olof Gustafsson också har framhållit, uttryckts att det vore värdefullt att även arbetsförmedlingen och länsarbetsnämnden skulle kunna ingå i försöksverksamheten.

Regeringen har bedömt att några ytterligare parter nu inte bör ingå, och utskottet delar den bedömningen. Dock anser utskottet att arbetsmarknadsmyndigheterna har en sådan viktig roll i samarbetet med övriga sektorer att dessa bör ingå i nästa steg.

Med anledning av det som framförts i motion Sf39 vill jag säga följande:

I Riksförsäkringsverkets fördjupade anslagsframställan för budgetåren 1995/96–1997/98 anförts att arbetsgivarna bl.a. har ett stort ansvar för rehabiliteringen. De har också ett stort ansvar för att den kommer till stånd. Inom försäkringskassorna försöker man på olika sätt att få arbetsgivarna mer delaktiga.

Att det i många fall inte blir några påtagliga resultat beror bl.a. på att ansvaret är otydligt beskrivet. Inom försäkringskassorna sker nu fortlöpande aktiviteter för att klargöra och utveckla den roll som kassorna har i rehabiliteringsarbetet. I regeringens kompletteringsproposition framhålls det att det är viktigt att insatserna för rehabiliteringsarbetet fortsätter och att de ansvariga utvecklar och förbättrar rehabiliteringsarbetet. Parallellt med andra åtgärder måste på sikt antalet förtidspensioner reduceras. Även inom regeringkansliet pågår ett beredningsarbete med inriktning på att bryta den stigande trenden inom förtidspensioneringen.

Vid utskottets offentliga utfrågning avseende rehabilitering uppgav företrädare för Arbetslivsfonden att ansvarsfördelningen mellan arbetsgivare och framför allt försäkringskassa är oklar och att en översyn är nödvändig. Utskottet delar den uppfattningen och anser att regeringen bör låta utreda frågan.

De minsta företagens praktiska möjligheter att leva upp till sitt ansvar bör beaktas i utredningen samtidigt som det bör övervägas om arbetsgivarens ansvar bör regleras i kollektivavtal.

Vidare bör övervägas om försäkringskassan och arbetsgivaren skall vara skyldiga att erbjuda rehabilitering inom viss tid. Dessutom har redan Nils-Olof Gustafsson angivit en del av inriktningen på den utredning som vi efterlyser. Vi har också sagt att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag. Utskottet anser att riksdagen med anledning av motion Sf39 i denna del som sin mening bör ge regeringen detta till känna.

Utskottet är som sagt, herr talman, mycket angeläget om att rehabiliteringsarbetet får hög prioritet i den föreslagna försöksverksamheten, bl.a. i syfte att minska utslagningen från arbetsmarknaden. Att det är på det sättet understryks av att utskottet framlägger ett enhälligt betänkande för riksdagen. Arbetet i utskottet har präglats av en samsyn och ett gott samarbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan. I hemställanspunkt 5, beträffande rehabiliteringsprogram, yrkar jag att riksdagen med anledning av motion 1993/94:Sf39 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett klagörande av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar och om ett samlat åtgärdsprogram. Därutöver yrkar jag avslag på övriga delar av motionen samt avslag på samtliga övriga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

8 § Vissa socialförsäkringsfrågor

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU20 Vissa socialförsäkringsfrågor (prop. 1993/94:220 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

9 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU21 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

10 § Vissa lagstiftningsfrågor på energiområdet

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1993/94:NU26 Vissa lagstiftningsfrågor på energiområdet (prop. 1993/94:212).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 1 juni.)

11 § Bordläggning

Prot. 1993/94:113
30 maj 1994

Anmälades och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden
1993/94:KU38 Några frågor om sekretess
1993/94:KU40 Lokal demokrati

Justitieutskottets betänkanden
1993/94:JuU29 Jugoslavientribunalen
1993/94:JuU30 Regler för överklagande m.m.

12 § Kammaren åtskildes kl. 18.08.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 4 § anf. 23 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 58 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 102 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Måndagen den 30 maj

1 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
2 § Justering av protokoll	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Bygder och regioner i utveckling	1
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU13	
Debatt	
Georg Andersson (s)	
Laila Strid-Jansson (nyd)	
Hans Andersson (v)	
Isa Halvarsson (fp)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Charlotte Cederschiöld (m)	
Harald Bergström (kds)	
Berit Andnor (s)	
Patrik Norinder (m)	
Lennart Rohdin (fp)	
Kjell Ericsson (c)	
Sylvia Lindgren (s)	
Sigge Godin (fp)	
Ulf Björklund (kds)	
Nils-Olof Gustafsson (s)	
Kristina Svensson (s)	
Märtha Gårdestig (kds)	
Ewa Hedkvist Petersen (s)	
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
5 § Ändringar av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsom- rådet, EES-avtalet m.m.	88
Utrikesutskottets betänkande UU23	
Debatt	
Hans Andersson (v)	
Pär Granstedt (c)	
Birgitta Hambræus (c)	
Håkan Holmberg (fp)	
<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
6 § Föräldraförsäkring	104
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU15	
Debatt	
Arne Jansson (nyd)	
Berith Eriksson (v)	

Sigge Godin (fp)

Margareta Israelsson (s)

Beslut skulle fattas den 1 juni

Prot. 1993/94:113

30 maj 1994

7 §	Finansiell samordning mellan socialförsäkring, hälso- och sjukvård och socialtjänst	117
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU19	
	Debatt	
	Nils-Olof Gustafsson (s)	
	Liselotte Wågö (m)	
	<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
8 §	Vissa socialförsäkringsfrågor	120
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU20	
	<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
9 §	Uppskov med behandlingen av vissa ärenden till riksmötet 1994/95	120
	Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU21	
	<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
10 §	Vissa lagstiftningsfrågor på energiområde	120
	Näringsutskottets betänkande NU26	
	<i>Beslut skulle fattas den 1 juni</i>	
11 §	Bordläggning	121

